

वेदमन्त्राः

# Colophon

This document was typeset using  $\text{\LaTeX}$ , and uses the Siddhanta font extensively. It also uses several  $\text{\LaTeX}$  macros designed by *H. L. Prasād*. Practically all the encoding was done with the help of Ajit Krishnan's mudgala IME (<http://www.aupasana.com/>).

## Acknowledgements

The initial ITRANS encodings of some of these texts were obtained from <http://sanskritdocuments.org/> and <https://sa.wikisource.org/>. Thanks are also due to Ulrich Stiehl (<http://sanskritweb.de/>) for hosting a wonderful resource for Yajur Veda, and also generously sharing the original Kathaka texts edited by Subramania Sarma.

See also <http://stotrasamhita.github.io/about/>

FOR PERSONAL USE ONLY  
NOT FOR COMMERCIAL PRINTING/DISTRIBUTION

# अनुक्रमणिका

## लघुन्यासः

श्री-रुद्रध्यानम्	1
देवता-स्थापनम्	1
श्रीरुद्रजपः	2
ध्यानम्	3

## रुद्रप्रश्नः

चमकप्रश्नः	10
------------	----

## पुरुषसूक्तम्

13

## नारायणसूक्तम्

15

## विष्णुसूक्तम्

16

## भूसूक्तम्

17

## दुर्गा सूक्तम्

18

## श्रीसूक्तम्

19

## मेधासूक्तम्

21

## रुद्रसूक्तम्

22

## वरुणसूक्तम्

23

ब्रह्मसूक्तम्	24
भाग्यसूक्तम्	25
पवमानसूक्तम्	26
आयुष्यसूक्तम्	28
नवग्रहसूक्तम्	29
नक्षत्रसूक्तम्	31
गणपत्यर्थवशीर्षोपनिषत्	36
मृत्युञ्जयहोम-मन्त्राः	39
<b>महान्यासः</b>	<b>41</b>
पञ्चाङ्गरुदन्यासः रावणोक्ता पञ्चाङ्गप्रार्थना-सहितम् . . . . .	41
पञ्चाङ्गमुखन्यासः रावणोक्ता पञ्चमुखप्रार्थना-सहितम् . . . . .	42
केशादिपादान्त (प्रथमो) न्यासः . . . . .	44
मूर्धादिपादान्त दशाक्षरी दशाङ्ग (द्वितीयो) न्यासः . . . . .	48
पादादिमूर्धान्तं पञ्चाङ्गं (तृतीयो) न्यासः . . . . .	48
हंसगायत्री . . . . .	49
दिक् सम्पुटन्यासः . . . . .	49
घोडशाङ्गरौद्रीकरणम् . . . . .	52
गुह्यादि मस्तकान्तं षडङ्गं (चतुर्थो) न्यासः . . . . .	55
आत्मरक्षा . . . . .	55
शिवसङ्कल्पः . . . . .	56
पुरुषसूक्तम् . . . . .	60

उत्तरनारायणम् . . . . .	61
अप्रतिरथम् . . . . .	61
प्रतिपूरुषम् (सं०) . . . . .	62
प्रतिपूरुषम् (ब्रा०) . . . . .	62
शतरुद्रीयम् (सं०) . . . . .	63
शतरुद्रीयम् (ब्रा०) . . . . .	65
पञ्चाङ्गम् . . . . .	65
अष्टाङ्ग-नमस्काराः . . . . .	66
लघुन्यासे श्री-रुद्रध्यानम् . . . . .	67
लघुन्यासे देवता-स्थापनम् . . . . .	67
आत्मपूजा . . . . .	68
कलशोषु साम्बपरमेश्वर ध्यानम् . . . . .	69
घोडशोपचार पूजा . . . . .	70
श्रीरुद्रनाम त्रिशती . . . . .	72
प्रदक्षिणम् . . . . .	77
नमस्काराः . . . . .	78
चमकानुवाकैः प्रार्थना . . . . .	79
प्रार्थना . . . . .	82
श्रीरुद्रजपः . . . . .	82
ध्यानम् . . . . .	83
रुद्रप्रश्नः . . . . .	84
चमकप्रश्नः . . . . .	88
<b>रुद्रपदपाठः</b>	<b>93</b>
<b>मन्त्रपुष्पम्</b>	<b>100</b>
<b>दशशान्तयः</b>	<b>102</b>

॥लघुन्यासः ॥

॥श्री-रुद्रध्यानम्॥

अथाऽऽत्मानं शिवात्मानं श्री-रुद्र रूपं ध्यायेत्॥

शुद्धस्फटिकसङ्काशं त्रिनेत्रं पञ्चवक्त्रकम्।  
गङ्गाधरं दशभुजं सर्वाभरणभूषितम्॥

नीलग्रीवं शशाङ्काङ्कं नागयज्ञोपवीतिनम्।  
व्याघ्रचर्मोत्तरीयं च वरेण्यमभयप्रदम्॥

कमण्डल्लक्ष्मूत्राणां धारिणं शूलपाणिनम्।  
ज्वलन्तं पिङ्गलजटाशिखामुद्योतधारिणम्॥

वृषस्कन्धसमारूढम् उमादेहार्घधारिणम्।  
अमृते नापूतं शान्तं दिव्यभोगसमन्वितम्॥

दिग्देवता समायुक्तं सुग्रसुरनमस्कृतम्।  
नित्यं च शाश्वतं शुद्धं ध्रुवमक्षरमव्ययम्॥

सर्वव्यापिनमीशानं रुद्रं वै विश्वरूपिणम्।  
एवं ध्यात्वा द्विजः सम्यक् ततो यजनमारभेत्॥

अथातो रुद्र स्नानार्चनाभिषेकविधिं व्याख्यास्यामः। आदित एव तीर्थे स्नात्वा उदेत्य  
शुचिः प्रयतो ब्रह्मचारी शुक्रवासा ईशानस्य प्रतिकृतिं कृत्वा तस्य दक्षिणप्रत्यग्देशे  
देवाभिमुखः स्थित्वा आत्मनि देवताः स्थापयेत्॥

॥देवता-स्थापनम्॥

प्रजनने ब्रह्मा तिष्ठतु। पादयोर्विष्णुस्तिष्ठतु। हस्तयोर्हरस्तिष्ठतु। बाह्योरिन्द्रस्तिष्ठतु।  
जठरे अग्निस्तिष्ठतु। हृदये शिवस्तिष्ठतु। कण्ठे वसवस्तिष्ठन्तु। वक्रे सरस्वती तिष्ठतु।  
नासिकयोर्वायुस्तिष्ठतु। नयनयोश्चन्द्रादित्यौ तिष्ठेताम्। कर्णयोरश्विनौ तिष्ठेताम्। ललाटे  
रुद्रास्तिष्ठन्तु। मूर्ध्यादित्यास्तिष्ठन्तु। शिरसि महादेवस्तिष्ठतु। शिखायां वामदेवस्तिष्ठतु। पृष्ठे  
पिनाकी तिष्ठतु। पुरतः शूली तिष्ठतु। पार्श्वयोः शिवाशङ्करो तिष्ठेताम्। सर्वतो वायुस्तिष्ठतु।  
ततो बहिः सर्वतोऽग्निर्ज्वरालामाला-परिवृतस्तिष्ठतु। सर्वेष्वज्ञेषु सर्वा देवता यथास्थानं

तिष्ठन्तु। मां रक्षन्तु। [सर्वान् महाजनान् सकुटुम्बं रक्षन्तु॥]

अग्निर्में वाचि श्रितः। वाग्घृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतैँ। अमृतं ब्रह्मणि। (जिह्वा)  
 वायुर्में प्राणे श्रितः। प्राणो हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतैँ। अमृतं ब्रह्मणि। (नासिका)  
 सूर्यो मे चक्षुषि श्रितः। चक्षुरहृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतैँ। अमृतं ब्रह्मणि। (नेत्रे)  
 चन्द्रमा मे मनसि श्रितः। मनो हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतैँ। अमृतं ब्रह्मणि। (वक्षः)  
 दिशो मे श्रोत्रै श्रिताः। श्रोत्रः हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतैँ। अमृतं ब्रह्मणि। (श्रोत्रे)  
 आपो मे रेतसि श्रिताः। रेतो हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतैँ। अमृतं ब्रह्मणि। (गुद्यम)  
 पृथिवी मे शरीरे श्रिता। शरीरः हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतैँ। अमृतं ब्रह्मणि।  
 (शरीरम्)

ओषधिवनस्पतयो मे लोमसु श्रिताः। लोमानि हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतैँ। अमृतं  
 ब्रह्मणि। (लोमानि)

इन्द्रो मे बलै श्रितः। बलः हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतैँ। अमृतं ब्रह्मणि। (बाहू)  
 पञ्जन्यो मे मूर्धि श्रितः। मूर्धा हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतैँ। अमृतं ब्रह्मणि। (शिरः)  
 ईशानो मे मन्यौ श्रितः। मन्युरहृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतैँ। अमृतं ब्रह्मणि। (हृदयम्)  
 आत्मा मे आत्मनि श्रितः। आत्मा हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतैँ। अमृतं ब्रह्मणि।  
 (हृदयम्)

पुनर्म आत्मा पुनरायुरागात्। पुनः प्राणः पुनराकूतमागात्। वैश्वानरो  
 रुश्मिर्भिर्विवृथानः। अन्तस्तिष्ठत्वमृतस्य गोपाः॥ (सर्वाण्यज्ञानि संस्पृश्य स्थापनं कृत्वा  
 मानसैराराधयेत्॥)



## ॥ श्रीरुद्रजपः ॥

अस्य श्री-रुद्राध्याय-प्रश्न-महामत्रस्य। अघोर ऋषिः।  
 अनुष्टुप् छन्दः। सङ्खर्षणमूर्तिस्वरूपो योऽसावादित्यः परमपुरुषः स एष रुद्रो देवता॥  
 नमः शिवायेति बीजम्। शिवतरायेति शक्तिः।

महादेवायेति कीलकम्।

श्री-साम्बसदाशिवप्रसादसिद्धर्थे जपे विनियोगः॥

॥करन्यासः॥

ॐ अग्निहोत्रात्मने अङ्गुष्ठाभ्यां नमः।

दर्शपूर्णमासात्मने तर्जनीभ्यां नमः।

चातुर्मास्यात्मने मध्यमाभ्यां नमः।

निरूढपशुबन्धात्मने अनामिकाभ्यां नमः।

ज्योतिष्ठोमात्मने कनिष्ठिकाभ्यां नमः।

सर्वक्रत्वात्मने करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः।

॥अङ्गन्यासः॥

अग्निहोत्रात्मने हृदयाय नमः।

दर्शपूर्णमासात्मने शिरसे स्वाहा।

चातुर्मास्यात्मने शिखायै वषट्।

निरूढपशुबन्धात्मने कवचाय हुं।

ज्योतिष्ठोमात्मने नेत्रत्रयाय वौषट्।

सर्वक्रत्वात्मने अस्त्राय फट्।

भूर्भुवस्सुवरोमिति दिग्बन्धः।

॥ध्यानम्॥

आपाताल-नभः-स्थलान्त-भुवन-ब्रह्माण्डमाविस्फुरत्

ज्योतिः स्फाटिक-लिङ्ग-मौलि-विलसत्-पूर्णन्दु-वान्तामृतैः।

अस्तोकाप्तुतमेकमीशमनिशं रुद्रानुवाकान् जपन्

ध्यायेदीप्सितसिद्धये ध्रुवपदं विप्रोऽभिषिश्चेच्छिवम्॥

ब्रह्माण्ड-व्याप्त-देहा भसित-हिमरुचा भासमाना भुजङ्गैः  
 कण्ठे कालाः कपर्दा-कलित-शशि-कलाश्चण्ड-कोदण्ड-हस्ताः।  
 त्र्यक्षा रुद्राक्षमालाः प्रकटित-विभवाः शाम्भवा मूर्तिभेदाः  
 रुद्राः श्रीरुद्रसूक्त-प्रकटित-विभवा नः प्रयच्छन्तु सौख्यम्॥  
 ॥पञ्चपूजा॥

लं पृथिव्यात्मने गन्धं समर्पयामि।  
 हं आकाशात्मने पूष्टैः पूजयामि।  
 यं वाय्वात्मने धूपमाद्रापयामि।  
 रं अस्यात्मने दीपं दर्शयामि।  
 वं अमृतात्मने अमृतं महानैवेद्यं निवेदयामि।  
 सं सर्वात्मने सर्वोपचारपूजां समर्पयामि।

ॐ गुणानां त्वा गणपतिः हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।  
 ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत् आ नः शृण्वन्नृतिभिः सीदु सादनम्॥  
 ॐ महागणपतये नमः॥

शं च मे मयंश्च मे प्रियं च मेऽनुकामश्च मे कामश्च मे सौमनसश्च मे भद्रं च मे  
 श्रेयंश्च मे वस्यंश्च मे यशंश्च मे भगंश्च मे द्रविणं च मे यन्ता च मे धूर्ता च मे क्षेमंश्च  
 मे धृतिश्च मे विश्वं च मे महंश्च मे संविच्च मे ज्ञात्रं च मे सूक्ष्मं मे प्रसूक्ष्मं मे सीरं च  
 मे लुयश्च मे ऋतं च मे ऽमृतं च मे ऽयुक्ष्मं च मे ऽनामयच्च मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्वं  
 च मे ऽनमित्रं च मे ऽभ्यं च मे सुंगं च मे शयेनं च मे सूषा च मे सुदिनं च मे॥३॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥



## ॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ गुणाना॑ त्वा गुणपौति॒ हवामहे कुविं कंवीनामु॒पमश्रवस्तमम्। ज्येष्ठराजुं ब्रह्मणां  
ब्रह्मणस्पतुं आ नः शृण्वन्नूतिभिः सोद् सादनम्॥

ॐ महागणपतये नमः॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥

नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इषवे नमः। नमस्ते अस्तु धन्वने ब्रह्म्यामुत ते नमः॥ या  
त इषुः शिवतंमा शिवं बभूवं ते धनुः। शिवा शरव्या॑ या तव तया॑ नो रुद्र मृडय॥ या  
तै रुद्र शिवा तनूरघोराऽपापकाशिनी। तया॑ नस्तनुवा॑ शन्तमया॑ गिरिशन्ताभिचाकशीहि॥  
यामिषु गिरिशन्त हस्ते बिर्घ्यस्तवे। शिवां गिरित्र तां कुरु मा हि॑सीः पुरुषं जगत्॥  
शिवेन वचसा त्वा॑ गिरिशच्छावदामसि। यथा॑ नः सर्वमिञ्जगदयक्षमः सुमना॑ असत्॥  
अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक। अहीङ्क्षर्ण सर्वाञ्जम्यन्थसर्वाश्र्य यातुधान्यः॥ असौ  
यस्ताम्नो अरुण उत ब्रुः सुमङ्गलः। ये चेमाऽरुद्रा अभितो दिक्षु श्रिताः संहस्रशोऽवैषा॑  
हेड ईमहे॥ असौ योऽवसर्पति नीलग्रीवो विलोहितः। उतैन् गोपा अदशन्नदेशनुदहार्यः॥  
उतैन् विश्वा॑ भूतानि॑ स दृष्टो मृडयाति नः। नमो अस्तु नीलग्रीवाय सहस्राक्षाय॑ मीढुषै॥  
अथो ये अस्य॑ सत्वानोऽहं तेभ्योऽकरु नमः। प्र मुञ्च धन्वन्स्त्वमुभयोरार्दियोर्ज्याम्॥ याश्र  
ते हस्त इषवः परा॑ ता भेगवो वप। अवतत्य॑ धनुस्त्व॑ सहस्राक्ष शतेषुधे॥ निशीर्य  
शल्यानां मुखो॑ शिवो नः सुमना॑ भव। विज्य॑ धनुः कपुर्दिनो॑ विशल्यो॑ बाणवा॑ उत॥  
अनेशन्नस्येषव अभुरंस्य निषङ्गथिः। या तै हेतिर्मादुष्टम् हस्ते बभूवं ते धनुः॥ तयाऽस्मान्  
विश्वतस्त्वमय॑क्षमया॑ परिष्वजा। नमस्ते अस्त्वायुधायानांतताय धृष्णवै॥ उभाभ्यामुत ते नमो  
ब्रह्म्याम् तव धन्वने। परिते॑ धन्वनो हेतिरस्मान्वृणकु विश्वतः॥ अथो य इषुधिस्तवाऽऽरे  
अस्मन्नि धेहि तम्॥१॥

नमस्ते अस्तु भगवन् विश्वेश्वराय॑ महादेवाय॑ त्र्यम्बकाय॑ त्रिपुरान्तकाय॑  
त्रिकालग्निकालाय॑ कालग्निरुद्राय॑ नीलकृष्टाय॑ मृत्युञ्जयाय॑ सर्वेश्वराय॑ सदाशिवाय॑  
श्रीमन्महादेवाय॑ नमः॥

नमो हिरण्यबाहवे सेनान्ये॑ दिशां च पतंये॑ नमो॑ नमो॑ वृक्षेभ्यो॑ हरिकेशेभ्यः॑ पशूनां  
पतंये॑ नमो॑ नमः॑ सुस्पिंशराय॑ त्विषीमते पथीनां पतंये॑ नमो॑ नमो॑ बभूशाय॑ विव्याधिनेऽन्नानां

रुद्रप्रश्नः  
 पतंये नमो नमो हरिंकेशायोपवीतिने पृष्ठानां पतंये नमो नमो भुवस्यं हेत्यै जगतां पतंये नमो नमो रुद्रायांतताविने क्षेत्राणां पतंये नमो नमः सूतायाहन्त्याय वनानां पतंये नमो नमो रोहिताय स्थृपतंये वृक्षाणां पतंये नमो नमो मत्रिणे वाणिजाय कक्षाणां पतंये नमो नमो भुवन्तये वारिवस्कृतायौषधीनां पतंये नमो नमः उच्चैर्घोषायाऽऽकृन्दयते पत्तीनां पतंये नमो नमः कृथ्मवीताय धावते सत्वनां पतंये नमः॥२॥

नमः सहमानाय निव्याधिने आव्याधिनीनां पतंये नमो नमः ककुभाय निषङ्गिणे स्तेनानां पतंये नमो नमो निषङ्गिणे इषुधिमते तस्कराणां पतंये नमो नमो वश्वते परिवश्वते स्तायूनां पतंये नमो नमो निचेरवे परिचरायारण्यानां पतंये नमो नमः सृकाविभ्यो जिधाऽसद्यो मुष्टां पतंये नमो नमोऽसिमद्यो नक्तं चरन्द्यः प्रकृन्तानां पतंये नमो नमः उष्णीषिणे गिरिचराय कुलुश्वानां पतंये नमो नम इषुमद्यो धन्वाविभ्यश्च वो नमो नम आतन्वानेभ्यः प्रतिदधानेभ्यश्च वो नमो नम आयच्छद्यो विसृजद्यंश्च वो नमो नमोऽस्यन्द्यो विध्यन्द्यश्च वो नमो नम आसीनेभ्यः शयानेभ्यश्च वो नमो नमः स्वपद्यो जाग्रन्द्यश्च वो नमो नमस्तिष्ठद्यो धावन्द्यश्च वो नमो नमः सुभाभ्यः सुभापतिभ्यश्च वो नमो नमो अश्वेभ्योऽश्वपतिभ्यश्च वो नमः॥३॥

नम आव्याधिनीभ्यो विविधान्तीभ्यश्च वो नमो नम उगणाभ्यस्त् हृतीभ्यश्च वो नमो नमो गृथेभ्यो गृथपतिभ्यश्च वो नमो नमो ब्रातेभ्यो ब्रातपतिभ्यश्च वो नमो नमो गणेभ्यो गणपतिभ्यश्च वो नमो नमो विरूपेभ्यो विश्वरूपेभ्यश्च वो नमो नमो महद्यः, क्षुलकेभ्यश्च वो नमो नमो रथिभ्योऽरथेभ्यश्च वो नमो नमो रथेभ्यो रथपतिभ्यश्च वो नमो नमः सेनाभ्यः सेनानिभ्यश्च वो नमो नमः, क्षत्रिभ्यः सङ्गहीतभ्यश्च वो नमो नमस्तक्षभ्यो रथकारेभ्यश्च वो नमो नमः कुलालेभ्यः कुमरिभ्यश्च वो नमो नमः पुञ्जिष्ठेभ्यो निषादेभ्यश्च वो नमो नम इषुकृद्यो धन्वकृद्यश्च वो नमो नमो मृगयुभ्यः श्वनिभ्यश्च वो नमो नमः श्वभ्यः श्वपतिभ्यश्च वो नमः॥४॥

नमो भुवाय च रुद्राय च नमः शुर्वाय च पशुपतंये च नमो नीलंग्रीवाय च शितिकण्ठाय च नमः कपर्दिने च व्युसकेशाय च नमः सहस्राक्षाय च शतधन्वने च नमो गिरिशाय च शिपिविष्टाय च नमो मीढुष्टमाय चेषुमते च नमो हृस्वाय च वामुनाय च नमो बृहते च वर्षीयसे च नमो वृद्धाय च सुवृद्धने च नमो अग्नियाय च प्रथमाय च नम आशवै चाजिराय च नमः शीघ्रियाय च शीभ्याय च नम ऊर्म्याय चावस्त्रन्याय च नमः स्रोतस्याय

च द्वीप्यांय च॥५॥

नमोऽज्येष्ठाय च कनिष्ठाय च नमः पूर्वजाय चापरजाय च नमो मध्यमाय चापगल्भाय च नमो जघन्याय च बुध्नियाय च नमः सोभ्याय च प्रतिसुर्याय च नमो याम्याय च क्षेम्याय च नमं उर्वर्याय च खल्याय च नमः श्लोक्याय चावसान्याय च नमो वन्याय च कक्ष्याय च नमः श्रवाय च प्रतिश्रवाय च नमं आशुवेणाय चाशुरथाय च नमः शूराय चावभिन्दते च नमो वर्मिणे च वरूथिनै च नमो बिल्मिनै च कवचिनै च नमः श्रुताय च श्रुतसेनाय च॥६॥

नमो दुन्दुभ्याय चाऽऽहनन्याय च नमो धृष्णवे च प्रमृशाय च नमो दूताय च प्रहिताय च नमो निषङ्गिणे चेषुधिमते च नमस्तीक्षणेषवे चाऽऽयुधिनै च नमः स्वायुधाय च सुधन्वने च नमः सुत्याय च पथ्याय च नमः काट्याय च नीप्याय च नमः सूद्याय च सरस्याय च नमो नाद्याय च वैशन्ताय च नमः कूप्याय चावट्याय च नमो वर्ष्याय चावर्ष्याय च नमो मेघ्याय च विद्युत्याय च नमं ईध्रियाय चाऽऽतप्याय च नमो वात्याय च रेष्मियाय च नमो वास्तव्याय च वास्तुपाय च॥७॥

नमः सोमाय च रुद्राय च नमस्तामाय चारुणाय च नमः शङ्काय च पशुपतये च नमं उग्राय च भीमाय च नमो अग्रेवधाय च दूरेवधाय च नमो हुत्रे च हनीयसे च नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यो नमस्ताराय नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च नमस्तीर्थ्याय च कूल्याय च नमः पार्याय चावार्याय च नमः प्रतरणाय चोत्तरणाय च नमं आतार्याय चाऽऽलाद्याय च नमः शप्याय च फेन्याय च नमः सिकत्याय च प्रवाह्याय च॥८॥

नमं इरिण्याय च प्रपथ्याय च नमः किंशिलाय च क्षयेणाय च नमः कपर्दिनै च पुलस्तये च नमो गोष्ठ्याय च गृह्याय च नमस्तलप्याय च गेह्याय च नमः काट्याय च गह्वरेष्ठाय च नमो हृदय्याय च निवेष्याय च नमः पांसव्याय च रजस्याय च नमः शुष्क्याय च हरित्याय च नमो लोप्याय चोलप्याय च नमं ऊर्व्याय च सूर्म्याय च नमः पण्याय च पर्णशद्याय च नमोऽपगुरमाणाय चाभिन्दते च नमं आखिखदते च प्रखिखदते च नमो वः किरिकेभ्यो देवानां हृदयेभ्यो नमो विक्षीणकेभ्यो नमो विचिन्वत्केभ्यो नमं आनिरहुतेभ्यो नमं आमीवत्केभ्यः॥९॥

रुद्रप्रश्नः

द्रापे अन्धेसस्पते दरिंद्रुनीलंलोहित। एषां पुरुषाणमेषां पंशूनां मा भेर्माऽरो मो एषां किं चनाऽऽमंमत्॥ या तै रुद्र शिवा तनूः शिवा विश्वाहेषजी। शिवा रुद्रस्य भेषजी तयां नो मृड जीवसै॥ इमाऽ रुद्राय तवसे कपर्दिने क्षयद्वीराय प्रभरामहे मतिम्॥ यथा नः शमसंहृष्टपदे चतुष्पदे विश्वं पुष्टं ग्रामे अस्मिन्नान्तुरम्॥ मृडा नो रुद्रोत नो मयंस्कृष्टि क्षयद्वीराय नमंसा विधेम ते। यच्छं च योश्च मनुरायजे पिता तदश्याम तव रुद्र प्रणीतौ॥ मा नो महान्तमुत मा नो अर्भकं मा न उक्षन्तमुत मा न उक्षितम्। मा नो वधीः पितरं मोत मातरं प्रिया मा नस्तनुवो रुद्र रीरिषः॥ मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा नो रुद्र भामितो वंधीरहुविष्मन्तो नमंसा विधेम ते॥ आरात्ते गोप्त्र उत पूरुष्मे क्षयद्वीराय सुम्रमस्मे तै अस्तु। रक्षां च नो अधि च देव ब्रह्मधां च नः शर्म यच्छ द्विबरहः॥ स्तुहि श्रुतं गर्तुसदुं युवानं मृगं न भीममुपहुलुमुग्रम्। मृडा जरित्रे रुद्र स्तवानो अन्यं तै अस्मिन्नि वंपन्तु सेनाः॥ परिणो रुद्रस्य हेतिर्वृणकु परि त्वेषस्य दुर्मितिरंघायोः। अवं स्थिरा मुघवंद्यस्तनुष्व मीढ़स्तोकाय तनयाय मृडय॥ मीढुष्टम् शिवंतम शिवो नः सुमनां भव। परमे वृक्ष आयुर्धं निधाय कृत्ति वसान् आ चरं पिनांकं बिभ्रदा गंहि॥ विकिरिद् विलोहितु नमंस्ते अस्तु भगवः। यास्ते सहस्रं हेतयोऽन्यमस्मिन्नि वंपन्तु ताः॥ सुहस्राणि सहस्रधा बाहुवोस्तवं हेतयः। तासामीशानो भगवः पराचीना मुखां कृधि॥१०॥

सुहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि भूम्याम्। तेषाऽ सहस्रयोजने ऽव धन्वानि तन्मसि॥ अस्मिन् मंहृत्यर्णवेऽन्तरिक्षे भवा अधि॥ नीलंग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा अधः, क्षमाचुराः॥ नीलंग्रीवाः शितिकण्ठा दिव ऽ रुद्रा उपश्रिताः॥ ये वृक्षेषु सुस्पिञ्चारा नीलंग्रीवा विलोहिताः॥ ये भूतानामधिष्ठयो विशिखासः कपर्दिनः॥ ये अन्नेषु विविधन्ति पात्रेषु पिबतो जनान्॥ ये पथां पंथिरक्षय ऐलबृदा यव्युधः॥ ये तीर्थानि प्रचरन्ति सूकावन्तो निषङ्गिणः॥ य एतावन्तश्च भूयाऽसश दिशो रुद्रा वितस्थिरे॥ तेषाऽ सहस्रयोजने ऽव धन्वानि तन्मसि॥ नमो रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां येऽन्तरिक्षे ये दिवि येषामन्त्रं वातो वरुषमिष्वस्तेभ्यो दश प्राचीर्दशं दक्षिणा दशं प्रतीचीर्दशोर्दीचीर्दशोर्धास्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि॥११॥

अम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्। उर्वरुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥

रुद्रप्रश्नः

यो रुद्रो अग्नौ यो अप्सु य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाऽविवेश् तस्मै रुद्राय नमो  
अस्तु॥ तमुष्टुहि यः स्विषुः सुधन्वा यो विश्वस्य क्षयति भेषजस्य।

(ऋक्) यक्षवामहे सौमनसायं रुद्रं नमोभिर्देवमसुरं दुवस्य॥ अयं मे हस्तो भगवान् यं  
मे भगवत्तरः। अयं मै विश्वभेषजोऽयं शिवाभिर्मर्शनः॥

ये तै सहस्रमयुतं पाशा मृत्यो मर्त्याय हन्तवे। तान् यज्ञस्य मायया सर्वानवं यजामहे।  
मृत्यवे स्वाहा॑ मृत्यवे॑ स्वाहा॑॥ ओं नमो भगवते रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे पाहि। प्राणानां  
ग्रन्थिरसि रुद्रो मां विशान्तकः। तेनान्नेन॑प्यायस्व॥ नमो रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे पाहि॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

## ॥ चमकप्रश्नः ॥

अग्राविष्णु सुजोषसेमा वर्धन्तु वा गिरः। द्युमैर्वार्जेभिरागंतम्॥ वाजंश्च मे प्रसवश्च मे प्रयतिश्च मे प्रसितिश्च मे धीतिश्च मे क्रतुश्च मे स्वरश्च मे क्षोकश्च मे श्रावश्च मे श्रुतिश्च मे ज्योतिश्च मे सुवश्च मे प्राणश्च मेऽपानश्च मे व्यानश्च मेऽसुश्च मे वित्तं च म आधीतं च मे वाक्मे मनश्च मे चक्षुश्च मे श्रोत्रं च मे दक्षश्च मे बलं च म ओजश्च मे सहश्च म आयुश्च मे जरा च म आत्मा च मे तनूश्च मे शर्मं च मे वर्मं च मे डङ्गानि च मेऽस्थानि च मे परूप्षि च मे शरीराणि च मे॥१॥

ज्यैष्यं च म आधिपत्यं च मे मन्युश्च मे भास्त्रं च मे उम्भंश्च मे जेमा च मे महिमा च मे वरिमा च मे प्रथिमा च मे वृष्मा च मे द्राघुया च मे वृद्धं च मे वृद्धिश्च मे सत्यं च मे श्रद्धा च मे जगच्च मे धनं च मे वशश्च मे त्विषिंश्च मे क्रीडा च मे मोदश्च मे जातं च मे जनिष्यमाणं च मे सूक्तं च मे सुकृतं च मे वित्तं च मे वेद्यं च मे भूतं च मे भविष्यच्च मे सुगं च मे सुपथं च म क्रद्धं च म क्रद्धिश्च मे कूसं च मे कूसिंश्च मे मतिश्च मे सुमतिश्च मे॥२॥

शं च मे मयश्च मे प्रियं च मे उनुकामश्च मे कामश्च मे सौमनसश्च मे भद्रं च मे श्रेयश्च मे वस्यश्च मे यशश्च मे भगवश्च मे द्रविणं च मे युन्ता च मे धूर्ता च मे क्षेमश्च मे धृतिश्च मे विश्वं च मे महश्च मे संविच्च मे ज्ञात्रं च मे सूक्ष्मं च मे प्रसूक्ष्मं च मे सीरं च मे लयश्च म कृतं च मे उमृतं च मे उक्षमं च मे उनामयज्ञ मे जीवातुश्च मे दीर्घायुतं च मे उनमित्रं च मे उभयं च मे सुगं च मे शयनं च मे सूषा च मे सुदिनं च मे॥३॥

ऊर्कं मे सूनूता च मे पयश्च मे रसश्च मे धृतं च मे मधुं च मे सग्येश्च मे सर्पितिश्च मे कृषिश्च मे वृष्टिश्च मे जैत्रं च म औद्धिद्यं च मे रयिश्च मे रायश्च मे पुष्टं च मे पुष्टिश्च मे विभुं च मे प्रभुं च मे बुहुं च मे भूयश्च मे पूर्णं च मे पूर्णतरं च मे उक्षितिश्च मे कूयवाश्च मे उन्नं च मे उक्षुच्च मे व्रीहयश्च मे यवश्च मे मापश्च मे तिलश्च मे मुद्राश्च मे खल्वाश्च मे गोधूमाश्च मे मुसुराश्च मे प्रियङ्गवश्च मे उणवश्च मे शयामाकाश्च मे नीवाराश्च मे॥४॥

अश्मां च मे मृतिंका च मे गिरयश्च मे पर्वताश्च मे सिक्ताश्च मे वनस्पतयश्च मे हिरण्यं च मे उयश्च मे सीसं च मे त्रपुश्च मे शयामं च मे लोहं च मे उग्निश्च म आपश्च मे

वीरुद्धश्च म् ओषधयश्च मे कृष्टपूच्यं च मेऽकृष्टपूच्यं च मे ग्राम्याश्रं मे पश्वं आरण्याश्रं यज्ञेन कल्पन्तां वित्तं च मे वित्तिश्च मे भूतं च मे भूतिश्च मे वसुं च मे वसुतिश्च मे कर्म च मे शक्तिश्च मे�र्थश्च म् एमश्च म् इतिश्च मे गतिश्च मे॥५॥

अग्निश्च म इन्द्रश्च मे सोमश्च म इन्द्रश्च मे सविता च म इन्द्रश्च मे सरस्वती च म इन्द्रश्च मे पूषा च म इन्द्रश्च मे बृहस्पतिश्च म इन्द्रश्च मे मित्रश्च म इन्द्रश्च मे वरुणश्च म इन्द्रश्च मे त्वष्टा च म इन्द्रश्च मे धाता च म इन्द्रश्च मे विष्णुश्च म इन्द्रश्च मे ऽश्विनौ च म इन्द्रश्च मे मरुतश्च म इन्द्रश्च मे विश्वे च मे देवा इन्द्रश्च मे पृथिवी च म इन्द्रश्च मे ऽन्तरिक्षं च म इन्द्रश्च मे द्यौश्च म इन्द्रश्च मे दिशश्च म इन्द्रश्च मे मूर्धा च म इन्द्रश्च मे प्रजापतिश्च म इन्द्रश्च मे॥६॥

अ॒शुश्च मे रुश्मिश्च मे ऽदौ॑भ्यश्च मे ऽधिपतिश्च म उपा॒शुश्च मे ऽन्तर्यामश्च मे ऐन्द्रवाय॒वश्च मे मैत्रावरुणश्च म आश्विनश्च मे प्रतिप्रस्थानश्च मे शुक्रश्च मे म॒न्थी च म आग्रय॒श्च मे वैश्वदेवश्च मे ध्रुवश्च मे वैश्वानरश्च म ऋतुग्रहाश्च मे ऽतिग्राहाश्च म ऐन्द्राश्वश्च मे वैश्वदेवश्च मे मरुत्वतीय॑श्च मे माहेन्द्रश्च म आदि॒त्यश्च मे सावित्रश्च मे सारस्वतश्च मे पौष्णश्च मे पाली॒वृतश्च मे हारियोजुनश्च मे॥७॥

इ॒मश्च मे बृहिश्च मे वेदिश्च मे धिष्णियाश्च मे सुचश्च मे चमसाश्च मे ग्रावाणश्च मे स्वरंवश्च म उपरवाश्च मे ऽधिष्पवणे च मे द्रोणकल॒शश्च मे वायुव्यानि च मे पूतभृत्य॑ मे आधवनीय॑श्च म आग्नी॑धं च मे हविर्धान॑ च मे गृहाश्च मे सद॑श्च मे पुरोडाशा॑श्च मे पचुताश्च मे ऽवभृथश्च मे स्वगाकारश्च मे॥८॥

अग्निश्च मे घर्मश्च मे ऽर्कश्च मे सूर्यश्च मे प्राणश्च मे ऽश्वमेधश्च मे पृथिवी च मे ऽदितिश्च मे दितिश्च मे द्यौश्च मे शक्तिराङ्गुलयो दिशश्च मे यज्ञेन कल्पन्तामुक्ते सामं च मे स्तोमश्च मे यजु॑श्च मे दीक्षा च मे तपश्च म ऋतुश्च मे व्रतं च मे ऽहोरात्रयोर्वृष्ट्या बृहद्रथन्तुरे च मे यज्ञेन कल्पेताम्॥९॥

गर्भाश्च मे व॒ध्माश्च मे त्र्यविश्च मे त्र्यवी च मे दित्यवाच्च मे दित्यौही च मे पञ्चाविश्च मे पञ्चावी च मे त्रिव॒ध्मश्च मे त्रिव॒ध्मा च मे तुर्यवाच्च मे तुर्यौही च मे पष्ठवाच्च मे पष्ठौही च म उक्षा च मे वशा च म ऋषभश्च मे वेहच्च मे ऽनङ्गां च मे धेनुश्च म आयुर्यज्ञेन कल्पतां प्राणो यज्ञेन कल्पतामपानो यज्ञेन कल्पतां व्यानो यज्ञेन कल्पतां चक्षुर्यज्ञेन कल्पतां

श्रोत्रं यज्ञेन कल्पतां मनो यज्ञेन कल्पतां वाग्यज्ञेन कल्पतामात्मा यज्ञेन कल्पतां यज्ञो  
यज्ञेन कल्पताम्॥१०॥

एकां च मे तिस्रश्च मे पञ्चं च मे सप्तं च मे नवं च म् एकांदश च मे  
त्रयोदश च मे पञ्चदश च मे सप्तदश च मे नवदश च म् एकविंशतिश्च मे  
त्रयोविंशतिश्च मे पञ्चविंशतिश्च मे सप्तविंशतिश्च मे नवविंशतिश्च म् एकत्रिंशच्च  
मे त्रयस्त्रिंशच्च मे चतुर्स्रश्च मेऽष्टौ च मे द्वादश च मे षोडश च मे विंशतिश्च मे  
चतुर्विंशतिश्च मेऽष्टाविंशतिश्च मे द्वात्रिंशच्च मे पद्मिंशच्च मे चत्वारिंशच्च मे  
चतुश्चत्वारिंशच्च मेऽष्टाचत्वारिंशच्च मे वाजश्च प्रसुवश्चापि जश्च क्रतुश्च सुवंश्च मूर्धा च  
व्यशिंयश्चाऽन्त्यायनश्चान्त्यश्च भौवनश्च भुवनश्चापितिश्च॥११॥

इडा देवहूर्मनुर्यज्ञनीर्बृहस्पतिरुक्थामदानि शःसिषद्विश्वेदेवाः सूक्तवाचः पृथिवि  
मातृमा मा हिंसीर्मधुं मनिष्ये मधुं जनिष्ये मधुं वक्ष्यामि मधुं वदिष्यामि मधुमर्ती  
देवेभ्यो वाचमुद्यासः शुश्रूषेण्यां मनुष्यैभ्यस्तं मा देवा अवन्तु शोभायै पितरोऽनुमदन्तु॥  
॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

## ॥ पुरुषसूक्तम् ॥

सहस्रशीरणा पुरुषः। सहस्राक्षः सहस्रपात्। स भूमिं विश्वतो वृत्वा।  
 अत्यंतिष्ठदशाङ्गुलम्॥ पुरुष एवेदं सर्वम्। यद्भूतं यच्च भव्यम्। उतामृतत्वस्येशानः।  
 यदन्नेनातिरोहति॥ एतावानस्य महिमा। अतो ज्यायांश्च पूरुषः। पादौऽस्य विश्वा  
 भूतानि। त्रिपादस्यामृतं दिवि॥ त्रिपाददूर्ध्वं उदैत्पुरुषः। पादौऽस्येहाऽभवत्युनः। ततो  
 विश्वद्विक्रामत्। साशनानशने अभि॥ तस्माद्विराङ्गजायत। विराजो अधि पूरुषः। स  
 जातो अत्यरिच्यत। पश्चाद्बूमिमधो पुरः॥ यत्पुरुषेण हविषाः। देवा यज्ञमतन्वत। वसन्तो  
 अस्याऽसीदाज्यम्। ग्रीष्म इधमः शरद्विः॥ सप्तास्याऽसन् परिधयः। त्रिः सप्त समिधः  
 कृताः। देवा यद्यज्ञं तन्वानाः। अबध्नं पुरुषं पशुम्॥ तं यज्ञं बरुहिषि प्रौक्षन्। पुरुषं  
 जातमग्रतः। तेन देवा अयंजन्त। साध्या ऋषयश्च ये॥ तस्माद्यज्ञाथ्सर्वहुतः। समृतं  
 पृष्ठदाज्यम्। पशूङ्स्तांश्चके वायव्यान्। आरण्यान्नाम्याश्च ये॥ तस्माद्यज्ञाथ्सर्वहुतः।  
 ऋचः सामानि जज्ञिरे। छन्दांसि जज्ञिरे तस्मात्। यजुस्तस्मादजायत॥ तस्मादश्वा  
 अजायन्त। ये के चौभयादतः। गावो ह जज्ञिरे तस्मात्। तस्माज्ञाता अंजावयः॥ यत्पुरुषं  
 व्यंदधुः। कुतिधा व्यंकल्पयन्। मुखं किमस्य कौ बाहू। कावूरुष पादावुच्येते॥ ब्राह्मणोऽस्य  
 मुखंमासीत्। बाहू राजन्यः कृतः। ऊरु तदस्य यद्वैश्यः। पञ्चांश शूद्रो अंजायत॥  
 चन्द्रमा मनसो जातः। चक्षोः सूर्यो अजायत। मुखादिन्द्रशाग्निश्च। प्राणाद्वायुरजायत॥  
 नाभ्यां आसीदुन्तरिक्षम्। शीर्षो द्यौः समर्वतत। पञ्चांश भूमिर्दिशः श्रोत्रांत्। तथा लोकाः  
 अंकल्पयन्॥ वेदाहमेतं पुरुषं महान्तम्। आदित्यवर्णं तमसुस्तु पारे॥ सर्वाणि रूपाणि  
 विचित्य धीरः। नामानि कृत्वाऽभिवदन् यदास्ते॥ ध्रुता पुरस्ताद्यमुदाजुहार। शकः  
 प्रविद्वान् प्रदिशश्वतस्तः॥ तमेवं विद्वानमृतं इह भवति। नान्यः पन्था अयंनाय विद्यते॥  
 यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवाः। तानि धर्माणि प्रथमान्यांसन्। ते हु नाकं महिमानः सचन्ते।  
 यत्र पूर्वं साध्याः सन्ति देवाः॥ अन्द्यः समृतः पृथिव्यै रसांचा। विश्वकर्मणः समर्वतुताधिः।  
 तस्य तव्षां विदधंद्रूपमेति। तत्पुरुषस्य विश्वमाजानमग्रै॥ वेदाहमेतं पुरुषं महान्तम्॥  
 आदित्यवर्णं तमेसः परस्तात्। तमेवं विद्वानमृतं इह भवति। नान्यः पन्था विद्यते यन्नाय॥  
 प्रजापतिश्चरति गर्भे अन्तः। अजायमानो बहुधा विजायते। तस्य धीरः परिजानन्ति  
 योनिम्। मरीचीनां पदमिच्छन्ति वेघसः॥ यो देवेभ्य आतपति। यो देवानां पुरोहितः।

पूर्वो यो देवेभ्यो जातः। नमो रुचाय ब्राह्मये॥ रुचं ब्राह्मं जनयन्तः। देवा अग्रे तद्ब्रुवन्।  
 यस्त्वैवं ब्रौह्मणो विद्यात्। तस्य देवा असुन् वशो॥ हीश्च ते लक्ष्मीश्च पत्न्यौ। अहोरात्रे  
 पाश्चे। नक्षत्राणि रूपम्। अश्विनौ व्यात्तम्॥ इष्टं मनिषाण। अमुं मनिषाण। सर्वं मनिषाण॥  
 ॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

## ॥ नारायणसूक्तम् ॥

(तैत्तिरीयाग्रण्यकम्/प्रपाठकः - १०/अनुवाकः - १३)

सुहृस्तशीरूपं देवं विश्वाक्षं विश्वशम्भुवम्। विश्वं नारायणं देवमक्षरं परमं पदम्।  
विश्वतः परं मात्रित्यं विश्वं नारायणं हरिम्। विश्वमेवेदं पुरुषस्तद्विश्वमुपजीवति। पति  
विश्वस्याऽऽत्मेश्वरं शाश्वतं शिवमच्युतम्। नारायणं मंहाज्ञे विश्वात्मानं परायणम्।  
नारायणपरो ज्योतिरात्मा नारायणः परः। नारायणं परं ब्रह्म तत्त्वं नारायणः परः।  
नारायणपरो ध्याता ध्यानं नारायणः परः। यच्च किञ्चिङ्गग्न्यस्वं दृश्यते श्रूयते ऽपि वा॥

अन्तर्बहिश्वं तथस्वं व्याप्य नारायणः स्थितः। अनन्तमव्ययं कवि० संमुद्रेऽन्तं  
विश्वशम्भुवम्। पद्मकोशं प्रतीकाशं हृदयं चाप्यधोमुखम्। अधौ निष्ठा विंतस्त्यान्ते  
नाभ्यामुपरि तिष्ठति। ज्वालमालाकुलं भूती विश्वस्याऽऽयतनं महत्। सन्ततं  
शिलभिस्तुलम्बत्याकोशसन्निभम्। तस्यान्ते सुषिरं सूक्ष्मं तस्मिंश्वरं प्रतिष्ठितम्।  
तस्य मध्ये महानग्निर्विश्वार्चिर्विश्वतोमुखः। सोऽग्रभुग्निर्भजन्ति इत्त्राहारमजरः कविः।  
तिर्यगूर्ध्वमध्यः शायी रश्मयस्तस्य सन्तता। सन्तापयति स्वं देहमापादतलमस्तकः।  
तस्य मध्ये वहिंशिखा अणीयोर्ध्वा व्यवस्थितः। नीलतोयदं मध्यस्थाद्विद्युलेखेव भास्वरा।  
नीवारशूकवत्तन्वी पीता भौस्वत्यूणपूमा। तस्याः शिखाया मध्ये परमात्मा व्यवस्थितः।  
स ब्रह्म स शिवः स हरिः सेन्द्रः सोऽक्षरः परमः स्वरात्॥ क्रृतं सत्यं परं ब्रह्म पुरुषं  
कृष्णपिङ्गलम्। ऊर्ध्वरीतं विरूपाक्षं विश्वरूपाय वै नमो नमः।

नारायणायं विद्वाहै वासुदेवाय धीमहि। तत्रो विष्णुः प्रचोदयात्।

विष्णुर्नु कं वीर्याणि प्रवौचं यः पार्थिवानि विममे रजाऽसि यो अस्कंभायुदुत्तरं  
संधस्थं विचक्रमाणस्तेऽधोरुंगायो विष्णोरुराटंमसि विष्णोः पृष्ठमसि विष्णोः श्रव्वेस्थो विष्णोः  
स्यूरसि विष्णोर्धुवमसि वैष्णवमसि विष्णवे त्वा॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

## ॥ विष्णुसूक्तम् ॥

विष्णोर्नु के वीर्याणि प्रवौचं यः पार्थिवानि विमुमे रजाऽसि यो अस्कंभायदुत्तरः सुधस्थं विचक्रमाण्डेधोरुगायः॥

तदस्य प्रियमुभिपाथौ अश्याम्। नरो यत्र देवयवो मदन्ति। उरुक्रमस्य स हि बन्धुरित्था। विष्णोः पदे परमे मध्व उथ्सः। प्र तद्विष्णुः स्तवते वीर्याय। मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः। यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेषु। अधिक्षियन्ति भुवनानि विश्वाः। परो मात्रया तुनुवा वृधान। न ते महित्वमन्वशजुवन्ति॥

उभे ते विद्य रजसी पृथिव्या विष्णो देवत्वम्। परमस्य विथ्से। विचक्रमे पृथिवीमेष एताम्। क्षेत्राय विष्णुर्मनुषे दशस्यन्। ध्रुवासौ अस्य कीरयो जनासः। उरुक्षितिः सुजनिमाचकार। त्रिदेवः पृथिवीमेष एताम्। विचक्रमे शतर्चसं महित्वा। प्र विष्णुरस्तु तवसुस्तवीयान्। त्वेषङ्घास्य स्थविरस्य नाम॥

## ॥ भूसूक्तम् ॥

(तत्तिरीय संहिता काण्डम् - १/प्रपाठकः - ५/अनुवाकः - ३)

भूमिर्भूम्ना द्यौर्वरिणा ऽन्तरिक्षं महि॒त्वा। उपस्थै ते देव्यदि॒ते ऽग्नि॑मंत्रादमृत्राद्याऽद॑धे।  
आ॒उद्यज्ञौः पृष्ठिरक्रमी॒दसंन्मातरं पुनः। पि॒तरं च प्रयन्धृतुः। त्रिः॒शद्वाम् वि॒राजति॒  
वाक्पृत्तज्ञाय॑ शिश्रिये। प्रत्यंस्य वहू द्युभिः। अ॒स्य प्राणादपान॒त्यन्तश्वरति॒ रोचना। व्यंख्यन्  
महिषः सुवः॥

यत्वा॑ कुद्धः परोवप॑ मन्युना॒ यदवर्त्या। सुकल्प्यमग्ने॒ तत्तव॑ पुन॒स्त्वोद्दीपयामसि।  
यत्ते॒ मन्युपरोसस्य पृथिवीमनु॒ दध्वुसे। आदि॒त्या विश्वे॒ तद्वेवा॒ वसंवश्व॑ समाभरन्। मनो॒  
ज्योतिर्ज्ञुषतामाज्य॑ विच्छिन्नं यज्ञ॑ समिमं दधातु। बृह॒स्पतिस्तनुतामिमं नो॒ विश्वे॒ देवा॒  
इह॒ मांदयन्ताम्। सु॒स ते॒ अग्ने॒ सु॒मिधः सु॒स जिह्वा॑ः सु॒सर्षण्यः सु॒स धाम॑ प्रियाणि।

सु॒स होत्राः॑ सु॒सधा॑ त्वा॑ यजन्ति॒ सु॒स योनीरापृणस्वा॑ घृतेन। पुन॑रुर्जा॑ नि॒ वर्तस्व॑  
पुन॑रग्ने॒ इ॒षाऽयुंषा। पुन॑र्नः॑ पाहि॒ विश्वतः। सु॒ह रु॒य्या॑ नि॒ वर्तस्वाग्ने॒ पिन्वस्व॑ धारया।  
विश्वफिन्नया॑ विश्वतस्परि॑ लेकः॑ सलेकः॑ सुलेकुस्ते॑ ने॑ आदि॒त्या॑ आज्य॑ जुषाणा॑ वियन्तु॑  
केतु॑ः सकेतु॑ः सुकेतुस्ते॑ ने॑ आदि॒त्या॑ आज्य॑ जुषाणा॑ वियन्तु॑ विवस्वा॑ अदिति॑र्देव॑ जूति॑स्ते॑  
ने॑ आदि॒त्या॑ आज्य॑ जुषाणा॑ वियन्तु॑।

# ॥दुर्गा सूक्तम्॥

(तैतिरीयारण्यकम्/प्रपाठकः - १०/अनुवाकः - २)

जातवेदसे सुनवाम् सोमं मरातीयुतो निदहाति वेदः। स नः परष्ठदति दुर्गाणि विश्वा  
नावेव सिन्धुं दुरिताऽत्यग्निः॥१॥

तामुग्निवर्णं तपसा ज्वलन्तीं वैरोचनीं कर्मफलेषु जुष्टाम्। दुर्गा देवीः शरणमहं  
प्रपद्ये सुतरसि तरसे नमः॥२॥

अग्ने त्वं पारया नव्यो अस्मान्स्वस्तिभिरति दुर्गाणि विश्वा। पूश्च पृथ्वी बहुला न  
उर्वी भवा तोकायु तनयायु शं योः॥३॥

विश्वानि नो दुर्गहा जातवेदः सिन्धुं न नावा दुरिताऽतिपर्य। अग्ने अत्रिवन्मनसा  
गृणनां उस्माकं बोध्यविता तुनूनाम्॥४॥

पृतना जितः सहमानमुग्रमग्निः हृवेम परमाधस्थात्। स नः परष्ठदति दुर्गाणि  
विश्वा क्षामद्वेवो अतिं दुरितात्यग्निः॥५॥

प्रलोपिं कमीड्यो अध्वरेषु सुनाच्च होता नव्यश्च सथिं। स्वाश्वाग्ने तुनुवं पिप्रयस्वास्मभ्यं  
च सौभंगमायं जस्व॥६॥

गोभिर्जुष्टमयुजो निषिक्तं तवेन्द्र विष्णोरनुसञ्चरेम। नाकस्य पृष्ठमभि सुंवसानो वैष्णवीं  
लोक इह मादयन्ताम्॥७॥

कात्यायनाय विद्धहे कन्यकुमारि धीमहि।  
तत्रो दुर्गः प्रचोदयात्॥

## ॥ श्रीसूक्तम् ॥

हिरण्यवर्णं हरिणों सुवर्णरजतस्जाम्। चन्द्रं हिरण्मयों लक्ष्मीं जातवेदो मुआवहे॥१॥

तां मु आवहु जातवेदो लक्ष्मीमनपगुमिनीम्। यस्यां हिरण्यं विन्देयं गामश्च पुरुषानुहम्॥२॥

अश्वपूर्वा रथमध्यां हुस्तिनांदप्रबोधिनीम्। श्रियं देवीमुपहृये श्रीमद्देवीर्जुषताम्॥३॥

कां सोऽस्मितां हिरण्यप्राकारामाद्र्वा ज्वलन्तीं तृसां तुर्पयन्तीम्। पद्मे स्थितां पद्मवर्णं तामिहोपहृये श्रियम्॥४॥

चन्द्रं प्रभासां यशसा ज्वलन्तीं श्रियं लोके देवजुष्टामुदाराम्। तां पद्मिनीर्मीं शरणमुहं प्रपद्येऽलक्ष्मीर्मीं नश्यतां त्वा वृणे॥५॥

आदित्यवर्णं तपसोऽधिंजातो बनस्पतिस्तवं वृक्षोऽथ बिल्वः। तस्य फलानि तपसा नुदन्तु मायान्तरायाश्च बाह्या अलक्ष्मीः॥६॥

उपैतु मां दैवसुखः कीर्तिश्च मणिना सुह। प्रादुर्भूतोऽस्मि राष्ट्रोऽस्मिन् कीर्तिमृद्धिं ददातु मे॥७॥

क्षुत्पिपासामलां ज्येष्ठमलक्ष्मीं नाशयम्यहम्। अभूतिमसमृद्धिं च सर्वं निर्णद मे गृहात्॥८॥

गन्धद्वारां दुराधरूपां नित्यपुष्टां करीषिणीम्। ईश्वरीं सर्वभूतानां तामिहोपहृये श्रियम्॥९॥

मनसः काममाकृतिं वाचः सत्यमशीमहि। पशूनां रूपमन्तस्य मयि श्रीः श्रयतां यशः॥१०॥

कर्दमैनं प्रजाभूता मयि सम्बन्धं कर्दम। श्रियं वासये मे कुले मातरं पद्ममलिनीम्॥११॥

आपं सृजन्तु स्त्रिघानि चिक्षीत वंस मे गृहे। नि च देवीं मातरं श्रियं वासये मे कुले॥१२॥

आद्रा पुष्करिणीं पृष्ठि सूवर्णा हैममालिनीम्। सूर्या हिरण्मयीं लक्ष्मीं जातवेदो म्  
आवह॥१३॥

आद्रा यः करिणीं युष्टि पिङ्गलां पंद्रमालिनीम्। चन्द्रां हिरण्मयीं लक्ष्मीं जातवेदो म्  
आवह॥१४॥

तां म् आवहु जातवेदो लक्ष्मीमनपगुमिनीम्। यस्यां हिरण्यं प्रभूतं गावो दास्योऽश्वान्  
विन्देयं पुरुषानुहम्॥१५॥

महादेव्यै च विद्वहे विष्णुपत्न्यै च धीमहि। तत्रो लक्ष्मीः प्रचोदयात्॥१६॥

## ॥ मेधासूक्तम् ॥

(तैतिरीयागण्यकम्/प्रपाठकः - १०/अनुवाकः - ४१-४४)

मेधादेवी जुषमाणा न आगाह्निश्चार्चो भुद्रा सुमनस्यमाणा। त्वया जुष्टा नुदमाणा दुरुक्तान् बृहद्वदेम विदथे सुवीराः। त्वया जुष्टे ऋषिर्भवति देवि त्वया ब्रह्माऽऽगतश्रीरुत त्वयाः। त्वया जुष्टश्चित्रं विन्दते वसु सानो जुषस्व द्रविणो न मेधे॥ मेधां म् इन्द्रो ददातु मेधां देवी सरस्वती। मेधां मे अश्विनांवुभावाधर्त्तां पुष्करसज्जा। अफसरासु च या मेधा गन्धर्वेषु च यन्मनः। दैर्वीं मेधा सरस्वती सा मा मेधा सुरभिर्जुषताङ्ग स्वाहा॥। आ मा मेधा सुरभिर्विश्वरूपा हिरण्यवर्णा जगती जगम्या। ऊर्जस्वती पर्यसा पिन्वमाना सा मा मेधा सुप्रतीका जुषन्ताम्। मयि मेधां मयि प्रजां मय्यग्निस्तेजो दधातु मयि मेधां मयि प्रजां मयीन्द्रं इन्द्रियं दधातु मयि मेधां मयि प्रजां मयि सूर्यो ब्राजो दधातु।

## ॥ रुद्रसूक्तम् ॥

(तैतिरीयसंहितायां काण्डम् - ४ / प्रपाठकः - ५ / अनुवाकः - १० / पश्चादयः - २४)

परि णो रुद्रस्य हेतिवृणकु परि त्वेषस्य दुर्मतिरघायोः। अव स्थिरा मुघवद्यस्तनुष्व  
भीद्वस्तोकाय तनयाय मृडय।

(तैतिरीयसंहितायां काण्डम् - ४ / प्रपाठकः - ५ / अनुवाकः - १० / पश्चादयः - २३-२४)

स्तुहि श्रुतं गर्तसदुं युवानं मृगं न भीममुपहुत्तुमुग्रम्। मृडा जरित्रे रुद्र स्तवानो अन्यं  
तै अस्मन्नि वंपन्तु सेनाः।

(तैतिरीयसंहितायां काण्डम् - ४ / प्रपाठकः - ५ / अनुवाकः - १० / पश्चादयः - २४-२५)

मीदुष्टम् शिवंतम शिवो नः सुमना भव। परमे वृक्ष आयुधं निधाय कृत्ति वसान् आ  
चरु पिनाकं बिभ्रदा गंहि।

(तैतिरीयारण्यके प्रपाठकः - ४ / अनुवाकः - ५ / पश्चादयः - १०)

अरहन्निभर्गषि सायंकानि धन्व। अरह निष्कं यंजुतं विश्वरूपम्। अरह निदन्दयसे  
विश्वमभुवम्। न वा ओर्जीयो रुद्र त्वदस्ति।

(तैतिरीयसंहितायां काण्डम् - १ / प्रपाठकः - ३ / अनुवाकः - १४ / पश्चादयः - २४)

त्वमग्ने रुद्रो असुरो मुहो दिवस्त्वः शर्धे मारुतं पृक्ष ईशिषे। त्वं वातैररुणैर्यासि  
शङ्खस्त्वं पूषा विधुतः पासि नु त्मना॥। आ वो राजानमध्वरस्य रुद्रः होतारः सत्युयज्ञः  
रोदस्योः। अग्नि पुरा तनयित्वोरुचित्ताद्विरण्यरूपमवसे कृणुध्वम्॥

## ॥ वरुणसूक्तम् ॥

(तैतिरीयसंहितायां काण्डम् - १ / प्रपाठकः - ५ / अनुवाकः - ११ / पञ्चादयः - ४९-५०)

उदुत्तमं वरुणं पाशम् स्मदवाधुमं वि मध्यमङ् श्रथाय। अथा वयमादित्यब्रते तवानांगसो अदितये स्याम॥

(तैतिरीयसंहितायां काण्डम् - १ / प्रपाठकः - २ / अनुवाकः - ८ / पञ्चादयः - १५)

अस्तंभ्राद्यामृषभो अन्तरिक्षममिमीत वरिमाणं पुथिव्या। आसीद्विश्वा भुवनानि सुप्राद्विश्वेत्तानि वरुणस्य ब्रतानि॥

(तैतिरीयसंहितायां काण्डम् - ३ / प्रपाठकः - ४ / अनुवाकः - ११ / पञ्चादयः - ४६)

यत्किं चेदं वरुणं दैव्ये जनैऽभिद्रोहं मनुष्याश्चरामसि। अचित्ती यत्तव धर्मा युयोपिम मा नस्तस्मादेनासो देव रीरिषः। कितवासो यद्विरिपुर्न दीवि यद्वां घा सत्यमुत यन्न विद्वा। सर्वा ता वि ष्यं शिथिरेव देवाथां ते स्याम वरुण प्रियासः॥

(तैतिरीयसंहितायां काण्डम् - १ / प्रपाठकः - ५ / अनुवाकः - ११ / पञ्चादयः - ४९-५०)

अवं ते हेडो वरुणं नमोमिरवं यज्ञेभिरीमहे हृविर्भिः। क्षयत्रस्मभ्यमसुर प्रचेतो राजन्नेनांसि शिश्रथः कृतानि॥

(तैतिरीयसंहितायां काण्डम् - २ / प्रपाठकः - १ / अनुवाकः - ११ / पञ्चादयः - ६५)

तत्त्वा यामि ब्रह्मणा वन्दमानस्तदाऽशास्ते यजमानो हृविर्भिः। अहेडमानो वरुणेह बोद्ध्युरुशः स मा न आयुः प्रमोषीः॥

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

## ॥ ब्रह्मसूक्तम् ॥

(तैतिरीयब्राह्मणे अष्टकम् - २ / प्रपाठकः - ८ / अनुवाकः - ८ / पश्चादयः - ६६-६९)

ब्रह्मं जज्ञानं प्रथुमं पुरस्तात्। वि सौमुतः सुरुचो वेन आवः। स बुधियाँ उप मा  
अस्य विष्णाः॥६६॥

सृतश्च योनिमसंतश्च विवः। पिता विराजामृषभो रथीणाम्। अन्तरिक्षं विश्वरूपं  
आविवेशा। तमुकेऽभ्यर्थन्ति वृथसम्। ब्रह्म सन्तं ब्रह्मणा वृद्धयन्तः। ब्रह्म देवानंजनयत्।  
ब्रह्म विश्वमिदं जगत्। ब्रह्मणः क्षत्रं निर्मितम्। ब्रह्म ब्राह्मण आत्मनाँ। अन्तरस्मिन्निमे  
लोकाः॥६७॥

अन्तर्विश्वमिदं जगत्। ब्रह्मैव भूतानां ज्येष्ठम्। तेन कोऽरहति स्पर्धितुम्।  
ब्रह्मदेवास्त्रयस्त्रिःशत्। ब्रह्मन्निन्द्रप्रजापती। ब्रह्मन् ह विश्वा भूतानि। नावीवान्तः  
समाहिता। चतस्र् आशाः प्रचरन्त्वग्नयः। इमं नौ यज्ञं नयतु प्रजानन्। घृतं पिन्वन्नजरः  
सुवीरम्॥६८॥

ब्रह्मं सुमिद्धवत्याहुतीनाम्।

## ॥ भाग्यसूक्तम् ॥

(तेजिरीय ब्राह्मणम् अष्टकम् - ३/प्रश्नः - ८/अनुवाकम् - १)

प्रातरुग्निं प्रातरिन्द्रं हवामहे प्रातर्मित्रा वरुणा प्रातरुष्णिना।  
 प्रातर्भर्गं पूषणं ब्रह्मणस्पति प्रातः सोममुत रुद्रं हुवेम॥१॥

प्रातुर्जितं भगमुग्रं हुवेम वृयं पुत्रमदितेर्यो विधृताः।  
 आर्धश्चिद्यं मन्यमानस्तुरश्चिद्राजो चिद्यं भगं भक्षीत्याह॥२॥

भगं प्रणेतर्भर्गं सत्यंराघो भगेमां धियमुदंव ददंत्रः।  
 भगं प्रणो जनय गोभिरश्वैर्भर्गं प्र नृभिर्नृवन्तः स्याम॥३॥

उतेदानीं भगवन्तः स्यामोत प्रपित्व उत मध्ये अहाम्।  
 उतोदिता मघवन्धमूर्यस्य वृयं देवानां सुमतौ स्याम॥४॥

भगं एव भगवां अस्तु देवास्तेन वृयं भगवन्तः स्याम।  
 तं त्वा भगं सर्व इज्ञोहवीमि स नो भगं पुर एता भवेह॥५॥

समध्वरायोषसौऽनमन्त दधिक्रावैव शुचये पुदाय।  
 अर्वचीनं वंसुविदं भगं नो रथमिवाश्वावजिन् आवहन्तु॥६॥

अश्वावतीर्गोमतीर्न उषासो वीरवतीः सदमुच्छन्तु भद्राः।  
 घृतं दुहाना विश्वतः प्रपीना यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः॥७॥

यो माङ्गे भागिनं सन्तमथाभागं चिकीर्षति।  
 अभागमये तं कुरु मामगे भागिनं कुरु॥८॥

## ॥ पवमानसूक्तम् ॥

(तैतिरीयब्राह्मणे अष्टकम् - १ / प्रपाठकः - ४ / अनुवाकः - ८)

(तैतिरीयसंहितायां काण्डम् - ५ / प्रपाठकः - ६ / अनुवाकः - १)

ॐ तच्छु योरावृणीमहे। गातुं यज्ञाय। गातुं यज्ञपतये। दैर्वीं स्वस्तिरस्तु नः। स्वस्तिर्मानुषेभ्यः। ऊर्ध्वं जिंगातु भेषुजम्। शं नौ अस्तु द्विपदैः। शं चतुष्पदे॥ ॐ शान्तिः शान्तिः॥

दधिक्राव्याणो अकारिषम्। जिष्णोरश्वस्य वाजिनः। सुरभिनो मुखाकरत्। प्रण आयूर्षि तारिषत्।

आपो हि षष्ठा मयो भुवस्ता नं ऊर्जे दंधातन। महेरणायु चक्षसे। यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः। उशतीरिव मातरः। तस्मा अरं गमाम वो यस्यु क्षयायु जिन्वथा आपो जनयथा च नः॥

हिरण्यवर्णः शुचयः पावका यासु जातः कुशयपो यास्विन्द्रः। अग्निं या गर्भं दधिरे विरूपस्ता नु आपः शाङ् स्योना भवन्तु॥

यासाऽ राजा वरुणो याति मध्ये सत्यानुते अवपश्यु जनानाम्। मधुश्वतः शुचयो याः पावकास्ता नु आपः शाङ् स्योना भवन्तु॥

यासां देवा दिवि कृष्णवन्ति भुक्षं या अन्तरिक्षे बहुधा भवन्ति। याः पृथिवीं पर्यसोन्दन्ति शुक्रास्ता नु आपः शाङ् स्योना भवन्तु॥

शिवेन मा चक्षुषा पश्यताऽपः शिवया तुनुवोप स्पृशत् त्वचं मे। सर्वां अग्नीं रंफसुषदौ हुवे वो मयि वर्चो बलमोजो नि धत्त॥

पवमानः सुवर्जनः। पवित्रैण विचर्षणिः। यः पोता स पुनातु मा। पुनन्तु मा देवजनाः। पुनन्तु मनवो धिया। पुनन्तु विश्वं आयवः। जातवेदः पवित्रवत्। पवित्रैण पुनाहि मा। शुक्रेण देवदीर्घता। अग्ने क्रत्वा क्रतुऽ रनुं। यत्ते पवित्रमुर्चिषि। अग्ने विततमन्तरा। ब्रह्म तेन पुनीमहे। उभाभ्यां देवसवितः। पवित्रैण सुवेन च। इदं ब्रह्म पुनीमहे। वैश्वदेवी पुनन्ती देव्यागात्। यस्यै बहीस्तनुवो वीतपृष्ठा। तया मदन्तः सधमाद्येषु। वयङ् स्याम पतयो रथीणाम्। वैश्वानरो रश्मिभिर्मा पुनातु। वातः प्राणेनैषिरो मयो भूः। द्यावापृथिवीं पर्यसा पर्योभिः। क्रृतावर्गी यज्ञिये मा पुनीताम्। बृहद्विः सवितस्तृभिः। वर्षिष्ठैदेवमन्मभिः। अग्ने

दक्षैः पुनाहि मा। येनं देवा अपुनता। येनाऽप्यो दिव्यं कशः। तेनं दिव्येन ब्रह्मणा। इदं ब्रह्म पुनीमहे। यः पावमानीरथ्येति। ऋषिभिः समृतुः रसम्। सर्वः स पूतमेशआति। स्वदितं मांतरिश्वना। पावमानीर्यो अथ्येति। ऋषिभिः समृतुः रसम्। तस्मै सरस्वती दुहे। क्षीरः सुर्पिर्मधूदकम्॥ पावमानीः स्वस्त्ययनीः। सुदुघाहि पयस्वतीः। ऋषिभिः समृतो रसः। ब्राह्मणेष्वमृतः हितम्। पावमानीर्दिशन्तु नः। इमं लोकमथो अमुम्। कामान्धसमर्धयन्तु नः। देवीर्दैवैः सुमाभृताः। पावमानीः स्वस्त्ययनीः। सुदुघाहि घृतश्वतः। ऋषिभिः समृतो रसः। ब्राह्मणेष्वमृतः हितम्। येनं देवाः पवित्रेण। आत्मानं पुनते सदा। तेनं सुहस्रधारेण। पावमान्यः पुनन्तु मा। प्राजापत्यं पवित्रम्। शतोद्यामः हिरण्मयम्। तेनं ब्रह्म विदौ वयम्। पूतं ब्रह्म पुनीमहे। इन्द्रः सुनीती सुह मा पुनातु। सोमः स्वस्त्या वरुणः सुमीच्या॥ यमो राजा प्रमृणाभिः पुनातु मा। जातवेदा मोर्जयन्त्या पुनातु। भूर्भुवः सुवः।

ॐ तच्छु योरावृणीमहे। गातुं यज्ञाय। गातुं यज्ञपतये। दैवीं स्वस्तिरस्तु नः। स्वस्तिर्मानुषेभ्यः। ऊर्ध्वं जिंगातु भेषजम्। शं नौ अस्तु द्विपदै। शं चतुष्पदै॥ ॐ शान्तिः शान्तिः॥

## ॥ आयुष्यसूक्तम् ॥

यो ब्रह्मा ब्रह्मण उञ्जहार प्राणैः शिरः कृत्तिवासाः पिनाकी। ईशानो देवः स न आयुर्दीप्तात् तस्मै जुहोमि हविषां घृतेन॥१॥

विभ्राजमानः सरिरस्य मध्याद्रोचमानो धर्मरुचिर्य आगात्। स मृत्युपाशानपनुद्य घोरानिहायुषेणो घृतमंत्तु देवः॥२॥

ब्रह्मज्योतिर्ब्रह्मपर्णीषु गृभ्य यमादधात् पुरुरूपं जयन्तम्। सुवर्णरम्भग्रहमंकेमच्च तमायुषे वर्धयामो घृतेन॥३॥

श्रियं लक्ष्मीमौबलामिभिकां गां षष्ठीं च यामिन्द्रसेनेत्युदाहुः। तां विद्यां ब्रह्मयोनि॑ सरूपामिहायुषे तर्पयामो घृतेन॥४॥

दाक्षायण्यः सर्वयोन्यः स योन्यः सहस्रशो विश्वरूपां विरूपाः। ससूनवः सपतयः सयूथ्या आयुषेणो घृतमिदं जुषन्ताम्॥५॥

दिव्या गणा बहुरूपाः पुराणा आयुश्छिदो नः प्रमधन्तु वीरान्। तेभ्यो जुहोमि बहुधा घृतेन मा नः प्रजाः रीरिषो मौत वीरान्॥६॥

एकः पुरस्ताद्य इदं बभूव यतो बभूव भुवनस्य गोपाः। यमव्येति भुवनः साम्पराये स नो हविर्घृतमिहायुषेत्तु देवः॥७॥

वृसून रुद्रानादित्यान् मरुतोऽथ साध्यान् क्रम्भून् यक्षान् गन्धर्वाः श्श पितृः श्श विश्वान्। भृगून् सर्पाः श्शाङ्गिरसोऽथ सर्वान् घृतः हुत्वा स्वायुष्या महयोमं शश्वत्॥८॥

विष्णो त्वं नो अन्तमः शर्म यच्छ सहन्त्या प्रतेधारां मधुश्शुत् उथसं दुहते अक्षितम्॥९॥  
॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥



आयुष्टे विश्वतो दधदयमग्निवर्ण्यः। पुनस्ते प्राण आयति परा यक्षमः सुवामि ते। आयुर्दा अग्ने हविषो जुषाणो घृतप्रतीको घृतयोनिरेधि। घृतं पीत्वा मधु चारु गव्यं पितेव पुत्रमभिरक्षतादिमम्।

## ॥ नवग्रहसूक्तम् ॥

आ सत्येन रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च। हिरण्ययेन सविता रथेनाऽदेवो  
यांति भुवना विपश्यन्। अग्निं दूतं वृणीमहे होतारं विश्ववेदसम्। अस्य यज्ञस्य सुक्रतुम्॥  
येषामीशो पशुपतिः पशुनां चतुष्पदामुत च द्विपदाम्। निष्क्रीतोऽयं यज्ञियं भागमेतु  
रायस्पोषा यजमानस्य सन्तु॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय आदित्याय नमः॥१॥

अग्निर्मूर्धा दिवः कुकुत्पतिः पृथिव्या अयम्। अपां रेतांसि जिन्वति। स्येना  
पृथिवि भवाऽनृक्षुरा निवेशनो। यच्छान्तः शर्म सप्रथाः। क्षेत्रस्य पतिना वयः हिते नैव  
जयामसि। गामश्च पोषयित्वा स नौ मृडातीदृशैः॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय अङ्गरकाय नमः॥२॥

प्र वः शुक्राय भानवे भरध्वं हृव्यं मतिं चाग्रये सुपूतम्॥ यो दैव्यानि मानुषा  
ज्ञूङ्घ्यन्तर्विश्वानि विद्वना जिगाति॥ इन्द्राणीमासु नारिषु सुपलीमहमश्रवम्। न ह्यस्या  
अपरं चन जरसा मरते पतिः॥ इन्द्रं वो विश्वतुस्परि हवामहे जनैभ्यः। अस्माकंमस्तु  
केवलः॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय शुक्राय नमः॥३॥

आप्यायस्व समेतु ते विश्वतः सोम वृष्णियम्। भवा वाजस्य सङ्घये॥ अपसु मे  
सोमो अब्रवीदन्तर्विश्वानि भेषजा। अग्निं च विश्वशम्भुवमापश्च विश्वभेषजीः। गौरी मिमाय  
सलिलानि तक्षती। एकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी। अष्टापदी नवपदी बभूवृषी॥ सहस्राक्षरा  
परमे व्योमन्।

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय सोमाय नमः॥४॥

उद्धुध्यस्वाग्ने प्रतिजाग्रह्येनमिष्टापूर्ते संसुजेथामुयं च। पुनः कृष्णङ्गस्त्वा पितरं  
युवानमन्वातांसीत्वयि तन्तुमेतम्॥ इदं विष्णुर्विचक्रमे त्रेधा निदधे पुदम्। समूढमस्यपां  
सुरे॥ विष्णो रराटमसि विष्णोः पृष्ठमसि विष्णोः श्रैस्थो विष्णोः स्यूरसि विष्णोर्धुवमसि  
वैष्णवमसि विष्णवे त्वा।

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय बुधाय नमः॥५॥

बृहस्पते अतियदर्यो अहाद्विमद्विभाति क्रतुमज्जनेषु। यद्वीदयुच्छवं सर्तप्रजात तदस्मासु  
द्रविंणं धेहि चित्रम्॥ इन्द्रमरुत्व इह पाहि सोमं यथा शायति अपिबः सुतस्य। तव प्रणीति  
तवं शूरशर्मन्नाविंवासन्ति कवयः सुयज्ञाः॥ ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमुतः सुरुचो वेन  
आवः। सबुधियां उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसंतश्च विवः॥  
अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय बृहस्पतये नमः॥६॥

शं नो देवीरभिष्ठय आपो भवन्तु पीतये॥ शंयोरभिस्त्रवन्तु नः॥ प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो  
विश्वां जातानि परिता बंभूवा। यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयः स्यामं पतंयो रयीणाम्।  
इमं यमप्रस्तरमाहि सीदाऽङ्गिरोभिः पितृभिः संविदानः। आत्वा मन्त्राः कविशस्ता वहन्त्वेना  
राजन् हविषां मादयस्व॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय शनैश्चराय नमः॥७॥

कया नक्षित्र आभुवदूती सुदावृथः सखा॥ कया शचिष्या वृता। आऽयज्ञौ  
पृश्चिरक्रमीदसंनन्मातरं पुनः। पितरं च प्रयन्त्यसुवः। यत्ते देवी निर्दतिराबबन्ध दाम  
ग्रीवास्वविचुर्त्यम्। इदं ते तद्विष्याम्यायुषो न मध्यादथाजीवः पितुमंद्वि प्रमुक्तः॥  
अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय राहवे नमः॥८॥

केतुं कृष्णन्नकेतवे पेशो मर्या अपेशसै॥ समुषद्विरजायथाः॥ ब्रह्मा देवानां पदवीः  
कवीनामृषिर्विप्राणां महिषो मृगाणाम्। श्येनो गृग्राणां लु स्वधितिर्वनानां सोमः  
पवित्रमत्येति रेभन्। (ऋक्) सचित्र चित्रं चितयन् तमस्मे चित्रक्षत्र चित्रतमं वयोधाम्।  
चन्द्रं रथं पुरुवीरं बृहन्तं चन्द्रचन्द्राभिर्गृणते युवस्व॥  
अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय केतवे नमः॥९॥

॥ॐ आदित्यादि नवग्रहदेवताभ्यो नमो नमः॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

## ॥ नक्षत्रसूक्तम् ॥

(तैत्तिरीय ब्राह्मणे अष्टकम् - ३/प्रश्नः - १)

अुग्निनः पातु कृतिकाः। नक्षत्रं देवमिन्द्रियम्। इदमासां विचक्षणम्। हविरासं जुहोतन।  
यस्य भान्ति रश्मयो यस्य केतवः। यस्येमा विश्वा भुवनानि सर्वाः। स कृतिकाभि-  
रभिसंवसानः। अग्निर्नो देवः सुविते दंधातु॥१॥

प्रजापते रोहिणी वेतु पर्णी। विश्वरूपा बृहती चित्रभानुः। सा नो यज्ञस्य सुविते दंधातु।  
यथा र्जीवेम शरदः सर्वांगाः। रोहिणी देव्युदंगात्पुरस्तात्। विश्वा रूपाणि प्रतिमोदमाना।  
प्रजापतिः हविषां वर्धयन्ती। प्रिया देवानामुपयातु यज्ञम्॥२॥

सोमो राजा मृगशीरुषेण आगन्। शिवं नक्षत्रं प्रियमस्य धाम। आप्यायमानो बहुधा  
जनेषु। रेतः प्रजां यजमाने दधातु। यत्ते नक्षत्रं मृगशीरुषमस्ति। प्रियः राजन् प्रियतमं  
प्रियाणांम्। तस्मै ते सोम हविषां विधेम। शं न एषि द्विपदे शं चतुर्पदे॥३॥

आद्र्वयो रुद्रः प्रथमा न एति। श्रेष्ठौ देवानां पतिराग्नियानांम्। नक्षत्रमस्य हविषां विधेम।  
मा नः प्रजाः रीरिषमोत वीरान्। हेती रुद्रस्य परिणो वृणक्तु। आद्र्वा नक्षत्रं जुषताः  
हविर्नः। प्रमुच्चमानौ दुरितानि विश्वाः। अपाघशः सन्नुदत्तमरातिम्॥४॥

पुनर्नो देव्यदितिः स्पृणोतु। पुनर्वसू नः पुनरेतां यज्ञम्। पुनर्नो देवा अभियन्तु सर्वैः  
पुनः पुनर्वो हविषां यजामः। एवा न देव्यदितिरन्वर्वा। विश्वस्य भूर्त्री जगतः प्रतिष्ठा।  
पुनर्वसू हविषां वर्धयन्ती। प्रियं देवानामप्यैतु पाथः॥५॥

बृहस्पतिः प्रथमं जायमानः। तिष्ठं नक्षत्रमभि सम्बभूव। श्रेष्ठौ देवानां पृतनासु जिष्णुः।  
दिशोऽनु सर्वा अभयं नो अस्तु। तिष्ठः पुरस्तादुत मध्यतो नः। बृहस्पतिर्नः परिण पातु  
पश्चात्। बाधेतां द्वेषो अभयं कृषुताम्। सुवीर्यस्य पतयः स्याम्॥६॥

इदं सर्पेभ्यो हविरस्तु जुष्मैः। अश्रेष्ठा येषांमनुयन्ति चेतः। ये अन्तरिक्षं पृथिवीं  
क्षियन्ति। ते नः सर्पासो हवमाग्मिष्ठाः। ये रोचने सूर्यस्यापि सर्पाः। ये दिवं देवीमनु-  
सञ्चरन्ति। येषांमाश्रेष्ठा अनुयन्ति कामम्। तेभ्यः सर्पेभ्यो मधुमज्जुहेमि॥७॥

उपहूताः पितरो ये मधासु। मनोजवसः सुकृतः सुकृत्याः। ते नो नक्षत्रे हवमाग्मिष्ठाः।

स्वधार्मिर्यज्ञं प्रयतं जुषन्ताम्। ये अग्निदग्धा येऽनग्निदग्धाः। येऽमुँ लोकं पितरः क्षियन्ति। याऽश्वं विद्य याऽ उ च न प्रविद्या। मुघासु युजः सुकृतं जुषन्ताम्॥८॥

गवां पतिः फल्युनीनामसि त्वम्। तदर्यमन्वरुणमित्र चारुं। तं त्वा वयः सनितारः सनीनाम्। जीवा जीवन्तमुप संविशेम। येनेमा विश्वा भुवनानि सञ्जिता। यस्य देवा अनुसं यन्ति चेतः। अर्यमा राजाऽजरस्तुविष्मान्। फल्युनीनामृषभो रौरवीति॥९॥

श्रेष्ठो देवानां भगवो भगासि। तत्त्वां विदुः फल्युनीस्तस्य वित्तात्। अस्मभ्यं क्षत्रमजरः सुवीर्यम्। गोमदश्ववृदुपु सन्तुदेह। भगो ह दाता भगु इत्प्रदाता। भगो देवीः फल्युनीरा विवेश। भगुस्येत्त प्रसुवं गमेम। यत्र देवैः संधुमादं मदेम॥१०॥

आयातु देवः संवितोपयातु। हिरण्ययैन सुवृत्ता रथेन। वहनु हस्तः सुभगं विद्यनापसम्। प्रयच्छन्तं पपुरि पुण्यमच्छ। हस्तः प्रयच्छत्वमृतं वर्सीयः। दक्षिणेन प्रतिगृणीम एनता। दातारंमद्य संविता विदेय। यो नो हस्ताय प्रसुवाति युजम्॥११॥

त्वष्टा नक्षत्रमभ्येति चित्राम्। सुभः संसं युवतिः रोचमानाम्। निवेशयन्नमृतान्मर्त्याश्वा। रूपाणि पिशन् भुवनानि विश्वां। तत्रस्त्वष्टा तदुं चित्रा विच्छाम्। तत्रक्षत्रं भूरिदा अस्तु मह्यम्। तत्रः प्रजां वीरवतीः सनोतु। गोभिर्नो अश्वैः समनकुयजम्॥१२॥

वायुर्नक्षत्रमभ्येति निष्ठाम्। तिग्मशृङ्गो वृषभो रोरुवाणः। समीरयन् भुवना मातरिश्वा। अपुद्वेषांसि नुदतामरातीः। तत्रो वायुस्तदु निष्ठा शृणोतु। तत्रक्षत्रं भूरिदा अस्तु मह्यम्। तत्रो देवासो अनुजानन्तु कामम्। यथा तरेम दुरितानि विश्वां॥१३॥

दूरमस्मच्छत्रवो यन्तु भीताः। तदिन्द्राग्नी कृणुतं तद्विशाखे। तत्रो देवा अनुमदन्तुयजम्। पश्चात् पुरस्तादभयं नो अस्तु। नक्षत्राणामधिंपक्ती विशाखे। श्रेष्ठविन्द्राग्नी भुवनस्य गोपौ। विषूचः शत्रूनपु बाधमानौ। अपु क्षुधं नुदतामरातिम्॥१४॥

पूर्णा पश्चादुत पूर्णा पुरस्तात्। उम्भयुतः पौर्णमासी जिंगाय। तस्यां देवा अधिं संवसन्तः। उत्तमे नाकं इह मादयन्ताम्। पृथ्वी सुवर्चा युवतिः सजोषाः। पौर्णमास्युदंगुच्छोभमाना। आप्याययन्ती दुरितानि विश्वाः। उरुं दुहां यजमानाय यजम्॥१५॥

ऋग्यास्मं हृव्यैर्नमं सोपुसद्य। मित्रं देवं मित्रेये नो अस्तु। अनूराधान् हृविषां वृथ्यंन्तः। शतं जीवेम शरदः सर्वीराः। चित्रं नक्षत्रमुद्गात्पुरस्तांत्। अनूराधासु इति यद्वदन्ति। तन्मित्र एति पथिभिर्देवयानैः। हिरण्यैर्विततेरन्तरिक्षे॥१६॥

इन्द्रो ज्येष्ठामनु नक्षत्रमेति। यस्मिन्वृत्रं वृत्रतूर्ये तुतारा। तस्मिन्वयममृतं दुहानाः। क्षुधं तरेम् दुरितिं दुरिटिम्। पुरन्दराये वृषभाये धृष्णवै। अषांढाय सहमानाय मीढुषैः। इन्द्राय ज्येष्ठा मधुमदुहाना। उरुं कृणोतु यजंमानाय लोकम्॥१७॥

मूलं प्रजां वीरवर्तीं विदेय। पराच्येतु निरक्षतिः पराचा। गोभिर्नक्षत्रं पशुभिः समक्तम्। अहर्भूयाद्यजंमानाय मह्यम्। अहर्नो अद्य सुविते दधातु। मूलं नक्षत्रमिति यद्वदन्ति। परार्चीं वाचा निरक्षतिं नुदामि। श्रिवं प्रजायै श्रिवर्मस्तु मह्यम्॥१८॥

या दिव्या आपः पर्यासा सम्बभूवुः। या अन्तरिक्ष उत पर्थिवीर्याः। यासामषाढा अनुयन्ति कामम्। ता न आपः शङ्खं स्योना भवन्तु। याश्वं कूप्या याश्वं नाद्याः समुद्रियाः। याश्वं वैशुनीरुत प्रांसचीर्याः। यासामषाढा मधुं भक्षयन्ति। ता न आपः शङ्खं स्योना भवन्तु॥१९॥

तत्रो विश्वे उपं शृणवन्तु देवाः। तदपाढा अभिसंयन्तु यज्ञम्। तत्रक्षत्रं प्रथतां पशुभ्यः। कृषिवृष्टिर्यजंमानाय कल्पताम्। शुभ्राः कन्यां युवतयः सुपेशसः। कर्मकृतः सुकृतो वीर्यवतीः। विश्वान् देवान् हृविषां वृथ्यंन्तीः। अषाढाः काममुपं यान्तु यज्ञम्॥२०॥

यस्मिन् ब्रह्माऽभ्यजंयस्वर्मेतत्। अमुं च लोकमिदम् च सर्वम्। तत्रो नक्षत्रमभिजिद्विजित्यै। श्रिये दधात्वहृणीयमानम्। उभौ लोकौ ब्रह्मणा सञ्जितेभौ। तत्रो नक्षत्रमभिजिद्विचंष्टाम्। तस्मिन्वृयं पृतनाः सञ्जयेमा। तत्रो देवासो अनुजानन्तु कामम्॥२१॥

शृणवन्ति श्रोणामृतस्य गोपाम्। पुण्यामस्या उपशृणोमि वाचम्। मुहौं देवीं विष्णुं-पतीमजूर्याम्। प्रतीर्चीमेनां हृविषां यजामः। त्रेधा विष्णुरुग्यायो विचक्षमे। मुहौं दिवं पृथिवीमन्तरिक्षम्। तच्छ्रौणैति श्रवं इच्छमाना। पुण्यङ्कं क्षोकं यजंमानाय कृष्णती॥२२॥

अष्टौ देवा वसंवः सोम्यासः। चतस्रो देवीरजराः श्रविष्ठाः। ते यज्ञं पान्तु रजसः परस्तांत्। संवथ्सरीणमृतं स्वस्ति। यज्ञं नः पान्तु वसंवः पुरस्तांत्। दक्षिणतोऽभियन्तु

श्रविष्टाः। पुण्यं नक्षत्रम् भि संविशाम। मा नो अरांतिरघशः साऽगन्॥ २३॥

क्षत्रस्य राजा वरुणोऽधिराजः। नक्षत्राणां शतभिषग्वसिष्ठः। तौ देवेभ्यः कृपुतो दीर्घमायुः। शतः सहस्रा भेषजानि धत्तः। यज्ञं नो राजा वरुण उपयातु। तत्रो विश्वे अभि संयन्तु देवाः। तत्रो नक्षत्रः शतभिषग्जुषाणम्। दीर्घमायुः प्रतिरद्देष्जानि॥ २४॥

अज एकपादुदंगात्पुरस्तात्। विश्वां भूतानि प्रति मोदमानः। तस्य देवाः प्रसुवं यन्ति सर्वे। प्रोष्ठपदासो अमृतस्य गोपाः। विश्राजमानः समिधान उग्रः। आऽन्तरिक्षमरुहृदगन्धाम्। तः सूर्य देवमुजमेकपादम्। प्रोष्ठपदासो अनुयन्ति सर्वे॥ २५॥

अहिर्बुधियः प्रथमान एति। श्रेष्ठो देवानांमृत मानुषाणाम्। तं ब्राह्मणाः सौम्पाः सोम्यासः। प्रोष्ठपदासो अभि रक्षन्ति सर्वे। चत्वार एकम् भि कर्म देवाः। प्रोष्ठपदास इति यान् वदन्ति। ते बुधियं परिषद्य ई स्तुवन्तः। अहिर्ं रक्षन्ति नमस्तोपसद्य॥ २६॥

पूषा रेवत्यन्वैति पन्थाम्। पुष्टिपतौ पशुपा वाजंबस्त्यौ। इमानि हृव्या प्रयत्ना जुषाणा। सुगैर्नो यानैरुपयातां यज्ञम्। क्षुद्रान् पशून् रक्षतु रेवतौ नः। गावो नो अश्वाः अन्वेतु पूषा। अन्नः रक्षन्तो बहुधा विरूपम्। वाजः सनुतां यजमानाय यज्ञम्॥ २७॥

तदश्चिनांवश्वयुजोपयाताम्। शुभङ्गमिष्ठो सूयमेभिरश्वैः। स्वं नक्षत्रः हृविषा यजन्तौ। मध्वा सम्पृक्तौ यजुषा समक्तौ। यौ देवानां भिषजौ हव्यवाहौ। विश्वस्य दूतावमृतस्य गोपौ। तौ नक्षत्रं जुज्जुषाणोपयाताम्। नमोऽश्विभ्यां कृषुमोऽश्वयुग्म्याम्॥ २८॥

अपे पाप्मानं भरणीर्भरन्तु। तद्युमो राजा भगवान् विचष्टाम्। लोकस्य राजा महुतो मुहान् हि। सुगं नः पन्थामभयं कृषोतु। यस्मिन्नक्षत्रे यम एति राजा। यस्मिन्नेनमभ्यषिञ्चन्त देवाः। तदस्य चित्रः हृविषा यजाम। अपे पाप्मानं भरणीर्भरन्तु॥ २९॥

निवेशनी सङ्गमनी वसूनां विश्वा रूपाणि वसून्यावेशयन्ती। सहस्रपोषः सुभगा रराणा सा न आगन्वर्चसा संविदाना॥ यत्ते देवा अदधुर्मागदेयुममावास्ये संवसन्तो महित्वा। सा नो यज्ञं पिपृहि विश्ववारे रुयिं नो धेहि सुभगे सुवीरम्॥ ३०॥

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥



## ॥ गणपत्यर्थवृषीर्षोपनिषत् ॥

ॐ भूरं कर्णेभिः शृणुयाम् देवाः। भूरं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः। स्थिरैरङ्गस्तुष्टुवाऽसंस्तुनूभिः।  
व्यशेम देवहितं यदायुः। स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रीवाः। स्वस्ति नः पूषा विश्ववैदेवाः। स्वस्ति  
नस्ताक्ष्ये अरिष्टनेमिः। स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

ॐ नमस्ते गणपतये। त्वमेव प्रत्यक्षं तत्त्वमसि। त्वमेव केवलं कर्ताऽसि। त्वमेव केवलं  
धर्ताऽसि। त्वमेव केवलं हर्ताऽसि। त्वमेव सर्व खल्विदं ब्रह्मासि। त्वं साक्षादात्माऽसि  
नित्यम्॥ १॥

ऋतं वृच्छि। सत्यं वृच्छि॥ २॥

अवं त्वं माम्। अवं वृक्तारम्। अवं श्रोतारम्। अवं दातारम्। अवं धातारम्।  
अवानूचानमेव शिष्यम्। अवं पश्चात्तात्। अवं पुरस्तात्। अवौत्तरात्तात्। अवं दक्षिणात्तात्।  
अवं चोर्ध्वात्तात्। अवाधुरात्तात्। सर्वतो मां पाहि पाहि समन्नात्॥ ३॥

त्वं वाङ्ग्यस्त्वं चिन्मयः। त्वमानन्दमयस्त्वं ब्रह्ममयः। त्वं सच्चिदानन्दाद्वितीयोऽसि।  
त्वं प्रत्यक्षं ब्रह्मासि। त्वं ज्ञानमयो विज्ञानमयोऽसि॥ ४॥

सर्व जगदिदं तत्त्वो जायते। सर्व जगदिदं तत्त्वस्तिष्ठति। सर्व जगदिदं त्वयि  
लयमेष्यति। सर्व जगदिदं त्वयि प्रत्येति। त्वं भूमिरापोऽनलोऽनिलो नभः। त्वं चत्वारि  
वाक्परिमितां पदानि॥ ५॥

त्वं गुणत्रयातीतः। त्वम् अवस्थात्रयातीतः। त्वं देहत्रयातीतः। त्वं कालत्रयातीतः। त्वं  
मूलाधारस्थितोऽसि नित्यम्। त्वं शक्तित्रयात्मकः। त्वां योगिनो ध्यायन्ति नित्यम्। त्वं  
ब्रह्मा त्वं विष्णुस्त्वं रुद्रस्त्वमिन्द्रस्त्वमग्निस्त्वं वायुस्त्वं सूर्यस्त्वं चन्द्रमास्त्वं ब्रह्म भूर्भुवः  
सुवरोम्॥ ६॥

गणार्दिं पूर्वमुच्चार्य वर्णार्दिं तदनन्तरम्। अनुस्वारः परत्तरः। अर्धेन्दुलसितम्। तारेण  
ऋद्धम्। एतत्तव मनुस्वरूपम्। गकारः पूर्वरूपम्। अकारो मध्यमरूपम्। अनुस्वारश्चान्त्य-  
रूपम्। बिन्दुरुत्तररूपम्। नादः सन्ध्यानम्। सऽहिता सन्धिः। सैषा गणेशविद्या। गणक  
ऋषिः। निचृद्रायत्रीच्छन्दः। श्रीमहागणपतिर्देवता। ॐ गं गणपतये नमः॥ ७॥

एकदन्ताय विद्धहैं वक्रतुण्डाय धीमहि।

तन्नो दन्ती प्रचोदयात्॥८॥

एकदन्तं चतुर्हस्तं पाशमङ्कशधारिणम्।

रदं च वरदं हस्तैर्बिभ्राणं मूषकध्वजम्॥

रक्तं लम्बोदरं शूर्पकुर्णकं रक्तवाससम्।

रक्तगुन्धानुलिपाङ्गं रक्तपुष्पैः सुपूजितम्॥

भक्तानुकम्पिनं देवं जगत्कारणमच्युतम्।

आविर्भूतं च सृष्टादौ प्रकृतेः पुरुषात्परम्।

एवं ध्यायति यो नित्यं सुयोगी योगिनां वरः॥९॥

नमो ब्रातपतये नमो गणपतये नमः प्रमथपतये नमस्ते अस्तु लम्बोदरायैकदन्ताय  
विघ्नविनाशिने शिवसुताय श्रीवरदमूर्तये नमो नमः॥१०॥

एतदर्थवर्शीर्षं योऽधीते। स ब्रह्मभूयाय कल्पते। स सर्वविघ्नैर्बाध्यते। स  
सर्वतः सुखमेधते। स पञ्चमहापापात् प्रमुच्यते। सायमधीयानो दिवसकृतं पापं  
नाशयति। प्रातरधीयानो रात्रिकृतं पापं नाशयति। सायं प्रातः प्रयुज्ञानो अपापो भवति।  
सर्वत्राधीयानोऽपविघ्नो भवति। धर्मार्थकाममोक्षं च विन्दति। इदमर्थवर्शीर्षमशिष्याय न  
देयम्। यो यदि मोहादास्यति स पापीयान् भवति। सहस्रावर्तनाद्यं यं काममधीते तं  
तमनेन साधयेत्॥११॥

अनेन गणपतिमभिषिश्वति स वाग्मी भवति। चतुर्थ्यामनश्नन् जपति स विद्यावान्  
भवति। इत्यर्थवर्णवाक्यम्। ब्रह्माद्यावरणं विद्यान्न बिभेति कदाचनेति॥१२॥

यो दूर्वाङ्करैर्यजति स वैश्रवणोपमो भवति। यो लाजैर्यजति स यशोवान् भवति  
स मेधावान् भवति। यो मोदकसहस्रेण यजति स वाञ्छितफलमवाप्नेति। यः  
साज्यसमिद्धिर्यजति स सर्वं लभते स सर्वं लभते॥१३॥

अष्टौ ब्राह्मणान् सम्यग्नाहयित्वा। सूर्यवर्चस्वी भवति। सूर्यग्रहे महानद्यां  
प्रतिमासन्निधौ वा जस्वा सिद्धमन्नो भवति। मुहूविघ्नात् प्रमुच्यते। मुहुदोषात् प्रमुच्यते।  
मुहुपापात् प्रमुच्यते। मुहुप्रत्यवायात् प्रमुच्यते। स सर्वविद्ववति स सर्वविद्ववति। य  
एवं वेदा इत्युपनिषत्॥१४॥

सुह नाववतु। सुह नौ भुनक्तु। सुह वीर्यं करवावहै। तेजस्विनाऽवधीतमस्तु मा  
विद्विषावहै॥

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

## ॥ मृत्युञ्जयहोम-मन्त्राः ॥

अपैतु मृत्युरमृतं न आगंन्वैवस्वतो नो अभयं कृणोतु। पर्णं वनस्पतेरिवाभिनः शीयता १  
रुयिः सचंतां नः शर्चीपतिः॥ १॥

परं मृत्यो अनु परेहि पन्थां यस्ते स्व इतरो देवयानात्। चक्षुष्मते शृण्वते ते ब्रवीमि  
मा नः प्रजाऽर्णिरिषो मोत वीरान्॥ २॥

वातं प्राणं मनसाऽन्वा रभामहे प्रजापतिं यो भुवनस्य गोपाः। स नौ मृत्योऽन्नायतं  
पात्वऽहंसो ज्योगजीवा जरामशीमहि॥ ३॥

अमुत्र भूयादध यद्यमस्य बृहस्पते अभिशस्तेरमुश्चः। प्रत्यौहतामश्चिना  
मृत्युमस्माद्वानांमग्ने भिषजा शर्चीभिः॥ ४॥

हरिऽहरन्तमनुयन्ति देवा विश्वस्येशानं वृषभं मतीनाम्। ब्रह्म सरूपमनुमेदमागादयनं  
मा विवधीर्विक्रमस्व॥ ५॥

शल्कैरुग्निमिञ्चान उभौ लोकौ सनेमहम्। उभयोर्लोकयोरकृध्वाऽतिं मृत्युं  
तराम्यहम्॥ ६॥

मा छिंदो मृत्यो मा वधीर्मा मे बलं विवृहो मा प्रमोषीः। प्रजां मा मे रीरिषु आयुरुग्र  
नृचक्षंसं त्वा हविषां विधेमा॥ ७॥

मा नौ महान्तमुत मा नौ अर्भुकं मा नु उक्षन्तमुत मा ने उक्षितम्। मा नौ वधीः  
पितरं मोत मातरं प्रिया मा नस्तुनुवौ रुद्र रीरिषः॥ ८॥

मा नस्तोके तनये मा नु आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा नौ  
रुद्र भासितो वधीरहविष्वन्तो नमसा विधेम ते॥ ९॥

प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वां जातानि परिता बंभूवा। यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नौ  
अस्तु वयः स्यांम पतयो रथीणाम्॥ १०॥

यते इन्द्र भयोमहे ततो नो अभयं कृषि। मघवन्धुग्धि तव तत्र ऊतये विद्विषो  
विमृधो जहि॥ ११॥

स्वस्तिदा विशस्पतिर्वृत्रहा विमृधो वशी। वृषेन्द्रः पुर एतु नः स्वस्तिदा अभयङ्करः॥ १२॥

त्र्यम्बकं यजामहे सुग्रन्थिं पुष्टिवर्धनम्। उर्वारुकमिव बन्धनामृत्योर्मुक्षीय  
माऽमृतात्॥ १३॥

अपमृत्युमपुक्षुधम्। अपेतः शुपथं जहि। अधां नो अग्न आवह। रायस्पोषः

मृत्युञ्जयहोम-मत्रा:

## सहस्रिणम्॥१४॥

ये ते सुहस्रमयुतं पाशाः। मृत्यो मर्त्याय हन्तवे। तान् यज्ञस्य मायया।  
सर्वानवंयजामहे॥१५॥

जातवेदसे सुनवाम् सोमं मरातीयुतो निदंहाति वेदः। स नः परपूदति दुर्गणि विश्वा  
नावेव सिन्धुं दुरिताऽत्यग्निः॥१६॥

भूर्भुवः स्वः। ओजो बलम्। ब्रह्म क्षत्रम्। यशो मुहता। सूत्यं तपो नामं। रूपमुमृतम्।  
चक्षुः श्रोत्रम्। मन् आयुः। विश्वं यशो मुहः। सुमं तपो हरो भा। जातवेदा यदि वा  
पावकोऽसिं। वैश्वानरो यदि वा वैद्युतोऽसिं। शं प्रजाभ्यो यज्मानाय लोकम्। ऊर्जु पुष्टि  
दददभ्याववृथस्व॥१७॥

मृत्युनश्यत्वायुर्वर्धतां भूः॥१८॥

मृत्युनश्यत्वायुर्वर्धतां भुवः॥१९॥

मृत्युनश्यत्वायुर्वर्धतां सुवः॥२०॥

मृत्युनश्यत्वायुर्वर्धतां भूर्भुवः सुवः॥२१॥ मृत्युनश्यत्वायुर्वर्धताम्॥  
॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥



(तैतिरीयारण्यकम् - ४/प्रापाठकः - ३/अनुवाकः - १५)

हरिः हरन्तमनुयन्ति देवाः। विश्वस्येशानं वृषभं मर्तीनाम्। ब्रह्म सर्वमनुमेदमागात्।  
अयं न मा विवर्धीर्विक्रमस्व। मा छिंदो मृत्यो मा वर्धीः। मा मे बलं विवृहो मा प्रमोर्षीः।  
प्रजां मा मे रीरिषु आयुरुग्रा। नृचक्षेसं त्वा हविषां विधेम। सुदृश्वकमानाय। प्रवेपानाय  
मृत्यवै॥१॥

प्रास्मा आशा अशृण्वन्। कामेनाजनयन्पुनः। कामेन मे काम आगात्। हृदयाद्धृदयं  
मृत्योः। यदमीषामृदः प्रियम्। तदैतूपुमामभि। परं मृत्यो अनु परेहि पन्थाम्। यस्तु स्व  
इतरो देवयानात्। चक्षुष्मते शृण्वते तैः ब्रवीमि। मा नः प्रजाः रीरिषो मोत वीरान्।  
प्र पूर्वं मनसा वन्दमानः। नाधमानो वृषभं चर्षणीनाम्। यः प्रजानामेकराणमानुषीणाम्।  
मृत्युं यंजे प्रथमजामृतस्यै॥२॥

## ॥ महान्यासः ॥

### ॥ पश्चाङ्गरुद्रन्यासः रावणोक्ता पश्चाङ्गप्रार्थना-सहितम् ॥

ओङ्कारमन्त्रसंयुक्तं नित्यं ध्यायन्ति योगिनः।

कामदं मोक्षदं तस्मै नकाराय नमो नमः॥१॥

नमस्ते रुद्र मन्त्रवं उतो तु इषवे नमः। नमस्ते अस्तु धन्वने बाहुभ्यांमुत ते नमः॥

या तु इषुः शिवतंमा शिवं बूभूवं ते धनुः। शिवा शंख्या या तव तया नो रुद्र मृडय॥

(EAST)

कं खं गं घं डं। यरलवशापसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय। पूर्वाङ्गरुद्राय नमः।

महादेवं महात्मानं महापातकनाशनम्।

महापापहरं वन्दे मकाराय नमो नमः॥२॥

अपैतु मृत्युरमृतं न आगन्वैवस्वतो नो अभयं कृणोतु। पर्णं वनस्पतेरिवाभिनः शीयता रुयिः स च तात्रः शचीपतिः।

(SOUTH)

चं छं जं झं जं। यरलवशापसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय। दक्षिणाङ्गरुद्राय नमः।

शिवं शान्तं जगन्नाथं लोकानुग्रहकारणम्।

शिवमेकं परं वन्दे शिकाराय नमो नमः॥३॥

ॐ। निधनपतये नमः। निधनपतान्तिकाय नमः। ऊर्ध्वलिङ्गाय नमः। ऊर्ध्वलिङ्गाय नमः। हिरण्याय नमः। हिरण्यलिङ्गाय नमः। सुवर्णाय नमः। सुवर्णलिङ्गाय नमः। दिव्याय नमः। दिव्यलिङ्गाय नमः। भवाय नमः। भवलिङ्गाय नमः। शर्वाय नमः। शर्वलिङ्गाय नमः। शिवाय नमः। शिवलिङ्गाय नमः। ज्वलाय नमः। ज्वललिङ्गाय नमः। आत्माय नमः। आत्मलिङ्गाय नमः। परमाय नमः। परमलिङ्गाय नमः। एतथ्सोमस्य सूर्यस्य सर्वलिङ्गस्थापयुति पाणिमन्त्रं पवित्रम्।

(WEST)

टं ठं डं ढं णं। यरलवशापसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय। पश्चिमाङ्गरुद्राय नमः।

वाहनं वृषभो यस्य वासुकिः कण्ठभूषणम्।

वामे शक्तिधरं वन्दे वकाराय नमो नमः॥४॥

यो रुद्रो अग्नौ यो अप्सु य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाऽविवेश् तस्मै रुद्राय नमो अस्तु॥

(NORTH)

तं थं दं धं नं। यरलवशाषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय। उत्तराङ्गरुद्राय नमः।

यत्र कुत्र स्थितं देवं सर्वव्यापिनमीश्वरम्।

यलिङ्गं पूजयेन्नित्यं यकाराय नमो नमः॥५॥

प्राणानां ग्रन्थिरसि रुद्रो मां विशान्तकः। तेनान्नेनाप्यायुस्व॥ नमो रुद्राय विष्णवे  
मृत्युर्मे पाहि।

(UPWARDS)

पं फं बं भं मं। यरलवशषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय। ऊर्ध्वाङ्गुरुद्राय नमः।



॥ पञ्चाङ्गमुखन्यासः रावणोक्ता पञ्चमुखप्रार्थना-सहितम् ॥

तत्पुरुषाय विद्ध्व हैं महादेवाय धीमहि।  
तन्मो रुद्रः प्रचोदयात्॥

संवर्तीग्नि-तटित्पदीप-कनक-प्रस्पर्धि-तेजोरुणं  
गम्भीरध्वनि-सामवेदजनकं ताम्राधरं सुन्दरम्।  
अर्घेन्दुद्युति-लोल-पिङ्गल-जटाभार-प्रबोद्धोदकं  
वन्दे सिद्धसुरासुरेन्द्रनमितं पूर्वं मुखं शूलिनः॥  
ॐ नमो भगवते रुद्राय। पूर्वाङ्गमुखाय नमः। (EAST)

अंघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः।  
सर्वभ्यः सर्वशर्वभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः।

कालाश्रमराज्ञन-द्युतिनिभं व्यावृत्तपिङ्गेक्षणं  
कर्णोद्धासित-भोगिमस्तकमणि-प्रोद्धित्रदंष्ट्राङ्कुरम्।  
सर्पप्रोतकपाल-शुक्तिशकल-व्याकीर्णताशेखरं  
वन्दे दक्षिणमीश्वरस्य वदनं चार्थर्वनादोदयम्।

ॐ नमो भगवते रुद्राय। दक्षिणाङ्गमुखाय नमः। (SOUTH)

सूद्योजातं प्रपद्यामि सूद्योजातायै नमो नमः।  
भूवे भूवे नाति भवे भवस्व माम्। भुवोद्भवाय नमः॥

प्रालेयाचलमिन्दुकुन्द-धवलं गोक्षीरफेनप्रभं  
भस्माभ्यङ्गमनङ्गदेहदहन-ज्वालावली-लोचनम् ।

विष्णु-ब्रह्म-मरुदण्णार्चितपदं ऋग्वेदनादोदयं  
वन्देऽहं सकलं कलङ्करहितं स्थाणोर्मुखं पश्चिमम्॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय। पश्चिमाङ्गमुखाय नमः। (WEST)

वामदेवाय नमौ ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय नमौ रुद्राय नमः कालाय  
नमः कलविकरणाय नमो बलविकरणाय नमो बलाय नमो बलप्रमथनाय नमः  
सर्वभूतदमनाय नमौ मुनोन्मनाय नमः॥

गौरं कुङ्गमपङ्कितं सुतिलिंकं व्यापाण्डुमण्डस्थलं  
भ्रूविक्षेप-कटाक्षवीक्षण-लसत्-संसक्तकर्णोत्पलम्।  
स्निग्धं बिम्बफलाधरं प्रहसितं नीलालकालङ्कृतं  
वन्दे याजुषवेदघोषजनकं वक्रं हरस्योत्तरम्॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय। उत्तराङ्गमुखाय नमः। (NORTH)

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिर्ब्रह्मा॑ शिवो मै अस्तु  
सदाशिवोम्॥

व्यक्ताव्यक्तनिरूपितं च परमं षट्ट्रिंशतत्त्वाधिकं  
तस्मादुत्तर-तत्त्वमक्षरमिति ध्येयं सदा योगिभिः।  
ओङ्कारादि समस्तमत्रजनकं सूक्ष्मातिसूक्ष्मं परं  
वन्दे पञ्चमीश्वरस्य वदनं खब्यापि तेजोमयम्॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय। ऊर्ध्वाङ्गमुखाय नमः। (UPWARDS)

## ॥ केशादिपादान्त (प्रथमो) न्यासः ॥

या तै रुद्र शिवा तनुरघोराऽपापकाशिनी।  
तयां नस्तनुवा शन्तमया गिरिशन्ताभिचाकशीहि॥  
शिखायै नमः॥ (TUFT)

अस्मिन् मंहृत्यर्णवैऽन्तरिक्षे भवा अधि।  
तेषां सहस्रयोजुनेऽवृधन्वानि तन्मसि॥  
शिरसे नमः॥ (TOP OF HEAD)

सहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि भूम्याम्।  
तेषां सहस्रयोजुनेऽवृधन्वानि तन्मसि॥

ललाटाय नमः॥ (FOREHEAD)

हुःसः शुचिपद्मसुरन्तरिक्षसद्घोतां वेदिषदतिथिर्दुरोणुसत्।  
नृष्ट्वारसद्वृत्तसद्व्यामुसद्ब्जा गोजा क्रृत्जा अंद्रिजा क्रृतं बृहत्॥  
भ्रुवोर्मध्याय नमः॥ (MIDDLE OF EYEBROWS)

ऋम्बकं यजामहे सुगुच्चिं पुष्टिवर्धनम्।  
उर्वारुकमिव बन्धनामृत्योमुक्षीयु माऽमृतात्॥  
नेत्राभ्यां नमः॥ (EYES)

नमः सुत्याय च पथ्याय च नमः काट्याय च नीप्याय च नमः सूद्याय च सरस्याय  
च नमो नाद्याय च वैशन्ताय च।

कर्णाभ्यां नमः॥ (EARS)

मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः।  
बीरान्मा नो रुद्र भामितोऽवधीरहुविष्वन्तो नमसा विधेम ते॥

नासिकायै<sup>1</sup> नमः॥ (NOSE)

अवतत्य धनुस्त्व ए सहस्राक्ष शतेषुधे॥  
निशीर्य शल्यानां मुखां शिवो नः सुमनां भव।  
मुखाय नमः॥ (FACE)

नीलग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा अधः, क्षमाचुराः।  
तेषां सहस्रयोजुनेऽवृधन्वानि तन्मसि॥

<sup>1</sup> नासिकाभ्यां

## कण्ठाय नमः॥ (NECK)

नीलंग्रीवाः शितिकण्ठा दिवं रुद्रा उपश्रिताः।  
तेषां सहस्रयोजुनेऽवधन्वानि तन्मसि॥

## उपकण्ठाय नमः॥ (LOWER NECK)

नमस्ते अस्त्वायुधायानातताय धृष्णवै।  
उभाभ्यांमृतं ते नमो बाहुभ्यां तव धन्वने॥  
बाहुभ्यां नमः॥ (SHOULDERS)

या तै हृतिर्मिंदुष्टम् हस्ते बभूवं ते धनुः।  
तयाऽस्मान् विश्वतस्त्वमयुक्षमया परिबुज॥

## उपबाहुभ्यां नमः॥ (ELBOW TO WRIST)

परि णो रुद्रस्यं हृतिर्वृणकु परि त्वेषस्यं दुर्मतिरंधायोः।  
अवं स्थिरा मध्यवंशस्तनुष्व मीद्वस्तोकाय तनयाय मृडय॥

## मणिबन्धाभ्यां नमः॥ (WRISTS)

ये तीर्थानि प्रचरन्ति सूकावन्तो निषङ्गिणः।  
तेषां सहस्रयोजुनेऽवधन्वानि तन्मसि॥

## हस्ताभ्यां नमः॥ (HANDS)

सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमो नमः।  
भवे भवे नाति भवे भवस्व माम्। भुवोद्वाय नमः॥  
अङ्गुष्ठाभ्यां नमः॥ (ROLL RING FINGERS ON THUMBS)

वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय नमो रुद्राय नमः कालाय नमः कलंविकरणाय  
नमो बलंविकरणाय नमो बलाय नमो बलंप्रमथनाय नमः सर्वभूतदमनाय नमो मुनोन्मनाय  
नमः॥

## तर्जनीभ्यां नमः॥ (ROLL THUMBS ON INDEX FINGERS)

अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः।  
सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥

## मध्यमाभ्यां नमः॥ (ROLL THUMBS ON MIDDLE FINGERS)

तत्पुरुषाय विद्धहै महादेवाय धीमहि।  
तत्रो रुद्रः प्रचोदयोत्॥

अनामिकाभ्यां नमः॥ (ROLL THUMBS ON RING FINGERS)

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिंपतिर्ब्रह्मोऽधिंपतिर्ब्रह्मा शिवो मैं अस्तु  
सदाशिवोम्॥

कनिष्ठिकाभ्यां नमः॥ (ROLL THUMBS ON LITTLE FINGERS)

नमो हिरण्यबाहवे हिरण्यवर्णाय हिरण्यरूपाय हिरण्यपतयेऽम्बिकापतय उमापतये  
पशुपतये नमो नमः॥

करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः॥ (RUB PALMS OVER ONE ANOTHER, FRONT AND BACK)

नमो वः किरिकेभ्यो देवानां हृदयेभ्यः॥

हृदयाय नमः॥ (HEART)

नमो गुणेभ्यो गुणपतिभ्यश्च वो नमः॥

पृष्ठाय नमः॥ (BACK)

नमस्तक्षेभ्यो रथकारेभ्यश्च वो नमः॥

कक्षाभ्यां नमः॥ (ARMPIT TO WAIST)

नमो हिरण्यबाहवे सेनान्ये दिशां च पतये नमः॥

पार्श्वाभ्यां नमः॥ (TRUNK)

विज्ञुं धनुः कपर्दिनो विशल्यो बाणवां उता।

अनेशन्नस्येषव आभुरस्य निषङ्गथिः॥

जठराय नमः॥ (STOMACH)

हिरण्यगर्भः समवर्तुताग्रे भूतस्य जातः पतिरेकं आसीत्।

सदाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवायं हुविषां विघेम॥

नान्यै नमः॥ (NAVEL)

मीढुष्टम् शिवतम शिवो नः सुमना भव।

परमे वृक्ष आयुं निधाय कृत्ति वसान् आ चरं पिनांकं बिभ्रदा गंहि॥

कट्ट्यै नमः॥ (WAIST)

ये भूतानामधिंपतयो विशिखासः कपर्दिनः।

तेषां सहस्रयोजने�वृधन्वानि तन्मसि॥

गुह्याय नमः॥ (UPPER REPRODUCTIVE ORGANS)

ये अन्नेषु विविध्यन्ति पात्रेषु पिबतो जनान्।

तेषां सहस्रयोजने�वृधन्वानि तन्मसि॥

## अण्डाभ्यां नमः॥ (LOWER REPRODUCTIVE ORGANS)

स शिरा जातवेदा अक्षरं परमं पदम्।  
वेदानाऽशिरसि माता आयुष्मन्तं करोतु माम्॥

## अपानाय नमः॥ (ANUS)

मा नौ मुहान्तमुत मा नौ अर्भुकं मा न उक्षन्तमुत मा न उक्षितम्।  
मा नौ वधीः पितरं मोत मातरं प्रिया मा नस्तुनुवौ रुद्र रीरिषः॥

## ऊरुभ्यां नमः॥ (THIGHS)

एष तै रुद्रभागस्तं जुषस्व तेनावुसेनं पुरो मूजवुतोऽतीह्यवंततधन्वा पिनाकहस्तः  
कृत्तिवासाः॥

## जानुभ्यां नमः॥ (KNEES)

सुऽसृष्टजिथ्सोमपा बाहुशुध्यौर्ध्वधंन्वा प्रतिहिताभिरस्ता॥  
बृहस्पते परिदीया रथेन रक्षोहाऽमित्राऽ अपुबाधमानः॥

## जङ्घाभ्यां नमः॥ (KNEE TO ANKLES)

विश्वं भूतं भुवनं चित्रं बहुधा जातं जायमानं च यत्।  
सर्वो ह्येष रुद्रस्तस्मै रुद्राय नमो अस्तु॥

## गुल्फाभ्यां नमः॥ (ANKLES)

ये पथां पथिरक्षय ऐलबृदा यव्युधः।  
तेषाऽ सहस्रयोजुनेऽवधन्वानि तन्मसि॥

## पादाभ्यां नमः॥ (FEET)

अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक्।  
अहोऽश्च सर्वाञ्जुम्य-स्सर्वाश्च यातुधान्यः॥

## कवचाय हुम्॥ (CROSS HANDS ACROSS CHEST WITH TIPS OF FINGERS TOUCHING SHOULDERS)

नमो बिल्मिने च कवचिने च नमः श्रुताय च श्रुतसेनाय च॥

## उपकवचाय हुम्॥ (REPEAT THE ABOVE AT ELBOW LEVEL)

नमो अस्तु नीलंग्रीवाय सहस्राक्षाय मीदुषै।  
अथो ये अस्य सत्वानोऽहं तेभ्योऽकरु नमः॥

## नेत्रत्रयाय वौषट्॥ (TOUCH INDEX, MIDDLE, RING FINGERS ACROSS THE THREE EYES)

प्र मुञ्च धन्वन्तस्त्वमुभयोराक्षियोज्याम्।

पादादिमूर्धान्तं पञ्चाङ्गं (तृतीयो) न्यासः (महान्यासः)

या श्रृं ते हस्तु इष्वः परा ता भंगवो वप॥

अस्त्राय फट्॥ (SLAP INDEX AND MIDDLE FINGERS OF RIGHT HAND ON LEFT PALM)

य एतावन्तश्च भूयाऽसश्च दिशो रुद्रा विंतस्थिरे।  
तेषां सहस्रयोजनेऽवधन्वानि तन्मसि॥

इति दिग्बन्धः॥ (SNAP MIDDLE AND THUMB WITH CLICKING SOUNDS AROUND SELF)



## ॥मूर्धादिपादान्त दशाङ्ग (द्वितीयो) न्यासः ॥

ॐ मूर्धे नमः। न नासिकाय<sup>2</sup> नमः। मौ ललाटाय नमः। भं मुखाय नमः। गं कण्ठाय नमः। वं हृदयाय नमः। तें दक्षिणहस्ताय नमः। रु वामहस्ताय नमः। द्रां नाभ्यै नमः। यं पादाभ्यां नमः।

## ॥पादादिमूर्धान्तं पञ्चाङ्ग (तृतीयो) न्यासः ॥

सद्योजातं प्रपद्यामि सुद्योजाताय वै नमो नमः।  
भवे भवे नाति भवे भवस्व माम्। भुवोद्भवाय नमः॥  
पादाभ्यां नमः॥

वामदेवाय नमौ ज्येष्ठाय नमः। श्रेष्ठाय नमौ रुद्राय नमः। कालाय नमः। कलंविकरणाय नमो बलंविकरणाय नमो बलाय नमो बलंप्रमथनाय नमः। सर्वभूतदमनाय नमौ मुनोन्मनाय नमः॥

ऊरुभ्यां नमः॥

अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः।  
सर्वभ्यः सर्वशर्वभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥

हृदयाय नमः॥

तत्पुरुषाय विद्धहे महादेवाय धीमहि।  
तत्रौ रुद्रः प्रचोदयात्॥  
मुखाय नमः॥

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिर्ब्रह्मां शिवो मै अस्तु

<sup>2</sup>नासिकाभ्यां

सदाशिवोम्॥

हंस हंस मूर्धे नमः॥



## ॥ हंसगायत्री ॥

अस्य श्री-हंसगायत्री महामन्त्रस्य। अव्यक्त परब्रह्म ऋषिः। अव्यक्त गायत्री छन्दः। परमहंसो देवता॥ हंसां बीजम्। हंसीं शक्तिः। हंसूं कीलकम्॥ परमहंस-प्रसाद-सिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः॥

हंसां अङ्गुष्ठाभ्यां नमः। हंसीं तर्जनीभ्यां नमः। हंसूं मध्यमाभ्यां नमः। हंसैं अनामिकाभ्यां नमः। हंसौं कनिष्ठिकाभ्यां नमः। हंसः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः। हंसां हृदयाय नमः। हंसीं शिरसे स्वाहा। हंसूं शिखायै वषट्। हंसैं कवचाय हुम्। हंसौं नेत्रत्रयाय वौषट्। हंसः अस्त्राय फट्। भूर्भुवस्सुवरोम् इति दिग्बन्धः॥

॥ ध्यानम्॥

गमागमस्थं गमनादिशून्यं चिद्रूपदीपं तिमिरापहारम्।  
पश्यामि ते सर्वजनान्तरस्थं नमामि हंसं परमात्मरूपम्॥

हंसहंसात् परमहंसः सोऽहं हंसः॥

हुंस् हुंसायं विद्ध्वहै परमहुंसायं धीमहि।  
तत्रौं हंसः प्रचोदयात्॥

(एवं त्रिः)

हंस हंसेति यो ब्रूयाद्वंसो नाम सदाशिवः।  
एवं न्यासविधिं कृत्वा ततः सम्पुटमारभेत्॥



## ॥ दिक् सम्पुटन्यासः ॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[ॐ] लं। त्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रः॒ हवै॒हवे॑ सुहव॒॑ शूरमिन्द्रम्॑।  
हुवे॑ नु॒ शूरं॒ पुरुहृतमिन्द्रः॒ स्वस्ति॑ नो॑ मुघवा॑ धात्विन्द्रः॥

[ॐ] लं भूर्भुवः सुवः। इन्द्राय वज्रहस्ताय सुराधिपतय ऐरावतवाहनाय साङ्गाय सायुधाय

सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

पूर्वदिग्भागे ललाटस्थाने लं इन्द्राय नमः। इन्द्रः सुप्रीतो वरदो भवतु॥ [इन्द्रः संरक्षतु॥] ॥१॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[नं] रं त्वन्नो अग्ने वरुणस्य विद्वान् देवस्य हेडोऽवं यासिसीष्टाः।

यजिञ्छो वहितमः शोशुचानो विश्वा द्वेषाऽसि प्रमुमुग्ध्यस्मत्॥

[नं] रं भूर्भुवः सुवं। अग्ने शक्तिहस्ताय तेजोऽधिपतयेऽजवाहनाय साङ्गय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

आग्नेयदिग्भागे नेत्रयोः स्थाने रं अग्ने नमः। अग्निः सुप्रीतो वरदो भवतु॥ [अग्निः संरक्षतु॥] ॥२॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[मौं] हं। सुं नः पन्थामभैर्यं कृणोतु। यस्मिन्नक्षत्रे यम एति राजा॑॥

यस्मिन्नेनम्भयपिश्चन्त देवाः। तदस्य चित्रं हृविषां यजाम॥

[मौं] हं भूर्भुवः सुवं। यमाय दण्डहस्ताय धर्माधिपतये महिषवाहनाय साङ्गय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

दक्षिणदिग्भागे कर्णयोः स्थाने हं यमाय नमः। यमः सुप्रीतो वरदो भवतु॥ [यमः संरक्षतु॥] ॥३॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[भं] षं। असुन्वन्तमयं जमानमिच्छ स्तेनस्येत्यां तस्करस्यान्वेषि।

अन्यमस्मदिच्छु सा तं इत्या नमौ देवि निरक्षते तुभ्यमस्तु॥

[भं] षं भूर्भुवः सुवं। निरक्षतये खङ्गहस्ताय रक्षोधिपतये नरवाहनाय साङ्गय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

निरक्षतिदिग्भागे मुखस्थाने षं निरक्षतये नमः। निरक्षतिः सुप्रीतो वरदो भवतु॥ [निरक्षतिः संरक्षतु॥] ॥४॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[गं] वं। तत्त्वां यामि ब्रह्मणा वन्दमानुस्तदा शास्ते यजमानो हृविर्भिः।

अहेऽमानो वरुणेह बोध्युरुशऽसु मा न आयुः प्रमोर्षीः॥

[गं] वं भूर्भुवः सुवं। वरुणाय पाशहस्ताय जलाधिपतये मकरवाहनाय साङ्गय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

पश्चिमदिग्भागे बाह्योः स्थाने वं वरुणाय नमः। वरुणः सुप्रीतो वरदो भवतु॥ [वरुणः संरक्षतु]॥

॥५॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[वं] यं। आ नो नियुद्धिः शतिर्नीभिरध्वरम्। सुहस्त्रिणीभिरुपंयाहि यज्ञम्।

वायो अस्मिन् हृषिषि मादयस्व। यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः॥

[वं] यं भूर्भुवः सुवः। वायवे साङ्कुशध्वजहस्ताय प्राणाधिपतये मृगवाहनाय साङ्काय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

वायव्यदिग्भागे नासिकास्थाने<sup>3</sup> यं वायवे नमः। वायुः सुप्रीतो वरदो भवतु॥ [वायुः संरक्षतु]॥

॥६॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[तें] सं। वयं सोम ब्रुते तवं। मनस्तुनूषु बिन्रतः।

प्रजावन्तो अशीमहि॥

[तें] सं भूर्भुवः सुवः। सोमाय अमृतकलशहस्ताय नक्षत्राधिपतये अश्ववाहनाय साङ्काय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

उत्तरदिग्भागे हृदयस्थाने सं सोमाय नमः। सोमः सुप्रीतो वरदो भवतु॥ [सोमः संरक्षतु]॥

॥७॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[रुं] शं। (ऋक्) तमीशानं जगतस्तुस्थुपस्पतिम्। धियं जिन्वमवसे हूमहे वयम्। पृष्ठा नो यथा वेदसामसद्धुरेंक्षिता पायुरदब्धः स्वस्तयै॥

[रुं] शं भूर्भुवः सुवः। ईशानाय त्रिशूलहस्ताय भूताधिपतये वृषभवाहनाय साङ्काय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

ईशानदिग्भागे नाभिस्थाने शं ईशानाय नमः। ईशानः सुप्रीतो वरदो भवतु॥ [ईशानः संरक्षतु]॥

॥८॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[द्रां] खं। (ऋक्) अस्मे रुद्रा मेहना पर्वतासो वृत्रहत्ये भरहूतौ सुजोषाः। यः शांसते स्तुवते धायि पञ्च इन्द्रज्येष्टा अस्माँ अवन्तु देवाः॥

[द्रां] खं भूर्भुवः सुवः। ब्रह्मणे पद्महस्ताय विद्याधिपतये हंसवाहनाय साङ्काय सायुधाय

<sup>3</sup>नासिकयोः स्थाने

सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

ऊर्ध्वदिग्भागे मूर्धिस्थाने खं ब्रह्मणे नमः। ब्रह्मा सुप्रीतो वरदो भवतु॥ [ब्रह्मा संरक्षतु॥] ॥१॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[य] हीं। स्योना पृथिवि भवाऽनृक्षुरा निवेशनी।

यच्छानः शर्म सप्रथाः॥

[य] हीं भूर्भुवः सुवः। विष्णवे चक्रहस्ताय नागाधिपतये गरुडवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

अधोदिग्भागे पादयोः स्थाने हीं विष्णवे नमः। विष्णुः सुप्रीतो वरदो भवतु॥ [विष्णुः संरक्षतु॥] ॥१०॥



## ॥षोडशाङ्करौद्रीकरणम्॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ आं। विभूर्सि प्रवाहंणे रौद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ अं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। शिखास्थाने रुद्राय नमः॥१॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ आं। वहिंरसि हव्यवाहनो रौद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ आं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। शिरस्थाने रुद्राय नमः॥२॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ इं। श्वात्रोऽसि प्रचेता रौद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ इं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। मूर्धिस्थाने रुद्राय नमः॥३॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ ईं तुथोऽसि विश्ववेदा रौद्रेणार्नीकेन पाहि माँज्ञे पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ईं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। ललाटस्थाने रुद्राय नमः॥४॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ ऊं। उशिग्सि कवी रौद्रेणार्नीकेन पाहि माँज्ञे पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ऊं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। नेत्रयोः<sup>४</sup> स्थाने रुद्राय नमः॥५॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ ऊं। अङ्गारिग्सि बम्भारी रौद्रेणार्नीकेन पाहि माँज्ञे पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ऊं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। कर्णयोः स्थाने रुद्राय नमः॥६॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ ऋं। अवस्युरसि दुवस्वान् रौद्रेणार्नीकेन पाहि माँज्ञे पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ऋं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। मुखस्थाने रुद्राय नमः॥७॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ ऋं। शुन्ध्यूरसि मार्जलीयो रौद्रेणार्नीकेन पाहि माँज्ञे पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ऋं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। कण्ठस्थाने रुद्राय नमः॥८॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ लं। सप्रांडसि कृशान् रौद्रेणार्नीकेन पाहि माँज्ञे पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ लं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। बाह्वोः स्थाने रुद्राय नमः॥९॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ लं। परिषद्योऽसि पवमानो रौद्रेणार्नीकेन पाहि माँज्ञे पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥

लूँ [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। हृदयस्थाने रुद्राय नमः॥१०॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शुभ्मवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ ए। प्रतकोऽसि नमस्वान् रौद्रेणार्नीकेन पाहि माँउग्रे पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ए [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। नाभिस्थाने रुद्राय नमः॥११॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शुभ्मवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ ए। असम्मृष्टोऽसि हव्यसूदो रौद्रेणार्नीकेन पाहि माँउग्रे पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ए [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। कटिस्थाने रुद्राय नमः॥१२॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शुभ्मवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ ॐ। ऋतधामाऽसि सुवर्ज्योती रौद्रेणार्नीकेन पाहि माँउग्रे पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ॐ [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। ऊरुस्थाने रुद्राय नमः॥१३॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शुभ्मवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ औ। ब्रह्मज्योतिरसि सुवर्धमा रौद्रेणार्नीकेन पाहि माँउग्रे पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ औ [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। जानुस्थाने रुद्राय नमः॥१४॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शुभ्मवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ आं। अज्ञोऽस्येकपाद्रौद्रेणार्नीकेन पाहि माँउग्रे पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ अ [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। जङ्घास्थाने रुद्राय नमः॥१५॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शुभ्मवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ अः। अहिरसि बुधियो रौद्रेणार्नीकेन पाहि माँउग्रे पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ अ [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। पादयोः स्थाने रुद्राय नमः॥१६॥

त्वगस्थिगतैः सर्वपापैः प्रमुच्यते। सर्वभूतेष्वपराजितो भवति।

ततो भूत-प्रेत-पिशाच-ब्रह्मराक्षस-यक्ष-यमदूत-शाकिनी-डाकिनी-सर्प-श्वापद-वृश्चिक-  
तस्कराद्युपद्रवाद्युपघाताः। सर्वे ज्वलन्तं पश्यन्तु। मां रक्षन्तु। यजमानं रक्षन्तु। सर्वान्  
महाजनान् रक्षन्तु॥



## ॥ गुह्यादि मस्तकान्तं षड्ङ (चतुर्थो) न्यासः ॥

मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञः समिमं दधातु।  
या इष्टा उषसो निष्ठुर्चश्च ताः सन्दधामि हृविषां घृतेन। गुह्याय नमः॥१॥  
अबौद्ध्यग्निः समिधा जनानां प्रति धेनुमिवाऽऽयतीमुषासम्।  
युहा इव प्रवयामुञ्जिहानाः प्रभानवः सिस्ते नाकमच्छ्व। नाभ्यै नमः॥२॥  
अग्निर्धार्द दिवः कुकुत्पतिः पृथिव्या अयम्।  
अपां रेताऽसि जिन्वति॥ हृदयाय नमः॥३॥

मूर्धानं दिवो अंरतिं पृथिव्या वैश्वानरमृतायं ज्ञातमुग्निम्।  
कविः सम्राज्यमतिथिं जनानामासन्ना पात्रं जनयन्त देवाः॥ कण्ठाय नमः॥४॥  
मर्माणि ते वर्मभिश्छादयामि सोमस्त्वा राजाऽमृतेनाभिवस्ताम्।  
उरोर्वर्गयो वरिंवस्ते अस्तु जयन्तं ल्वामनुं मदन्तु देवाः॥ मुखाय नमः॥५॥  
ज्ञातवेदा यदि वा पावकोऽसि। वैश्वानरो यदि वा वैद्युतोऽसि।  
शं प्रजाभ्यो यजमानाय लोकम्। ऊर्जं पुष्टे ददेभ्यावृथस्व॥ शिरसे नमः॥६॥



## ॥ आत्मरक्षा ॥

(तैतिरीयब्राह्मणे अष्टकं - २/प्रश्नः - ३/अनुवाकः - ११)

ब्रह्मात्मन्वद्सृजत। तदकामयत। समात्मना पद्येयेति।  
आत्मन्नात्मन्नित्यामन्त्रयत। तस्मै दशमः हृतः प्रत्यंशृणोत्। स दशहृतोऽभवत्। दशहृतो  
हृ वै नामैषः। तं वा एतं दशहृतः सन्तम्। दशहृतेत्याचक्षते पुरोक्षेण। पुरोक्षप्रिया इव  
हि देवाः॥

आत्मन्नात्मन्नित्यामन्त्रयत। तस्मै सप्तमः हृतः प्रत्यंशृणोत्। स सप्तहृतोऽभवत्।

सुस्फूर्तो हृ वै नामैषः। तं वा एत॑ सुस्फूर्त॑ सन्तम्। सुस्फौतेत्याचंक्षते पुरोक्षेण। पुरोक्षप्रिया इवु हि देवाः॥

आत्मनात्मनित्यामंत्रयत। तस्मै प॒ष्ठ॑ हृतः प्रत्यंशृणोत्। स पङ्क॑तोऽभवत्। पङ्क॑तो हृ वै नामैषः। तं वा एत॑ पङ्क॑त॑ सन्तम्। पङ्क॑तेत्याचंक्षते पुरोक्षेण। पुरोक्षप्रिया इवु हि देवाः॥

आत्मनात्मनित्यामंत्रयत। तस्मै पञ्च॑म॑ हृतः प्रत्यंशृणोत्। स पञ्च॑हृतोऽभवत्। पञ्च॑हृतो हृ वै नामैषः। तं वा एतं पञ्च॑हृत॑ सन्तम्। पञ्च॑हौतेत्याचंक्षते पुरोक्षेण। पुरोक्षप्रिया इवु हि देवाः॥

आत्मनात्मनित्यामंत्रयत। तस्मै चतुर्थ॑ हृतः प्रत्यंशृणोत्। स चतुर्हृतोऽभवत्। चतुर्हृतो हृ वै नामैषः। तं वा एतं चतुर्हृत॑ सन्तम्। चतुर्हौतेत्याचंक्षते पुरोक्षेण। पुरोक्षप्रिया इवु हि देवाः॥

तमंब्रवीत्। त्वं वै मे नेदिष्ठ॑ हृतः प्रत्यंश्रौपीः। त्वयैनानाख्यातारु इति। तस्मात्मु हैनाऽश्चतुर्हौतारु इत्याचंक्षते। तस्माच्छुश्रूपः पुत्राणाऽहृद्यतमः। नेदिष्ठो हृद्यतमः। नेदिष्ठो ब्रह्मणो भवति। य एवं वेदा।

आत्मने नमः॥

## ॥शिवसङ्कल्पः ॥

येनेदं भूतं भुवं भविष्यत् परिगृहीतमुमूर्तेन् सर्वम्।

येन यज्ञस्त्रायते सुस्फौता तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१॥

येन कर्माणि प्रुचरंन्ति धीरा यतो वाचा मनसा चारु यन्ति। यथसुमितमनुसंयन्ति  
प्राणिनस्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२॥

येन कर्माण्युपसो मनौषिणो यज्ञे कृष्णन्ति विदध्येषु धीराः। यदंपूर्व युक्षमन्तः प्रजानां  
तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥३॥

यत्प्रज्ञानमुत चेतो धृतिंश्च यज्ञोतिरन्तरमृतं प्रजासु। यस्मात्र ऋते किं च न कर्म  
क्रियते तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥४॥

सुषारथिरश्वानिव यन्मनुष्यान्नेनीयते ज्ञानीशुभिर्वाजिन इव। हृत्यतिष्ठं यदंजिरं जविष्ठं तन्मे  
मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥५॥

यस्मिन् नृचः साम् यजूँषि यस्मिन् प्रतिष्ठिता रथनाभाविवाराः। यस्मिंश्चित्तं सर्वमोत्त  
 प्रजानां तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥६॥  
 यदत्र पृष्ठं त्रिशतं सुवीरं यज्ञस्य गृह्यं नवनावामाय्यम्। दशं पञ्च त्रिंशतं यत्परं च  
 तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥७॥  
 यज्ञाग्रंतो दूरमुदैति दैवं तदु सुप्रस्य तथैवैति। दूरज्ञम् ज्योतिषां ज्योतिरेकं तन्मे मनः  
 शिवसङ्कल्पमस्तु॥८॥  
 येनेदं विश्वं जगतो बभूव ये देवापि महतो जातवेदाः। तदेवाग्निस्तमसो ज्योतिरेकं तन्मे  
 मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥९॥  
 येन द्यौः पृथिवी चान्तरिक्षं च ये पर्वताः प्रदिशो दिशश्च। येनेदं जगद्व्याप्तं प्रजानां तन्मे  
 मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१०॥  
 ये मनो हृदयं ये च देवा ये दिव्या आपो ये सूर्यरश्मिः। ते श्रोत्रे चक्षुषी सञ्चरन्तं तन्मे  
 मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥११॥  
 अचिन्त्यं चाप्रमेयं च व्यक्ताव्यक्तपरं च यत्।  
 सूक्ष्माऽसूक्ष्मतरं ज्ञेयं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१२॥  
 एकां च दश शतं च सहस्रं चायुतं च  
 नियुतं च प्रयुतं चार्बुदं च न्यर्बुदं च समुद्रश्च मध्यं चान्तश्च परार्धश्च तन्मे मनः  
 शिवसङ्कल्पमस्तु॥१३॥  
 ये पञ्च पञ्चादश शतं सहस्रमयुतं न्यर्बुदं च। ते अग्निचित्येष्टकास्तं शरीरं तन्मे मनः  
 शिवसङ्कल्पमस्तु॥१४॥  
 वेदाहमेतं पुरुषं महान्तमादित्यवर्णं तमसः परस्तात्। यस्य योनिं परिपश्यन्ति  
 धीरास्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१५॥  
 यस्येदं धीराः पुनर्निं कुवयो ब्रह्मणमेतं त्वा वृणत इन्द्रम्। स्थावरं जडम् द्यौराकाशं  
 तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१६॥  
 परात्परतं चैव यत्पराचैव यत्परम्।  
 यत्परात्परतो ज्ञेयं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१७॥

परा॑त्परते॒ ब्रह्मा॑ तु॒त्परा॑त्परतो॒ हंरिः।  
 तु॒त्परा॑त्परतो॒ ऽधीशस्तम्भे॑ मनः॑ शि॒वसंङ्कल्पमंस्तु॥१८॥

या॑ वैदादिषु॑ गायत्री॑ सर्वव्यापी॑ महेश्वरी।  
 क्रग्यजुः॑ सामाधैवैश्व॑ तम्भे॑ मनः॑ शि॒वसंङ्कल्पमंस्तु॥१९॥

यो॑ वै॒ देवं॑ महादेवं॑ प्रणवं॑ परमेश्वरम्।  
 यः॑ सर्वे॑ सर्ववैदेश्व॑ तम्भे॑ मनः॑ शि॒वसंङ्कल्पमंस्तु॥२०॥

प्रयत्नः॑ प्रणवोङ्कारं॑ प्रणवं॑ पुरुषोत्तमम्।  
 ओङ्कारं॑ प्रणवात्मानं॑ तम्भे॑ मनः॑ शि॒वसंङ्कल्पमंस्तु॥२१॥

योऽसौ॑ सर्वेषु॑ वेदेषु॑ पृथ्यते॑ ह्यज्ञ॑ इश्वरः।  
 अकायो॑ निर्गुणो॑ ह्यात्मा॑ तम्भे॑ मनः॑ शि॒वसंङ्कल्पमंस्तु॥२२॥

गोभिर्जुष्ट॑ धनेन्॑ ह्यायुषा॑ च॑ बलेन॑ च।  
 प्रजयो॑ पशुभिः॑ पुष्कराक्षं॑ तम्भे॑ मनः॑ शि॒वसंङ्कल्पमंस्तु॥२३॥

कैलास॑शिखरे॑ रम्ये॑ शङ्करस्य॑ शि॒वालये।  
 देवतास्तत्र॑ मोदन्ते॑ तम्भे॑ मनः॑ शि॒वसंङ्कल्पमंस्तु॥२४॥

विश्वतंशक्षुरुत॑ विश्वतोमुखो॑ विश्वतोहस्त॑ उत॑ विश्वतंस्पाता॑। सं॑ बाहुभ्यां॑ नमंति॑  
 सम्पत्तैर्द्यावांपृथिवी॑ जनयन्देव॑ एकस्तम्भे॑ मनः॑ शि॒वसंङ्कल्पमंस्तु॥२५॥

त्र्यम्बकं॑ यजामहे॑ सुगन्धिं॑ पुष्टिवर्धनम्।

उर्वारुकमिंव॑ बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय॑ माऽमृतात्तम्भे॑ मनः॑ शि॒वसंङ्कल्पमंस्तु॥२६॥

चतुरो॑ वेदानधीर्यीत॑ सर्वशास्त्रमयं॑ विदुः।  
 इतिहासपुराणानां॑ तम्भे॑ मनः॑ शि॒वसंङ्कल्पमंस्तु॥२७॥

मा॑ नौ॑ महान्तमुत॑ मा॑ नौ॑ अर्भुकं॑ मा॑ न॑ उक्षन्तमुत॑ मा॑ न॑  
 उक्षितम्। मा॑ नौ॑ वधीः॑ पितरं॑ मोत॑ मातरं॑ प्रिया॑ मा॑

नस्तुनुवौ॑ रुद्र॑ रीरिषुस्तम्भे॑ मनः॑ शि॒वसंङ्कल्पमंस्तु॥२८॥

मा॑ नस्तो॑के॑ तनये॑ मा॑ न॑ आयुषि॑ मा॑ नौ॑ गोषु॑ मा॑ नौ॑  
 अश्वेषु॑ रीरिषः। वीरान्मा॑ नौ॑ रुद्र॑ भामितोऽवधीरहृविष्मन्तो॑ नमसा॑ विधेम॑ ते॑ तम्भे॑ मनः॑

शि॒वसंङ्कल्पमंस्तु॥२९॥

ऋतं सत्यं परं ब्रह्म पुरुषं कृष्णपिङ्गलम्।

ऊर्ध्वरेतं विरूपाक्षं विश्वरूपाय वै नमो

नमस्तन्मे मनः शि॒वसंङ्कल्पमंस्तु॥३०॥

कदुद्रायु प्रचेतसे मीदुष्टमायु तव्यंसे।

वो चेम् शान्तम् हुदे। सर्वे हैष रुद्रस्तस्मै रुद्रायु नमो अस्तु तन्मे मनः

शि॒वसंङ्कल्पमंस्तु॥३१॥

ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमतः सुरुचौ वेन आवः।

सबुध्रिया उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसंतश्च

विवस्तन्मे मनः शि॒वसंङ्कल्पमंस्तु॥३२॥

यः प्राणितो निमिषुतो महित्वैक इद्राजा जगतो बभूव।

य ईशे अस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय

हविषां विधेम् तन्मे मनः शि॒वसंङ्कल्पमंस्तु॥३३॥

य आ॒त्मदा बलदा यस्य विश्वं उपासते प्रशिष्यं यस्य देवाः।

यस्य छायाऽमृतं यस्य मृत्युः कस्मै देवाय

हविषां विधेम् तन्मे मनः शि॒वसंङ्कल्पमंस्तु॥३४॥

यो रुद्रो अग्नौ यो अप्सु य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाऽविवेश तस्मै रुद्रायु नमो  
अस्तु तन्मे मनः शि॒वसंङ्कल्पमंस्तु॥३५॥

गन्धद्वारां दुराधरूषां नित्यपुष्टां करीषिणीम्। ईश्वरी॑ सर्वभूतानां

तामिहोपंहये श्रियं तन्मे मनः शि॒वसंङ्कल्पमंस्तु॥३६॥

य इदं शिवसङ्कल्पं सुदा ध्यायन्ति ब्राह्मणाः।

ते परं मोक्षं गमिष्यन्ति तन्मे मनः शि॒वसंङ्कल्पमंस्तु॥

हृदयाय नमः॥



## ॥ पुरुषसूक्तम् ॥

ॐ सहस्रशीरणा पुरुषः। सहस्राक्षः सहस्रपाता। स भूमि विश्वतो बृत्वा। अत्यंतिष्ठदशाङ्गुलम्॥ पुरुष एवेदः सर्वम्। यद्भूतं यच्च भव्यम्। उतामृतत्वस्येशानः। यदन्नेनातिरोहति॥ एतावानस्य महिमा। अतो ज्यायांश्च पूरुषः।

पादौऽस्य विश्वा भूतानि। त्रिपादस्यामृतं दिवि॥ त्रिपाददृर्घ्वं उदैत्पुरुषः। पादौऽस्येहाऽभवतुनः। ततो विश्वद्वंक्रामत्। साशानानशने अभि॥ तस्माद्विराङ्गजायत। विराजो अधि पूरुषः। स जातो अत्यरिच्यत। पश्चाद्द्विमिथो पुरः॥

यत्पुरुषेण हविषां। देवा यज्ञमतन्वत। वसन्तो अस्यासीदाज्यम्। ग्रीष्म इष्ठः शरद्विः॥ सप्तास्याऽसन्परिधयः। त्रिः सप्त समिधः कृताः। देवा यद्युजं तन्वानाः। अबन्धन्पुरुषं पशुम्॥ तं यज्ञं वरुहिषि प्रौक्षन्। पुरुषं जातमंग्रतः।

तेन देवा अयंजन्त। साध्या क्रष्णयश्च ये॥ तस्माद्यज्ञार्थसंवृहुतः। समृतं पृषदाज्यम्। पशुः स्तांश्चक्रे वायव्यान्। आरण्यान्ताम्याश्च ये॥ तस्माद्यज्ञार्थसंवृहुतः। क्रचः सामानि जज्ञिरे। छन्दांसि जज्ञिरे तस्मात्।

यज्ञस्तस्मादजायत॥ तस्मादध्या अजायन्त। ये के चौभयादतः। गावो ह जज्ञिरे तस्मात्। तस्माद्जाता अजावयः॥ यत्पुरुषं व्यदधुः। कुतिधा व्यक्तल्पयन्। मुखं किमस्य कौ बाहू। कावूरु पादावुच्येते॥ ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीत्। बाहू राजन्यः कृतः।

ऊरु तदस्य यद्वैश्यः। पञ्चांशु शूद्रो अजायत॥ चन्द्रमा मनसो जातः। चक्षोः सूर्यो अजायत। मुखादिन्द्रशशिश्च। प्राणाद्वयुरजायत॥ नाभ्यां आसीदन्तरिक्षम्। शीर्षो द्यौः समर्वतत। पञ्चां भूमिर्दिशः श्रोत्रात्। तथां लोकां अकल्पयन्॥

वेदाहमेतं पुरुषं मुहान्तम्। आदित्यवर्णं तमसस्तु पारे॥ सर्वाणि रूपाणि विचित्य धीरः। नामानि कृत्वाऽभिवदन् यदास्ते॥ ध्रुता पुरस्ताद्यमुदाजुहारा। शकः प्रविद्वान्प्रदिशशतंसः। तमेवं विद्वानमृतं इह भवति। नाभ्यः पन्था अयंनाय विद्यते॥ यज्ञेन यज्ञमंयजन्त देवाः। तानि धर्माणि प्रथमान्यासन्। ते ह नाकं महिमानः सचन्तो। यत्र पूर्वं साध्याः सन्ति देवाः॥

शिरसे स्वाहा॥



## ॥उत्तरनारायणम्॥

अद्यः समूतः पृथिव्यै रसाँचा। विश्वकर्मणः समवर्तताधि॑। तस्य त्वष्टा॒ विदधृपैति।  
तत्पुरुषस्य विश्वमाजांनमग्रे॑॥ वेदाहमेतं पुरुषं महान्तम्॑। आदित्यवर्णं तमसः॑ परस्तात्।  
तमेवं विद्वान्मृतं इह भवति। नान्यः पन्था॑ विद्युतेयंनाय॥ प्रजापतिश्चरति॑ गर्भे॑ अन्तः।  
अजायमानो बहुधा॑ विजायते।

तस्य धीराः परिजानन्ति॑ योनिम्। मरीचीनां पुदमिच्छन्ति॑ वेधसः॥ यो देवेभ्य॑  
आतंपति। यो देवानां॑ पुरोहितः। पूर्वो॑ यो देवेभ्य॑ जातः। नमो॑ रुचायु॑ ब्राह्मये॥ रुच  
ब्राह्मं जनयन्तः। देवा अग्ने॑ तदब्रुवन्। यस्त्वैवं ब्राह्मणो॑ विद्यात्। तस्य देवा असन् वशै॥  
हीश्वं ते लक्ष्मीश्वं पत्यौ॑। अहोरात्रे पाश्वै॑। नक्षत्राणि॑ रूपम्। अश्विनौ॑ व्यात्तम्॑। इष्टं॑ मनिषाण।  
अमुं॑ मनिषाण। सर्वं॑ मनिषाण॥

शिखायै वषट्॥



## ॥अप्रतिरथम्॥

(तैतिरीयसहितार्थाः काण्डः - ४/प्रश्नः - ६/अनुवाकः - ४)

आशुः शिशानो वृषभो न युध्मो घनाघनः॑ क्षोभणश्चरपणीनाम्। सङ्कन्दनोऽनिमिष  
एकवीरः॑ शत॑ सेना॑ अजयत् साकमिन्द्रः। सङ्कन्दनेनानिमिषेण॑ जिष्णुना॑ युत्कारेण  
दुश्यवनेन॑ धृष्णुना॑। तदिन्द्रेण जयत् तथसंहव्यं॑ युधो॑ नर॑ इषुहस्तेन॑ वृष्णा॑। स इषुहस्ते॑  
सनिषङ्गिभिर्वशी॑ सङ्गसंष्टा॑ स युधु॑ इन्द्रो॑ गुणेन। सु॑सृष्टजिथ्सो॑मुपा॑ बाहुशृद्धौ॑र्धधन्वा॑  
प्रतिहिताभिरस्ता॑।

बृहस्पते॑ परि॑ दीया॑ रथैन॑ रक्षोहाऽमित्राऽ॑ अपबाधमानः। प्रभञ्जन्सेना॑ः प्रमुणो॑ युधा॑  
जयन्त्रस्माकं॑ मेध्यविता॑ रथानाम्। गोत्रभिद्॑ गोविदं॑ वज्रबाहु॑ जयन्तमज्ज्ञं॑ प्रमृणन्तमोजसा॑।  
इम॑ संजाता॑ अनु॑ वीरयच्चमिन्द्र॑ सखायोऽनु॑ स॑ रभच्चम्। बुलविज्ञायः॑ स्थविरः॑  
प्रवीरः॑ सहस्वान् वाजी॑ सहमान उग्रः। अभिवीरो॑ अभिसंत्वा॑ सहोजा॑ जैत्रमिन्द्र॑ रथमा॑  
तिष्ठ॑ गोविता॑। अभि॑ गोत्राणि॑ सहस्रा॑ गाहमानोऽदायो॑ वीरः॑ शतमन्युरिन्द्रः।

दुश्यवनः॑ पृतनाषाढ़युध्योऽस्माक॑ सेना॑ अवतु॑ प्रयुथ्सु। इन्द्र॑ आसां नेता॑  
बृहस्पतिर्दक्षिणा॑ यज्ञः॑ पुर एतु॑ सोमः। देवसुनानां॑मभिअतीनां॑ जयन्तीनां॑ मुरतो॑ यन्त्वग्रै॑।

इन्द्रस्य वृष्णो वरुणस्य राज्ञ आदित्यानां मरुतां शर्ध उग्रम्। मुहामंसां भुवनच्यवानां घोषो देवानां जयंतामुदस्थात्। अस्माकुमिन्द्रः समृतेषु ध्वजेष्वस्माकं या इष्वस्ता जयन्तु।

अस्माकं वीरा उत्तरे भवन्त्वस्मानु देवा अवता हवेषु। उद्धरेष्य मधवन्नायुधान्युत सत्त्वानां मामुकानां महाऽसि। उद्वृत्रहन् वाजिनां वाजिनान्युद्रथानां जयंतामेतु घोषः। उप प्रेत जयंता नरः स्थिरा वं सन्तु बाहवः। इन्द्रो वः शर्म यच्छत्वनाधृष्या यथाऽसंथा अवसृष्टा परा पतु शरव्ये ब्रह्मसंशिता।

गच्छामित्रान् प्रविश् मैषां कं चनोच्छिष्पः। मर्माणि ते वर्मभिश्छादयामि सोमस्त्वा राजाऽमृतेनाभिवस्ताम्। उरोर्वरीयो वरिवस्ते अस्तु जयन्तं त्वामनु मदन्तु देवाः। यत्र बाणाः सम्पत्तन्ति कुमारा विशिखा इव। इन्द्रो नस्तत्र वृत्रहा विश्वाहा शर्म यच्छत्॥ कवचाय हम्॥



## ॥प्रतिपूरुषम् (सं०)॥

(तैतिरीयसहितायां काण्डः - १/प्रश्नः - ८/अनुवाकः - ६)

प्रतिपूरुषमेककपालान्निर्वपत्येकमतिरिक्तं यावन्तो गृह्णाः स्मस्तेभ्यः कमंकरं पशुनां शर्मासि शर्म यजमानस्य शर्म मे युच्छैकं एव रुद्रो न द्वितीयाय तस्थ आखुस्ते रुद्र पशुस्तं जुषस्वैष तै रुद्र भागः सुह स्वस्त्राऽम्बिकया तं जुषस्व भेषजं गवेऽश्वाय पुरुषाय भेषजमथो अस्मर्य भेषजं सुभेषजं यथाऽसंति। सुंग मेषाय मेष्यां अवाम्ब रुद्रमदिमृद्यवं देवं त्र्यम्बकम्। यथा नः श्रेयसः करुद्यथा नो वस्यसः करुद्यथा नः पशुमतः करुद्यथा नो व्यवसाययात्। त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्। उर्वारुकमिव बन्धनामृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥ एष तै रुद्रभागस्तं जुषस्व तेनावसेन पुरो मूर्जवतोऽतीद्यवंततथन्वा पिनांकहस्तः कृत्तिवासाः॥

## ॥प्रतिपूरुषम् (ब्रा०)॥

(तैतिरीयब्राह्मणे अष्टकं - १/प्रश्नः - ६/अनुवाकः - १०)

प्रतिपूरुषमेककपालान्निर्वपति। जाता एव प्रजा रुद्रान्निरवंदयते। एकमतिरिक्तम्। जननिष्ठमाणा एव प्रजा रुद्रान्निरवंदयते। एककपाला भवन्ति। एकधैव रुद्रं निरवंदयते। नाभिधारयति। यदभिधारयेत्। अन्तरवचारिणः रुद्रं कुर्यात्। एकोल्मुकेन यन्ति। तद्व रुद्रस्य भागधेयम्। इमां दिशं यन्ति। एष वै रुद्रस्य दिक्। स्वायामेव दिशि रुद्रं निरवंदयते। रुद्रो वा अपशुकाया आहृत्यै नातिष्ठत। असौ तै पुशुरिति निर्दिशेद्यं द्विष्यात्। यमेव द्वेष्टि। तमस्मै पशुं निर्दिशति। यदि न द्विष्यात्। आख्युस्तै पुशुरिति ब्रूयात्। न ग्राम्यान् पशून् हिनस्ति। नारण्यान्। चतुष्पथे जुहोति। एष वा अग्नीनां पद्मीशो नाम। अग्निवत्येव जुहोति। मध्यमेन पर्णेन जुहोति। सुगच्छेषा। अथो खलु। अन्तमेनैव हौतव्यम्। अन्तत एव रुद्रं निरवंदयते। एष तै रुद्र भागः सह स्वस्त्राऽम्बिकयेत्याह। शरद्वा अस्याम्बिका स्वसाँ। तया वा एष हिनस्ति। य इ हिनस्ति। तयैवैन सह शमयति। भेषजं गव इत्याह। यावन्त एव ग्राम्याः पशवः। तेभ्यो भेषजं करोति। अवांम्ब रुद्रमदिमहीत्याह। आशिषमेवैतामाशास्तो। अम्बकं यजामहृ इत्याह। मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतादिति वावैतदाह। उत्किरन्ति। भगव्य लीपस्त्वते। मूर्ते कृत्वाऽसजन्ति। यथा जनं यतेऽवसं करोति। तादृगेव तत्। एष तै रुद्र भाग इत्याह निरवत्यै। अप्रतीक्षामायन्ति। अपः परिषिश्चति। रुद्रस्यान्तरहित्यै। प्रवा एतेस्मालोकाच्छवन्ते। ये अम्बकैश्चरन्ति। आदित्यं चरुं पुनरेत्य निर्वपति। इयं वा अदितिः। अस्यामेव प्रतिष्ठिन्ति।

नेत्रत्रयाय वौषट्॥



## ॥ शतरुद्रीयम् (सं०) ॥

(तैतिरीयसहितायां काण्डः - १/प्रश्नः - ३/अनुवाकः - १४)

त्वमग्ने रुद्रो असुरो महो दिवस्त्व शर्धो मारुतं पृक्ष ईशिषे। त्वं वातैररुणैर्यासि शङ्कयस्त्वं पूषा विधुतः पासि नु त्मनां। आ वो राजानमध्वरस्य रुद्रः होतारः सत्यज्ञः रोदस्योः। अग्निं पुरा तनयित्वोरचित्ताद्विरण्यरूपमवसे कृणुध्वम्। अग्निरहोता नि पंसादा यजीयानुपस्थि मातुः सुरभावुं लोके। युवा कविः पुरुनिष्ठ कृतावां धर्ता कृष्णानामुत मध्यं इद्धः।

साध्वीमंकर्दवर्वांतिं नो अद्य यज्ञस्य जिह्वामविदाम् गुह्याम्। स आयुराऽग्नाध्युरभिर्वसानो

भद्रामंकर्देवहृतिं नो अद्य। अक्रन्ददग्निः स्तनयन्त्रिव द्यौः क्षामा रेरिहद्वीरुधः समञ्चन्। सद्यो जंजानो वि हीमिद्धो अख्यदा रोदसी भानुना भात्यन्तः। त्वे वसूनि पुर्वणीक होतर्देषा वस्तोरेरिरे यज्ञियांसः।

क्षामेव विश्वा भुवनानि यस्मिन्न्यसः सौभंगानि दधिरे पांवके। तुभ्यं ता अङ्गिरस्तम् विश्वाः सुक्षितयुः पृथक्। अग्ने कामाय येमिरे। अश्याम् तं कामंमग्ने तवोत्यश्याम् रयिः रयिवः सुवीरम्। अश्याम् वाजंमुभि वाजयन्तोऽश्याम् द्युम्नमंजराऽजरन्ते। श्रेष्ठं यविष्ट भारताऽग्ने द्युमन्तुमा भंरा।

वसौ पुरुस्पृहः रयिम्। स श्वितानस्तन्यूतू रौचनस्था अजरैभिन्ननंदद्विर्यविष्टः। यः पांवकः पुरुतमः पुरुणि पृथून्यग्निरनुयाति र्भवन्नै। आयुष्टे विश्वतो दधदयमुग्निर्वैरण्यः। पुनस्ते प्राण आयति परा यक्षमः सुवामि ते। आयुर्दा अग्ने हृविषो जुषाणो घृतप्रतीको घृतयोनिरेधि। घृतं पीत्वा मधु चारु गव्यं पितेवं पुत्रमुभिरक्षतादिमम्।

तस्मै ते प्रतिहर्यते जातवेदो विचर्षणे। अग्ने जनामि सुष्टुतिम्। दिवस्परि प्रथमं जंजे अग्निरस्मद्वितीयं परि जातवेदाः। तृतीयमप्सु नृमणा अजस्मिन्न्यान एनं जरते स्वाधीः। शुचिः पावक वन्दोऽग्ने बृहद्विरोचसे। त्वं घृतेभिराहुतः। दृशानो रुक्म उर्वा व्यद्यौदुर्मरणमायुः श्रिये रुचानः। अग्निरमृतौ अभवद्वयोभिर्यदेनुं द्यौरजनयस्तुरेताः।

आ यदिषे नृपतिं तेज आनद्वृचि रेतो निषिक्तं द्यौरभीकैः। अग्निः शर्धमनवृद्यं युवानः स्वाधियं जनयस्तुदयंच। स तेजीयसा मनसा त्वोत उत शिक्ष स्वपत्यस्य शिक्षोः। अग्ने रायो नृतमस्य प्रभूतौ भूयाम ते सुष्टुतयश्च वस्वः। अग्ने सहन्तुमा भंर द्युम्नस्य प्रासहारयिम्।

विश्वा यश्चर्षणीरभ्यांसा वाजेषु सासहत्। तमग्ने पृतना सहः रयिः सहस्व आभंरा। त्वः हि सत्यो अद्भुतो दाता वाजस्य गोमतः। उक्षान्नाय वशान्नाय सोमपृष्ठाय वेघसौ। स्तोमैविधेमाग्नयै। वृद्धा हि सूनो अस्यद्वासद्वां चक्रे अग्निजुनुषाऽज्ञमाऽन्नम्। स त्वं न ऊर्जसन् ऊर्ज धा राजेव जेरवृके क्षेष्यन्तः।

अग्ने आयूर्षिपवस् आ सुवोर्जमिष च नः। आरे बांधस्व दुच्छुनाम्। अग्ने पवस्व स्वपां अस्मे वर्चः सुवीर्यम्। दधत्पोषः रयिं मयिं। अग्ने पावक रोचिषां मन्द्रया देवजिह्वया। आ देवान् वक्षि यक्षिं च। स नः पावक दीदिवोऽग्ने देवाः इहाऽवह। उप-

यज्ञः॒ हृविश्वं नः। अग्निः शुचिं व्रततमः शुचिर्विप्रः शुचिः कविः। शुचीं रोचत् आहृतः। उद्देशे शुचयस्तवं शुक्रा भ्राजन्त ईरतो। तव ज्योतीः॒ पूर्वयः॥

## ॥ शतरुद्रीयम् (ब्राह्म) ॥

(तैतिरीयव्राह्मणे काठके प्रश्नः - २/अनुवाकः - २)

त्वमग्ने रुद्रो असुरो मुहो दिवः। त्वं शर्धो मारुतं पृक्ष ईशिषे। त्वं वातैररुणैर्यासि शङ्ख्यः। त्वं पूषा विधृतः पासि नु त्मना॑। देवा॑ देवेषु श्रयध्वम्। प्रथमा द्वितीयैषु श्रयध्वम्। द्वितीयास्तृतीयैषु श्रयध्वम्। तृतीयाश्वतुर्थैषु श्रयध्वम्। चतुर्था॑ पञ्चमैषु श्रयध्वम्। पञ्चमा॑ पञ्चमैषु श्रयध्वम्। पष्ठा॑ सप्तमैषु श्रयध्वम्। सप्तमा॑ अष्टमैषु श्रयध्वम्। अष्टमा॑ नवमैषु श्रयध्वम्। नवमा॑ दशमैषु श्रयध्वम्। दशमा॑ एकादशैषु श्रयध्वम्। एकादशा॑ द्वादशैषु श्रयध्वम्। द्वादशास्त्रयोदशैषु श्रयध्वम्। त्रयोदशाश्वतुर्दशैषु श्रयध्वम्। चतुर्दशाः पञ्चदशैषु श्रयध्वम्। पञ्चदशा॑ पौडशैषु श्रयध्वम्॥ पोडशा॑ सप्तदशैषु श्रयध्वम्। सप्तदशा॑ अष्टादशैषु श्रयध्वम्। अष्टादशा॑ एकान्नविंश्शैषु श्रयध्वम्। एकान्नविंश्शा॑ विंश्शैषु श्रयध्वम्। विंश्शा॑ एकविंश्शैषु श्रयध्वम्। एकविंश्शा॑ द्वाविंश्शैषु श्रयध्वम्। द्वाविंश्शास्त्रयोविंश्शैषु श्रयध्वम्। त्रयोविंश्शाश्वतुर्विंश्शैषु श्रयध्वम्। चतुर्विंश्शा॑ पञ्चविंश्शैषु श्रयध्वम्। पञ्चविंश्शा॑ पञ्चविंश्शैषु श्रयध्वम्॥ पञ्चविंश्शा॑ सप्तविंश्शैषु श्रयध्वम्। सप्तविंश्शा॑ अष्टाविंश्शैषु श्रयध्वम्। अष्टाविंश्शा॑ एकान्नत्रिंश्शैषु श्रयध्वम्। एकान्नत्रिंश्शा॑ त्रिंश्शैषु श्रयध्वम्। एकत्रिंश्शा॑ एकत्रिंश्शैषु श्रयध्वम्। एकत्रिंश्शा॑ द्वात्रिंश्शैषु श्रयध्वम्। द्वात्रिंश्शास्त्रयस्त्रिंश्शैषु श्रयध्वम्। देवास्त्रिरेकादशास्त्रस्त्रियस्त्रिंश्शाः। उत्तरे भवता॑ उत्तरवर्त्मान् उत्तरसत्वानः। यत्काम इदं ज्ञुहोमि॑। तन्मे॑ समृद्धयताम्। वृयः॒ स्याम् पतंयो रयीणाम्। भूर्भुवः स्वः॑ स्वाहा॑॥

ॐ भूर्भुवस्सुवरोमिति दिग्बन्धः॥ अस्त्राय फट॥

## ॥ पञ्चाङ्गम् ॥

हु॒सः शुचिपद्वसुरन्तरिक्षसद्ग्रोता॑ वेदिपदतिथिरुरोणुसत्।  
नृष्पद्वरसद्वत्सद्योमसद्भा॑ गोजा क्रृतजा अद्रिजा क्रृतं बृहत्॥  
प्रतद्विष्णुः॑ स्तवते वीर्याय। मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः।  
यस्योरुषु॑ त्रिषु॑ विक्रमणेषु। अधिक्षेयन्ति॑ भुवनानि॑ विश्वा॑॥

अंम्बकं यजामहे सुगुच्चिं पुष्टिवर्धनम्।  
 उर्वारुकमिव बन्धनामृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥  
 तथ्सवितुर्वर्णीमहे। वृयं देवस्य भोजनम्।  
 श्रेष्ठं सर्वधात्मम्। तुरं भगव्य धीमहि॥  
 विष्णुर्योनि कल्पयतु। त्वष्टा रूपाणि पिशतु।  
 आसिञ्चतु प्रजापतिः। धाता गर्वं दधातु ते॥



## ॥ अष्टाङ्ग-नमस्काराः ॥

हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेकं आसीत्।  
 सदाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवायं हुविषां विधेम॥  
 [उरसा] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥१॥

यः प्राणतो निमिषतो महित्वैक इद्राजा जगतो बभूवं।  
 य ईशे अस्य द्विपदश्चतुर्ष्पदः कस्मै देवायं हुविषां विधेम॥  
 [शिरसा] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥२॥

ब्रह्मज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमुतः सुरुचौ वेन आवः।  
 सबुध्रियो उपमा अस्य विष्टाः सतश्च योनिमसंतश्च विवः॥३॥  
 [दृष्ट्या] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥३॥

मही द्यौः पृथिवी च न इमं यज्ञं मिमिक्षताम्। पिपृतान्नो भरीमभिः॥  
 [मनसा] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥४॥

उपश्चासय पृथिवीमुत द्यां पुरुत्रा तै मनुतां विष्ठितं जगत्।  
 स दुन्दुमे सजूरिन्द्रेण देवैर्दूराद्वर्वीयो अपंसेधु शत्रून्॥  
 [वचसा] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥५॥

अग्ने नयं सुपथा राये अस्मान् विश्वानि देव वयुनानि विद्वान्। युयोध्यस्मञ्चुहराणमेनो  
 भूयिष्ठां ते नमं उक्तिं विधेम॥  
 [पद्माम] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥६॥

या ते अग्ने रुद्रिया तुनूस्तयां नः पाहि तस्यास्ते स्वाहा॥

[कराभ्याम्] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥७॥

इमं यमप्रस्तुरमाहि सीदाऽङ्गिरोभिः पितृभिः संविदानः। आत्वा मन्त्राः कविशस्ता  
वंहन्त्वेना राजन् हुविषां मादयस्व॥

[कर्णाभ्याम्] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥८॥



## ॥लघुन्यासे श्री-रुद्रध्यानम्॥

अथाऽऽत्मानं शिवात्मानं श्री-रुद्र रूपं ध्यायेत्॥

शुद्धस्फटिकसङ्काशं त्रिनेत्रं पञ्चवक्त्रकम्।

गङ्गाधरं दशभुजं सर्वाभरणभूषितम्॥

नीलग्रीवं शशाङ्काङ्कं नागयज्ञोपवीतिनम्।

व्याघ्रचर्मोत्तरीयं च वरेण्यमभयप्रदम्॥

कमण्डल्लक्ष्मूत्राणां धारिणं शूलपाणिनम्।

ज्वलन्तं पिङ्गलजटाशिखामुद्योतधारिणम्॥

वृषस्कन्धसमारूढम् उमादेहार्घधारिणम्।

अमृते नाप्तुं शान्तं दिव्यभोगसमन्वितम्॥

दिग्देवता समायुक्तं सुरासुरनमस्कृतम्।

नित्यं च शाश्वतं शुद्धं ध्रुवमक्षरमव्ययम्॥

सर्वव्यापिनमीशानं रुद्रं वै विश्वरूपिणम्।

एवं ध्यात्वा द्विजः सम्यक् ततो यजनमारभेत्॥

अथातो रुद्र स्नानार्चनाभिषेकविधिं व्याख्यास्यामः। आदित एव तीर्थे स्नात्वा उदेत्य  
शुचिः प्रयतो ब्रह्मचारी शुक्लवासा ईशानस्य प्रतिकृतिं कृत्वा तस्य दक्षिणप्रत्यग्देशे  
देवाभिमुखः स्थित्वा आत्मनि देवताः स्थापयेत्॥

## ॥लघुन्यासे देवता-स्थापनम्॥

प्रजनने ब्रह्मा तिष्ठतु। पादयोर्विष्णुस्तिष्ठतु। हस्तयोर्हरस्तिष्ठतु। बाहोरिन्द्रस्तिष्ठतु।  
जठरे अग्निस्तिष्ठतु। हृदये शिवस्तिष्ठतु। कण्ठे वसवस्तिष्ठन्तु। वक्रे सरस्वती तिष्ठतु।

नासिकयोर्वायुस्तिष्ठतु। नयनयोश्चन्द्रादित्यौ तिष्ठेताम्। कर्णयोरश्चिनौ तिष्ठेताम्। ललाटे रुद्रास्तिष्ठन्तु। मूर्श्यादित्यास्तिष्ठन्तु। शिरसि महादेवस्तिष्ठतु। शिखायां वामदेवस्तिष्ठतु। पृष्ठे पिनाकी तिष्ठतु। पुरतः शूली तिष्ठतु। पार्श्वयोः शिवाशङ्करौ तिष्ठेताम्। सर्वतो वायुस्तिष्ठतु। ततो बहिः सर्वतोऽग्निर्ज्वालामाला-परिवृतस्तिष्ठतु। सर्वेष्वज्ञेषु सर्वा देवता यथास्थानं तिष्ठन्तु। मां रक्षन्तु। [सर्वान् महाजनान् सकुटम्बं रक्षन्तु॥]

अुग्निर्मै वाचि श्रितः। वाग्घृदये। हृदयं मयि। अुहम्‌मृतैँ। अुमृतं ब्रह्मणि। (जिह्वा)  
 वायुर्मै प्राणे श्रितः। प्राणो हृदये। हृदयं मयि। अुहम्‌मृतैँ। अुमृतं ब्रह्मणि। (नासिका)  
 सूर्यो मे चक्षुषि श्रितः। चक्षुरहृदये। हृदयं मयि। अुहम्‌मृतैँ। अुमृतं ब्रह्मणि। (नेत्रे)  
 चन्द्रमां मे मनसि श्रितः। मनो हृदये। हृदयं मयि। अुहम्‌मृतैँ। अुमृतं ब्रह्मणि। (वक्षः)  
 दिशों मे श्रोत्रै श्रिताः। श्रोत्रः हृदये। हृदयं मयि। अुहम्‌मृतैँ। अुमृतं ब्रह्मणि। (श्रोत्रे)  
 आपो मे रेतसि श्रिताः। रेतो हृदये। हृदयं मयि। अुहम्‌मृतैँ। अुमृतं ब्रह्मणि। (गुद्यम्)  
 पृथिवी मे शरीरे श्रिता। शरीरः हृदये। हृदयं मयि। अुहम्‌मृतैँ। अुमृतं ब्रह्मणि।  
 (शरीरम्)

ओषधिवनस्पतयोँ मे लोमसु श्रिताः। लोमानि हृदये। हृदयं मयि। अुहम्‌मृतैँ। अुमृतं ब्रह्मणि। (लोमानि)

इन्द्रो मे बलै श्रितः। बलः हृदये। हृदयं मयि। अुहम्‌मृतैँ। अुमृतं ब्रह्मणि। (बाहू)  
 पर्जन्यो मे मूर्धि श्रितः। मूर्धा हृदये। हृदयं मयि। अुहम्‌मृतैँ। अुमृतं ब्रह्मणि। (शिरः)  
 ईशानो मे मन्यौ श्रितः। मन्युरहृदये। हृदयं मयि। अुहम्‌मृतैँ। अुमृतं ब्रह्मणि। (हृदयम्)  
 आत्मा मे आत्मनि श्रितः। आत्मा हृदये। हृदयं मयि। अुहम्‌मृतैँ। अुमृतं ब्रह्मणि।  
 (हृदयम्)

पुनर्म आत्मा पुनरायुरागात्। पुनः प्राणः पुनराकूतमागात्। वैश्वानरो रश्मिभिर्वावृथानः। अन्तस्तिष्ठत्वमृतस्य गोपाः॥ (सर्वाण्यज्ञानि संस्पृश्य स्थापनं कृत्वा मानसैराराधयेत्॥)



## ॥ आत्मपूजा ॥

आराधितो मनुष्यैस्त्वं सिद्धैर्देवासुरादिभिः।  
 आराधयामि भक्त्या त्वाऽनुग्रहाण महेश्वर॥

## ॥ कलशेषु साम्बपरमेश्वर ध्यानम् ॥

ध्यायेन्निरामयं वस्तुं सर्गस्थितिलयादिकम्।  
 निर्गुणं निष्कलं नित्यं मनोवाचामगोचरम्॥१॥  
 गङ्गाधरं शशिधरं जटामकुटशोभितम्।  
 श्वेतभूतित्रिपुण्ड्रेण विराजितललाटकम्॥२॥  
 लोचनत्रयसम्पन्नं स्वर्णकुण्डलशोभितम्।  
 स्मेराननं चतुर्बाहुं मुक्ताहारोपशोभितम्॥३॥  
 अक्षमालां सुधाकुम्भं चिन्मयीं मुद्रिकामपि।  
 पुस्तकं च भुजैर्दिव्यैर्दधानं पार्वतीपतिम्॥४॥  
 श्वेताम्बरधरं श्वेतं रक्षिंहासनस्थितम्।  
 सर्वाभीष्ठप्रदातारं वटमूलनिवासिनम्॥५॥  
 वामाङ्गसंस्थितां गौरीं बालार्कायुतसन्निभाम्।  
 जपाकुसुमसाहस्रसमानश्रियमीश्वरीम् ।  
 सुवर्णरक्खचित्तमकुटेन विराजिताम्॥६॥  
 ललाटपट्टसंराजत्संलग्नतिलकाश्चिताम् ।  
 राजीवायतनेत्रान्तां नीलोत्पलदलेक्षणाम्॥७॥  
 सन्तस्त्रहेमखचित्-ताटङ्गभरणान्विताम्।  
 ताम्बूलचर्वणरतरक्तजिह्वाविराजिताम्॥८॥  
 पताकाभरणोपेतां मुक्ताहारोपशोभिताम्।  
 स्वर्णकङ्गणसंयुक्तेश्वतुर्भिर्बहुभिर्युताम्॥९॥  
 सुवर्णरक्खचित्-काश्चीदामविराजिताम् ।  
 कदलीललितस्तम्भ-सन्निभोरुयुगान्विताम्॥१०॥  
 श्रिया विराजितपदां भक्तत्राणपरायणाम्।  
 अन्योन्याश्छिष्टहृद्धाहूं गौरीशङ्करसंज्ञकम्॥११॥  
 सनातनं परं ब्रह्म परमात्मानमव्ययम्।  
 आवाहयामि जगतामीश्वरं परमेश्वरम्॥१२॥

मङ्गलायतनं देवं युवानमति सुन्दरम्।  
 ध्यायेत्कल्पतरोमूले सुखासीनं सहोमया॥१३॥  
 आगच्छाऽगच्छ भगवन् देवेश परमेश्वर।  
 सच्चिदानन्द भूतेश पार्वतीश नमोऽस्तु ते॥१४॥



## ॥षोडशोपचार पूजा॥

नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इषवे नमः। नमस्ते अस्तु धन्वने बाहुभ्यामुत ते नमः॥  
 ॐ ह्रीं नमः शिवाय। सद्योजातं प्रपद्यामि।  
 या त इषुः शिवतमा शिवं भूवं ते धनुः। शिवा शंरव्या या तव तया नो रुद्र मृडय॥  
 ॐ ह्रीं नमः शिवाय। सद्योजाताय वै नमो नमः। आसनं समर्पयामि॥२॥  
 या ते रुद्र शिवा तुनूरघोराऽपांकाशिनी। तया नस्तुनुवा शन्तमया गिरिशन्ता-  
 भिचांकशीहि॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। भूवे भंवे नाति भवे भवस्व माम्। पादयोः पाद्यं  
 समर्पयामि॥३॥

यामिषु गिरिशन्त हस्ते बिभर्षस्तवे। शिवां गिरित्र तां कुरु मा हिंसीः पुरुषं  
 जगत्॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। भवोद्भवाय नमः॥ अर्च्य समर्पयामि॥४॥

शिवेन वचसा त्वा गिरिशाच्छावदामसि। यथो नः सर्वमिञ्जगंदयुक्ष्मः सुमना असंत॥  
 ॐ ह्रीं नमः शिवाय। वामदेवाय नमः। आचमनीयं समर्पयामि॥५॥

अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक्। अहीङ्कृश सर्वाङ्गमय-न्यसर्वाश्च यातुधान्यः॥  
 ॐ ह्रीं नमः शिवाय। ज्येष्ठाय नमः। मधुपर्कं समर्पयामि॥६॥

असौ यस्तामो अरुण उत ब्रुः सुमङ्गलः। ये चेमाः रुद्रा अभितो दिक्षु श्रिताः  
 सहस्रशोऽवैषाः हेड ईमहे॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। श्रेष्ठाय नमः। स्नानं समर्पयामि।  
 स्नानानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि॥७॥

असौ योऽवसर्पति नीलंग्रीवो विलोहितः। उतैनं गोपा अदृशन्दृशन्दहार्यः। उतैन्  
 विश्वा भूतानि स दृष्टे मृडयाति नः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। रुद्राय नमः। वस्त्रोत्तरीयं  
 समर्पयामि॥८॥

नमो अस्तु नीलंग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषै। अथो ये अस्य सत्वानोऽहं तेभ्योऽकरं  
 नमः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। कालाय नमः। यज्ञोपवीताभरणानि समर्पयामि॥९॥

प्र मुश्च धन्वन्स्त्वमुभयोरार्लियोज्याम्। याश्च ते हस्त इषवः परा ता भंगवो वप॥

ॐ ह्रीं नमः शिवाय। कलविकरणाय नमः। दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि। गन्धस्योपरि  
अक्षतान् समर्पयामि॥१०॥

अवतत्यु धनुस्त्वं सहस्राक्षु शतेषुधे। निशीर्य शत्यानां मुखां शिवो नः सुमनां भव॥  
ॐ ह्रीं नमः शिवाय। बलविकरणाय नमः। पुष्पे पूजयामि॥११॥

ॐ भवाय देवाय नमः। ॐ शर्वाय देवाय नमः। ॐ ईशानाय देवाय नमः। ॐ  
पशुपतये देवाय नमः। ॐ रुद्राय देवाय नमः। ॐ उग्राय देवाय नमः। ॐ भीमाय  
देवाय नमः। ॐ महते देवाय नमः॥ ॐ भवस्य देवस्य पत्व्ये नमः। ॐ शर्वस्य देवस्य  
पत्व्ये नमः। ॐ ईशानस्य देवस्य पत्व्ये नमः। ॐ पशुपतेर्देवस्य पत्व्ये नमः। ॐ रुद्रस्य  
देवस्य पत्व्ये नमः। ॐ उग्रस्य देवस्य पत्व्ये नमः। ॐ भीमस्य देवस्य पत्व्ये नमः। ॐ  
महतो देवस्य पत्व्ये नमः॥

विज्युं धनुः कपर्दिनो विशल्यो बाणवां उत। अनेशन्त्रस्येषंव आभुरस्य निषङ्गथिः॥  
ॐ ह्रीं नमः शिवाय। बलाय नमः। धूपमाग्रापयामि॥१२॥

या ते हेतिर्मुदुष्टम् हस्ते बूभूवं ते धनुः। तयाऽस्मान् विश्वतस्त्वमयक्षमया परिभुज॥  
ॐ ह्रीं नमः शिवाय। बलप्रमथनाय नमः। अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि॥१३॥

ॐ भूर्बुः सुवः। + ब्रह्मणे स्वाहा० नमस्ते अस्त्वायुधायानातताय धृष्णवै।  
उभाभ्यांमुत ते नमो बाहुभ्यां तत्वं धन्वने॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। सर्वभूतदमनाय नमः।  
() निवेदयामि। मध्ये मध्ये अमृतपानीयं समर्पयामि। अमृतापिधानमसि।  
हस्तप्रक्षालनं समर्पयामि। पादप्रक्षालनं समर्पयामि। निवेदनानन्तरम् आचमनीयं  
समर्पयामि॥१४॥

परि ते धन्वनो हेतिरस्मान्वृणकु विश्वतः। अथो य इषुधिस्तवाऽऽरे अस्मन्ति धैहि  
तम्॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। मनोन्मनाय नमः। कर्पूरताम्बूलं समर्पयामि॥१५॥

नमस्ते अस्तु भगवन् विश्वेश्वराय महादेवाय त्र्यम्बकाय त्रिपुरान्तकाय  
त्रिकाञ्चिकालाय कालाञ्चिरुद्राय नीलकण्ठाय मृत्युञ्जयाय सर्वेश्वराय सदाशिवाय  
श्रीमन्महादेवाय नमः॥ कर्पूरनीराजनं दर्शयामि॥१६॥

## ॥ रक्षा ॥

बृहस्माम् क्षत्रभृद्वद्व वृष्णियं त्रिष्टुभौजः शुभितमुग्रवीरम्। इन्द्रस्तोमैन पश्चदशेन  
मध्यमिदं वातेन सगरेण रक्ष॥

रक्षां धारयामि॥



## ॥ श्रीरुद्रनाम त्रिशती ॥

नमो हिरण्यबाहवे नमः। सेनान्यै नमः।  
 दिशां च पतये नमः। नमो वृक्षेभ्यो नमः।  
 हरिकेशेभ्यो नमः। पशूनां पतये नमः।  
 नमः सस्पिञ्जराय नमः। त्विर्णीमते नमः।  
 पथीनां पतये नमः। नमो बभुशाय नमः।  
 विव्याधिने नमः। अन्नानां पतये नमः।  
 नमो हरिकेशाय नमः। उपवीतिने नमः।  
 पृष्ठानां पतये नमः। नमो भूवस्य हृत्यै नमः।  
 जगतां पतये नमः। नमो रुद्राय नमः।  
 आतताविने नमः। क्षेत्राणां पतये नमः।  
 नमः सूताय नमः। अहन्त्याय नमः।  
 वनानां पतये नमः। नमो रोहिताय नमः।  
 स्थपतये नमः। वृक्षाणां पतये नमः।  
 नमो मत्रिणे नमः। वाणिजाय नमः।  
 कक्षाणां पतये नमः। नमो भुवन्तये नमः।  
 वारिवस्कृताय नमः। ओषधीनां पतये नमः।  
 नमं उच्छैर्घोषाय नमः। आकृन्दयते नमः।  
 पत्तीनां पतये नमः। नमः कृञ्जवीताय नमः।  
 धावते नमः। सत्त्वनां पतये नमः॥  
  
 नमः सहमानाय नमः। निव्याधिने नमः।  
 आव्याधिनीनां पतये नमः। नमः ककुभाय नमः।  
 निषङ्गिणे नमः। स्तेनानां पतये नमः।  
 नमो निषङ्गिणे नमः। इषुधिमते नमः।  
 तस्कराणां पतये नमः। नमो वश्वते नमः।

परिवश्वंते नमः। स्तायूनां पतये नमः।  
 नमो निचेरवे नमः। परिचराय नमः।  
 अरण्यानां पतये नमः। नमः सृकाविभ्यो नमः।  
 जिघाऽसज्ज्यो नमः। मुष्णातां पतये नमः।  
 नमोऽस्मिमज्ज्यो नमः। नक्तं चरञ्ज्यो नमः।  
 प्रकृन्तानां पतये नमः। नम उष्णीषिने नमः।  
 गिरिचराय नमः। कुलुश्वानां पतये नमः।  
 नम इषुमज्ज्यो नमः। धन्वाविभ्यश्च नमः। वो नमः।  
 नम आतन्वानेभ्यो नमः। प्रतिदधानेभ्यश्च नमः। वो नमः।  
 नम आयच्छज्ज्यो नमः। विसृजज्यश्च नमः। वो नमः।  
 नमोऽस्यज्ज्यो नमः। विध्यञ्ज्यश्च नमः। वो नमः।  
 नम आसीनेभ्यो नमः। शयानेभ्यश्च नमः। वो नमः।  
 नमः स्वपज्ज्यो नमः। जाग्रञ्ज्यश्च नमः। वो नमः।  
 नमस्तिष्ठज्ज्यो नमः। धावज्ज्यश्च नमः। वो नमः।  
 नमः सभाभ्यो नमः। सभापतिभ्यश्च नमः। वो नमः।  
 नमो अश्वैभ्यो नमः। अश्वपतिभ्यश्च नमः। वो नमः॥

नम आव्याधिनीभ्यो नमः। विविध्यन्तीभ्यश्च नमः। वो नमः।  
 नम उगणाभ्यो नमः। तुऽहृतीभ्यश्च नमः। वो नमः।  
 नमो गृथसेभ्यो नमः। गृथसप्तिभ्यश्च नमः। वो नमः।  
 नमो ब्रातेभ्यो नमः। ब्रातपतिभ्यश्च नमः। वो नमः।  
 नमो गणेभ्यो नमः। गणपतिभ्यश्च नमः। वो नमः।  
 नमो विश्वरूपेभ्यो नमः। विश्वरूपेभ्यश्च नमः। वो नमः।  
 नमो मुहञ्ज्यो नमः। क्षुलकेभ्यश्च नमः। वो नमः।  
 नमो रथिभ्यो नमः। अरथेभ्यश्च नमः। वो नमः।  
 नमो रथैभ्यो नमः। रथपतिभ्यश्च नमः। वो नमः।  
 नम सेनाभ्यो नमः। सेनानिभ्यश्च नमः। वो नमः।  
 नमः क्षत्रियो नमः। सङ्ग्रहीतभ्यश्च नमः। वो नमः।

नमस्तक्षेष्यो नमः। रथकारेभ्यंश्च नमः। वो नमः।  
 नमः कुलालेभ्यो नमः। कमरिष्यश्च नमः। वो नमः।  
 नमः पुञ्जिष्टेभ्यो नमः। निषादेभ्यंश्च नमः। वो नमः।  
 नम इषुकृष्णो नमः। धन्वन्तकृष्णश्च नमः। वो नमः।  
 नमौ मृगयुभ्यो नमः। श्वनिभ्यंश्च नमः। वो नमः।  
 नमः श्वभ्यो नमः। श्वपतिभ्यश्च नमः। वो नमः॥

नमौ भवाय च नमः। रुद्राय च नमः।  
 नमः शुर्वाय च नमः। पशुपतये च नमः।  
 नमौ नीलंग्रीवाय च नमः। शितिकण्ठाय च नमः।  
 नमः कपर्दिने च नमः। व्युसकेशाय च नमः।  
 नमः सहस्राक्षाय च नमः। शतधन्वने च नमः।  
 नमौ गिरिशाय च नमः। शिपिविष्टाय च नमः।  
 नमौ मीढुष्टमाय च नमः। इषुमते च नमः।  
 नमौ हृस्वाय च नमः। वामनाय च नमः।  
 नमौ ब्रह्मते च नमः। वर्षीयसे च नमः।  
 नमौ वृद्धाय च नमः। संवृद्धने च नमः।  
 नमौ अग्नियाय च नमः। प्रथमाय च नमः।  
 नम आशवे च नमः। अजिराय च नमः।  
 नमः शीघ्रियाय च नमः। शीभ्याय च नमः।  
 नम ऊर्ध्वाय च नमः। अवस्वन्याय च नमः।  
 नमः स्रोतस्याय च नमः। द्वीप्याय च नमः॥

नमौ ज्येष्ठाय च नमः। कनिष्ठाय च नमः।  
 नमः पूर्वजाय च नमः। अपरजाय च नमः।  
 नमौ मध्यमाय च नमः। अपगल्भाय च नमः।  
 नमौ जघन्याय च नमः। बुधियाय च नमः।  
 नमः सोभ्याय च नमः। प्रतिसूर्याय च नमः।

नमो याम्याय च नमः। क्षेम्याय च नमः।  
 नम उर्वर्याय च नमः। खल्याय च नमः।  
 नमः श्लोक्याय च नमः। अवसान्याय च नमः।  
 नमो वन्याय च नमः। कक्ष्याय च नमः।  
 नमः श्रवाय च नमः। प्रतिश्रवाय च नमः।  
 नम आशुषेणाय च नमः। आशुरथाय च नमः।  
 नमः शूराय च नमः। अवभिन्दते च नमः।  
 नमो वर्मिणे च नमः। वरूथिने च नमः।  
 नमो बिल्मिने च नमः। कुवचिने च नमः।  
 नमः श्रुताय च नमः। श्रुतसेनाय च नमः॥

नमो दुन्दुभ्याय च नमः। आहनन्याय च नमः।  
 नमौ धृष्णवे च नमः। प्रमृशाय च नमः।  
 नमौ दूताय च नमः। प्रहिताय च नमः।  
 नमौ निषङ्गिणे च नमः। इषुधिमते च नमः।  
 नमस्तीक्षणेषवे च नमः। आयुधिने च नमः।  
 नमः स्वायुधाय च नमः। सुधन्वने च नमः।  
 नमः सुत्याय च नमः। पथ्याय च नमः।  
 नमः काट्याय च नमः। नीप्याय च नमः।  
 नमः सूद्याय च नमः। सरस्याय च नमः।  
 नमौ नाद्याय च नमः। वैशन्ताय च नमः।  
 नमः कूप्याय च नमः। अवृट्याय च नमः।  
 नमो वर्ष्याय च नमः। अवर्ष्याय च नमः।  
 नमौ मेघ्याय च नमः। विद्युत्याय च नमः।  
 नम ईधियाय च नमः। आतप्याय च नमः।  
 नमो वात्याय च नमः। रेष्मियाय च नमः।  
 नमौ वास्तुव्याय च नमः। वास्तुपाय च नमः॥

नमः सोमाय च नमः। रुद्राय च नमः।  
 नमस्ताम्राय च नमः। अरुणाय च नमः।  
 नमः शङ्काय च नमः। पशुपतये च नमः।  
 नम उग्राय च नमः। भीमाय च नमः।  
 नमौ अग्रेवधाय च नमः। दूरेवधाय च नमः।  
 नमौ हृत्रे च नमः। हर्नौयसे च नमः।  
 नमौ वृक्षेभ्यो नमः। हरिकेशेभ्यो नमः।  
 नमस्ताराय नमः। नमः शम्भवे च नमः।  
 मयभवे च नमः। नमः शङ्कराय च नमः।  
 मयस्कराय च नमः। नमः शिवाय च नमः।  
 शिवतराय च नमः। नमस्तीर्थ्याय च नमः।  
 कूल्याय च नमः। नमः पार्याय च नमः।  
 अवार्याय च नमः। नमः प्रतरणाय च नमः।  
 उत्तरणाय च नमः। नम आतार्याय च नमः।  
 आलाद्याय च नमः। नमः शष्याय च नमः।  
 फेन्याय च नमः। नमः सिक्त्याय च नमः।  
 प्रवाह्याय च नमः॥

नम इरिण्याय च नमः। प्रपथ्याय च नमः।  
 नमः किंशिलाय च नमः। क्षयंणाय च नमः।  
 नमः कपर्दिने च नमः। पुलस्तये च नमः।  
 नमो गोष्ठ्याय च नमः। गृह्याय च नमः।  
 नमस्तल्प्याय च नमः। गेह्याय च नमः।  
 नमः काट्याय च नमः। गृहोष्ठाय च नमः।  
 नमो हृदय्याय च नमः। निवेष्याय च नमः।  
 नमः पांसव्याय च नमः। रजस्याय च नमः।  
 नमः शुष्क्याय च नमः। हुरित्याय च नमः।  
 नमो लोप्याय च नमः। उल्प्याय च नमः।

नमं ऊर्ध्वाय च नमः। सूर्याय च नमः।  
 नमः पूर्णाय च नमः। पूर्णशश्वाय च नमः।  
 नमोऽपगुरमाणाय च नमः। अभिग्रहते च नमः।  
 नमं आख्यवदते च नमः। प्रख्यवदते च नमः। नमो वो नमः।  
 किरिकेभ्यो नमः। देवानां हृदयेभ्यो नमः।  
 नमो विक्षीणकेभ्यो नमः। नमो विचिन्वत्केभ्यो नमः।  
 नमं आनिरहृतेभ्यो नमः। नमं आमीवत्केभ्यो नमः।



## ॥प्रदक्षिणम्॥

द्रापे अन्धस्सप्ते दरिंद्रुनीललोहित। एषां पुरुषाणामेषां पंशुनां मा भेर्माऽरो मो एषां  
 किं चनाऽममत्॥ या तै रुद्र शिवा तनूः शिवा विश्वाहभेषजी। शिवा रुद्रस्य भेषजी  
 तयां नो मृड जीवसै॥ इमां रुद्राय तवसे कपुर्दिने क्षयद्वौराय प्रभरामहे मृतिम्॥ यथा  
 नः शमसद्विष्टदे चतुष्पदे विश्वं पुष्टं ग्रामे अस्मिन्नांतुरम्॥ मृडा नौ रुद्रोत नो मयंस्कृधि  
 क्षयद्वौराय नमसा विधेम तो। यच्छ च योश्च मनुरायुजे पिता तदश्याम् तवं रुद्र प्रणीतौ॥  
 मा नौ मुहान्तमुत मा नौ अर्भकं मा न उक्षेन्तमुत मा नौ उक्षेतम्। मा नौ वधीः पितरं  
 मोत मातरं प्रिया मा नस्तनुवो रुद्र रीरिषः॥ मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो  
 गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः। वीराम्मा नौ रुद्र भामितोऽवधीरहिष्ठन्तो नमसा विधेम  
 तो॥ आरात्ते गोप्त्र उत पूरुष्वे क्षयद्वौराय सुम्रमुस्मे तै अस्तु। रक्षा च नो अधिं च देव  
 ब्रह्मधां च नुः शार्म यच्छ द्विबरहां॥ स्तुहि श्रुतं गर्तुसदं युवानं मृगं न भीममुपहुमुग्रम्।  
 मृडा जंरित्रे रुद्र स्तवानो अन्यन्ते अस्मन्निवपन्तु सेनाः॥ परिणो रुद्रस्य हृतिर्वृणकु  
 परि त्वेषस्य दुर्मतिरंधायोः। अवं स्थिरा मघवंद्यस्तनुष्ट मीढुस्तोकाय तनयाय मृडय॥  
 मीढुष्टम् शिवतम शिवो नः सुमना भव। पुरमे वृक्ष आयुधं निधाय कृत्ति वसानु आ  
 चरं पिनाकं बिश्रदा गंहि॥ विकिरिद विलोहित नमस्ते अस्तु भगवः। यास्ते सुहस्रं  
 हृतयोऽन्यमस्मन्निवपन्तु ताः॥ सुहस्राणि सहस्रधा बाहुवोस्तवं हृतयः। तासामीशानो भगवः  
 पराचीना मुखां कृधि॥ प्रदक्षिणं कृत्वा॥



## ॥ नमस्काराः ॥

सुहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि भूम्याम्। तेषाँ सहस्रयोजुनेऽवृथन्वानि तन्मसि।  
श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥१॥

अस्मिन् मंहृत्यर्णवैऽन्तरिक्षे भवा अधिं। तेषाँ सहस्रयोजुनेऽवृथन्वानि तन्मसि।  
श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥२॥

नीलंग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा अधः, क्षमाचृगाः। तेषाँ सहस्रयोजुनेऽवृथन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥३॥

नीलंग्रीवाः शितिकण्ठा दिवैँ रुद्रा उपश्रिताः। तेषाँ सहस्रयोजुनेऽवृथन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥४॥

ये वृक्षेषु सुस्पिञ्जरा नीलंग्रीवा विलोहिताः। तेषाँ सहस्रयोजुनेऽवृथन्वानि तन्मसि।  
श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥५॥

ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपुर्दिनः। तेषाँ सहस्रयोजुनेऽवृथन्वानि तन्मसि।  
श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥६॥

ये अत्रेषु विविध्यन्ति पात्रेषु पिबते जनान्। तेषाँ सहस्रयोजुनेऽवृथन्वानि तन्मसि।  
श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥७॥

ये पथां पंथिरक्षय ऐलबृदा युव्युधः। तेषाँ सहस्रयोजुनेऽवृथन्वानि तन्मसि। श्री-  
महादेवादिभ्यो नमः॥८॥

ये तीर्थान्ति प्रचरन्ति सूकावन्तो निषङ्गिणः। तेषाँ सहस्रयोजुनेऽवृथन्वानि तन्मसि।  
श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥९॥

य एतावन्तश्च भूयाँसश्च दिशो रुद्रा वितस्थिरे। तेषाँ सहस्रयोजुनेऽवृथन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥१०॥

नमो रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां येषामन्नमिषवस्तेभ्यो दश प्राचीर्दशं दक्षिणा दशं प्रतीचीर्दशो-  
दीचीर्दशोर्धार्वास्तेभ्यो नमस्ते नौ मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि।  
श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥११॥

नमो रुद्रेभ्यो यैऽन्तरिक्षे येषां वात् इषवस्तेभ्यो दश प्राचीर्दशं दक्षिणा दशं प्रतीचीर्दशो-  
दीचीर्दशोर्धार्वास्तेभ्यो नमस्ते नौ मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि।  
श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥१२॥

नमो रुद्रेभ्यो ये दिवि येषाँ वर्गमिषवस्तेभ्यो दश प्राचीर्दशं दक्षिणा दशं प्रतीचीर्दशो-  
दीचीर्दशोर्धार्वास्तेभ्यो नमस्ते नौ मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि।

श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥१३॥  
नमस्कारान् कृत्वा॥



## ॥ चमकानुवाकैः प्रार्थना ॥

अग्राविष्णू सुजोषसेमा वर्धन्तु वां गिरः। द्युम्बैर्वार्जेभिरागंतम्॥ वाजंश मे प्रसुवश्च मे प्रयतिश्च मे प्रसितिश्च मे धीतिश्च मे क्रतुश्च मे स्वरंश्च मे श्लोकंश्च मे श्रावश्च मे श्रुतिश्च मे ज्योतिश्च मे सुवंश्च मे प्राणश्च मेऽपानश्च मे व्यानश्च मेऽसुश्च मे चित्तं च म् आर्धीतं च मे वाकं मे मनश्च मे चक्षुश्च मे श्रोत्रं च मे दक्षश्च मे बलं च म् ओजश्च मे सहश्च म् आयुश्च मे जरा च म् आत्मा च मे तनूश्च मे शर्मं च मे वर्मं च मेऽङ्गानि च मेऽस्थानि च मे परूपं च मे शरीराणि च मे॥१॥

ज्यैष्ठ्यं च म् आधिपत्यं च मे मन्युश्च मे भासंश्च मेऽमंश्च मेऽम्भंश्च मे जेमा च मे महिमा च मे वरिमा च मे प्रथिमा च मे वृष्मा च मे द्राघुया च मे वृद्धं च मे वृद्धिश्च मे सृत्यं च मे श्रद्धा च मे जगच्च मे धनं च मे वशंश्च मे त्विषिंश्च मे क्रीडा च मे मोदंश्च मे जातं च मे जनिष्यमाणं च मे सूकृतं च मे सुकृतं च मे वित्तं च मे वेद्यं च मे भूतं च मे भविष्यच्च मे सुगं च मे सुपर्थं च म् क्रद्धं च म् क्रद्धिश्च मे कूसं च मे कूसिंश्च मे मतिश्च मे सुमतिश्च मे॥२॥

शं च मे मयंश्च मे प्रियं च मेऽनुकामश्च मे कामंश्च मे सौमनसश्च मे भद्रं च मे श्रेयंश्च मे वस्यंश्च मे यशंश्च मे भगंश्च मे द्रविणं च मे यन्ता च मे धूर्ता च मे क्षेमंश्च मे धृतिश्च मे विश्वं च मे महंश्च मे संविच्च मे ज्ञात्रं च मे सूश्च मे प्रसूश्च मे सीरं च मे लयश्च म् कृतं च मेऽमृतं च मेऽयुक्षमं च मेऽनामयच्च मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्वं च मेऽनमित्रं च मेऽभयं च मे सुगं च मे शयंनं च मे सूषा च मे सुदिनं च मे॥३॥

ऊर्कं मे सूनतां च मे पयंश्च मे रसंश्च मे घृतं च मे मधुं च मे सग्धिश्च मे सर्पातिश्च मे कृषिश्च मे वृष्टिश्च मे जैत्रं च म् औद्धिद्यं च मे रयिश्च मे रायंश्च मे पुष्टं च मे पुष्टिश्च मे विभुं च मे प्रभुं च मे बहुं च मे भूयंश्च मे पूर्णं च मे पूर्णतरं च मेऽक्षितिश्च मे कूयंवाश्च मेऽन्नं च मेऽक्षुच्च मे व्रीहयंश्च मे यवांश्च मे माषांश्च मे तिलांश्च मे मुद्राश्च मे खल्वांश्च मे

गोधूमा॑श मे॒ मुसुरा॑श मे॒ प्रियङ्गवशु॑ मे॒ ऽणवश मे॒ श्यामाका॑श मे॒ नीवारा॑श मे॒॥४॥

अश्मा॑ च मे॒ मृत्तिका॑ च मे॒ गिरयश्च मे॒ पर्वताश्च मे॒ सिकंताश्च मे॒ वनस्पतयश्च मे॒ हिरण्यं च मे॒ ऽयश्च मे॒ सीस॑ च मे॒ त्रपुश्च मे॒ श्यामं च मे॒ लोहं च मे॒ ऽग्निश्च मे॒ आपश्च मे॒ वीरुद्धश्च मे॒ ओषधयश्च मे॒ कृष्णपुच्यं च मे॒ ऽकृष्णपुच्यं च मे॒ ग्राम्याश्च मे॒ पुशाव॑ आरुण्याश्च  
यज्ञेन॑ कल्पन्तां वित्तं च मे॒ वित्तिश्च मे॒ भूतं च मे॒ भूतिश्च मे॒ वसु॑ च मे॒ वसुतिश्च मे॒ कर्म  
च मे॒ शक्तिश्च मे॒ ऽर्थश्च मे॒ एमश्च मे॒ इतिश्च मे॒ गतिश्च मे॒॥५॥

अग्निश्च मे॒ इन्द्रश्च मे॒ सोमश्च मे॒ इन्द्रश्च मे॒ सविता॑ च मे॒ इन्द्रश्च मे॒ सरस्वती॑ च मे॒  
इन्द्रश्च मे॒ पूषा॑ च मे॒ इन्द्रश्च मे॒ बृहस्पतिश्च मे॒ इन्द्रश्च मे॒ मित्रश्च मे॒ इन्द्रश्च मे॒ वरुणश्च  
मे॒ इन्द्रश्च मे॒ त्वष्टा॑ च मे॒ इन्द्रश्च मे॒ धाता॑ च मे॒ इन्द्रश्च मे॒ विष्णुश्च मे॒ इन्द्रश्च मे॒ ऽश्विन॒॑  
च मे॒ इन्द्रश्च मे॒ मरुतश्च मे॒ इन्द्रश्च मे॒ विश्वे॑ च मे॒ देवा॑ इन्द्रश्च मे॒ पृथिवी॑ च मे॒ इन्द्रश्च  
मे॒ ऽन्तरिक्षं च मे॒ इन्द्रश्च मे॒ द्यौश्च मे॒ इन्द्रश्च मे॒ दिशश्च मे॒ इन्द्रश्च मे॒ मूर्धा॑ च मे॒ इन्द्रश्च  
मे॒ प्रजापतिश्च मे॒ इन्द्रश्च मे॒॥६॥

अ॒शुश्च मे॒ रश्मिश्च मे॒ ऽदौ॑भ्यश्च मे॒ ऽधिपतिश्च मे॒ उपाशुश्च मे॒ ऽन्तर्यामश्च  
मे॒ ऐन्द्रवायवश्च मे॒ मैत्रावरुणश्च मे॒ आश्विनश्च मे॒ प्रतिप्रस्थानश्च मे॒ शुक्रश्च मे॒ मन्थी॑ च मे॒  
आग्रयणश्च मे॒ वैश्वदेवश्च मे॒ ध्रुवश्च मे॒ वैश्वानरश्च मे॒ ऋतुग्रहाश्च मे॒ ऽतिग्राह्याश्च मे॒ ऐन्द्राग्रश्च  
मे॒ वैश्वदेवश्च मे॒ मरुत्वतीयाश्च मे॒ माहेन्द्रश्च मे॒ आदित्यश्च मे॒ सावित्रश्च मे॒ सारस्वतश्च मे॒  
पौष्णश्च मे॒ पालीवतश्च मे॒ हरियोजनश्च मे॒॥७॥

इ॒धर्मश्च मे॒ बृहिंश्च मे॒ वेदिंश्च मे॒ धिष्णियाश्च मे॒ सुचाश्च मे॒ चमसाश्च मे॒ ग्रावाणश्च मे॒  
स्वरंवश्च मे॒ उपरवाश्च मे॒ ऽधिपवणे॑ च मे॒ द्वोणकलूशश्च मे॒ वायव्यानि॑ च मे॒ पूतभृत्यं॑ मे॒  
आधवनीयश्च मे॒ आग्नींप्रं च मे॒ हविर्धानं॑ च मे॒ गृहाश्च मे॒ सदंश्च मे॒ पुरुडाशाश्च मे॒ पचताश्च  
मे॒ ऽवभृथश्च मे॒ स्वगाकारश्च मे॒॥८॥

अग्निश्च मे॒ घर्मश्च मे॒ ऽर्कश्च मे॒ सूर्यश्च मे॒ प्राणश्च मे॒ ऽश्वमेधश्च मे॒ पृथिवी॑ च मे॒ ऽदितिश्च  
मे॒ दितिश्च मे॒ द्यौश्च मे॒ शक्तरीग्रुलयो॑ दिशश्च मे॒ यज्ञेन॑ कल्पन्तामृक॑ मे॒ सामं॑ च मे॒  
स्तोमश्च मे॒ यजुश्च मे॒ दीक्षा॑ च मे॒ तपश्च मे॒ ऋतुश्च मे॒ ब्रृतं॑ च मे॒ ऽहोरात्रयो॑वृद्ध्या॑ बृहद्रथन्तरे॑  
च मे॒ यज्ञेन॑ कल्पेताम्॥९॥

गर्भाश्च मे॒ वथ्माश्च मे॒ त्रविश्च मे॒ त्र्यवी॑ च मे॒ दित्यवाच्च मे॒ दित्यौही॑ च मे॒ पञ्चाविश्च मे॒  
पञ्चावी॑ च मे॒ त्रिवृथ्मश्च मे॒ त्रिवृथ्मा॑ च मे॒ तुर्यवाच्च मे॒ तुर्यौही॑ च मे॒ पष्ठवाच्च मे॒ पष्ठौही॑ च

म उक्षा च मे वशा च म कृषभश्च मे वेहचं मेऽनङ्गां च मे धेनुश्च म आयुर् यज्ञेन कल्पतां  
प्राणो यज्ञेन कल्पतामपानो यज्ञेन कल्पतां व्यानो यज्ञेन कल्पतां चक्षुर्यज्ञेन कल्पतां  
श्रोत्रं यज्ञेन कल्पतां मनो यज्ञेन कल्पतां वाग्यज्ञेन कल्पतामात्मा यज्ञेन कल्पतां यज्ञो  
यज्ञेन कल्पताम्॥१०॥

एकां च मे तिस्रश्च मे पञ्चं च मे सप्तं च मे नवं च म एकांदश च मे  
त्रयोदश च मे पञ्चदश च मे सप्तदश च मे नवदश च म एकविंशतिश्च मे  
त्रयोदशिंशतिश्च मे पञ्चविंशतिश्च मे सप्तविंशतिश्च मे नवविंशतिश्च म एकत्रिंशच्च  
मे त्रयस्त्रिंशच्च मे चतस्रश्च मेऽष्टौ च मे द्वादश च मे षोडश च मे विंशतिश्च मे  
चतुर्विंशतिश्च मेऽष्टाविंशतिश्च मे द्वात्रिंशच्च मे पद्मिंशच्च मे चत्वारिंशच्च मे  
चतुश्चत्वारिंशच्च मेऽष्टाचत्वारिंशच्च मे वाजंश्च प्रसवश्चापि जश्च क्रतुश्च सुवंश्च मूर्धा च  
व्यश्चिंयश्चाऽन्त्यायनश्चान्त्यश्च भौवनश्च भुवनश्चाधिपतिश्च॥११॥

महादेवादिभ्यो नमः॥ समस्तोपचारान् समर्पयामि॥

इडां देवहूर्मनुर्यज्ञनीर्बृहस्पतिरुक्थामदानि शशिषुद्विश्वैदेवाः सूक्तवाचः पृथिवि  
मातृमा मा हि सूर्मधु मनिष्ये मधु जनिष्ये मधु वक्ष्यामि मधु वदिष्यामि मधुमर्तीं  
देवेभ्यो वाचमुद्यासः शुश्रूषेण्यां मनुष्येभ्यस्तं मा देवा अवन्तु शोभायै पितरोऽनुमदन्तु॥  
॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥



अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः।

सर्वैभ्यः सर्वशर्वैभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥

तत्पुरुषाय विद्धहै महादेवाय धीमहि।

तत्रौ रुद्रः प्रचोदयात्॥

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिर्ब्रह्मां शिवो मे अस्तु  
सदाशिवोम्॥

तत्पुरुषाय विद्धहै महादेवाय धीमहि।

तत्रौ रुद्रः प्रचोदयात्॥ (दशवारं जपेत्।)

महादेवादिभ्यो नमः॥ समस्तोपचारान् समर्पयामि॥



## ॥ प्रार्थना ॥



## ॥ श्रीरुद्रजपः ॥

अस्य श्री-रुद्राध्याय-प्रश्न-महामन्त्रस्य। अघोर ऋषिः।  
 अनुष्टुप् छन्दः। सङ्कर्षणमूर्तिस्वरूपो योऽसावादित्यः परमपुरुषः स एष रुद्रो देवता॥  
 नमः शिवायेति बीजम्। शिवतरायेति शक्तिः।  
 महादेवायेति कीलकम्।  
 श्री-साम्बसदाशिवप्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः॥

## ॥ करन्यासः ॥

ॐ अग्निहोत्रात्मने अङ्गुष्ठाभ्यां नमः।  
 दर्शपूर्णमासात्मने तर्जनीभ्यां नमः।  
 चातुर्मास्यात्मने मध्यमाभ्यां नमः।  
 निरूढपशुबन्धात्मने अनामिकाभ्यां नमः।  
 ज्योतिष्ठोमात्मने कनिष्ठिकाभ्यां नमः।  
 सर्वक्रत्वात्मने करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः।

## ॥ अङ्गन्यासः ॥

अग्निहोत्रात्मने हृदयाय नमः।  
 दर्शपूर्णमासात्मने शिरसे स्वाहा।  
 चातुर्मास्यात्मने शिखायै वषट्।  
 निरूढपशुबन्धात्मने कवचाय हुं।  
 ज्योतिष्ठोमात्मने नेत्रत्रयाय वौषट्।  
 सर्वक्रत्वात्मने अस्त्राय फट्।  
 भूर्भुवस्सुवरोमिति दिग्बन्धः।

## ॥ध्यानम्॥

आपाताल-नभः-स्थलान्त-भुवन-ब्रह्माण्डमाविस्फुरत्  
ज्योतिः स्फाटिक-लिङ्ग-मौलि-विलसत्-पूर्णन्दु-वान्तामृतैः।  
अस्तोकापूतमेकमीशमनिशं रुद्रानुवाकान् जपन्  
ध्यायेदीप्तिसिद्धये ध्रुवपदं विप्रोऽभिषिश्चेच्छिवम्॥

ब्रह्माण्ड-व्यास-देहा भसित-हिमरुचा भासमाना भुजङ्गैः  
कण्ठे कालाः कपर्दा-कलित-शशि-कलाश्चण्ड-कोदण्ड-हस्ताः।  
ऋक्षा रुद्राक्षमालाः प्रकटित-विभवाः शाम्भवा मूर्तिभेदाः  
रुद्राः श्रीरुद्रसूक्त-प्रकटित-विभवा नः प्रयच्छन्तु सौरव्यम्॥

॥पञ्चपूजा॥

लं पृथिव्यात्मने गन्धं समर्पयामि।

हं आकाशात्मने पूष्यैः पूजयामि।

यं वाच्यात्मने धूपमाद्रापयामि।

रं अस्यात्मने दीपं दर्शयामि।

वं अमृतात्मने अमृतं महानैवेद्यं निवेदयामि।

सं सर्वात्मने सर्वोपचारपूजां समर्पयामि।

ॐ गुणानां त्वा गुणपतिः हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।

ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत् आ नः शृण्वन्नृतिभिः सीदु सादनम्॥

ॐ महागणपतये नमः॥

शं च मे मर्यश्च मे प्रियं च मेऽनुकामश्च मे कामश्च मे सौमनसश्च मे भद्रं च मे  
श्रेयश्च मे वस्यश्च मे यशश्च मे भगव्यं च मे यन्ता च मे धर्ता च मे क्षेमश्च  
मे धृतिश्च मे विश्वं च मे महश्च मे संविच्च मे ज्ञात्रं च मे सूश्च मे प्रसूश्च मे सीरं च  
मे लुयश्च म ऋतं च मेऽमृतं च मेऽयक्षमं च मेऽनामयच मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्वं  
च मेऽनमित्रं च मेऽभयं च मे सुगं च मे शयनं च मे सूषा च मे सुदिनं च मे॥३॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥



## ॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥

नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इषवे नमः। नमस्ते अस्तु धन्वने बाहुभ्यामृत ते नमः॥ या त इषुः शिवतंमा शिवं बभूवं ते धनुः। शिवा शंरव्या या तव तया नो रुद्र मृदय॥ या ते रुद्र शिवा तुनूरघोराऽपाकाशिनी। तया नस्तुनुवा शन्तमया गिरिशन्ताभिचाकशीहि॥ यामिषु गिरिशन्त हस्ते बिभर्ष्यस्तवे। शिवां गिरित्र तां कुरु मा हि॒सीः पुरुषं जगत्॥ शिवेन वचसा त्वा गिरिशाच्छावदामसि। यथा नः सर्वमिङ्गंदयक्षमः सुमना असंत्॥ अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक्। अहीङ्कृ र्षि सर्वाञ्चमय-ञ्चर्षाञ्च यातुधान्यः॥ असौ यस्तामो अरुण उत बुभुः सुमङ्गलः। ये चेमाऽरुद्रा अभितो दिक्षु श्रिताः सहस्रशोऽवैषा॒हेडं ईमहे॥ असौ योऽवृसर्पति नीलंग्रीवो विलोहितः। उतैन गोपा अदृशन्त्रदशनुदहार्यः॥ उतैन विश्वा भूतानि स दृष्टो मृदयाति नः। नमो अस्तु नीलंग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषे॥ अथो ये अस्य सत्वानोऽहं तेभ्योऽकरु नमः। प्र मुश्च धन्वन्तस्त्वमुभयोरालियोज्याम्॥ याश्च ते हस्त इषवः परा ता भेगवो वपा। अवतत्य धनुस्त्व य सहस्राक्ष शतेषुये॥ निशीय शत्यानां मुखां शिवो नः सुमना भव। विज्य धनुः कपुर्दिनो विशत्यो बाणवाऽउत॥ अनेशन्तस्येषव आभुरस्य निषङ्गधिः। या ते हेतिर्मादुष्टम हस्ते बभूवं ते धनुः॥ तयाऽस्मान् विश्वतस्त्वमयक्षमया परिभुज। नमस्ते अस्त्वायुधायानांतताय धृष्णवै॥ उभाभ्यामृत ते नमो बाहुभ्यां तव धन्वने। परिं ते धन्वनो हेतिरस्मान्वृणकु विश्वतः॥ अथो य ईषुधिस्तवाऽऽरे अस्मन्ति धैहि तम्॥१॥

[नमस्ते अस्तु भगवन् विश्वेश्वराय य महादेवाय य त्र्यम्बकाय त्रिपुरान्तकाय त्रिका[ला]ग्निकालाय य कालाग्निरुद्राय य नीलकण्ठाय य मृत्युञ्जयाय य सर्वेश्वराय य सदाशिवाय य श्रीमन्महादेवाय य नमः॥]

नमो हिरण्यबाहवे सेनान्ये दिशां च पतये नमो नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यः पश्चानां पतये नमो नमः सुस्पिञ्चराय य त्विषीमते पथीनां पतये नमो नमो बभूशाय य विव्याधिनेऽन्नानां पतये नमो नमो हरिकेशायोपवीतिने पुष्टानां पतये नमो नमो भुवस्य हेत्यै जगतां पतये नमो नमो रुद्रायांतताविने क्षेत्राणां पतये नमो नमः सूतायाहन्त्याय वनानां पतये नमो नमो रोहिताय स्थुपतये वृक्षाणां पतये नमो नमो मन्त्रिणै वाणिजाय य कक्षाणां पतये नमो

नमो भुवन्तये वारिवस्कृतायौषधीनां पतये नमो नमं उच्चैर्घोषायाक्रन्दयते पतीनां पतये नमो नमः कृथ्मवीताय धावते सत्वनां पतये नमः॥२॥

नमः सहमानाय निव्याधिनं आव्याधिनीनां पतये नमो नमः ककुभाय निषङ्गिणं स्तेनानां पतये नमो नमो निषङ्गिणं इषुधिमते तस्कराणां पतये नमो नमो वश्वते परिवश्वते स्तायूनां पतये नमो नमो निचेरवै परिचरायारण्यानां पतये नमो नमः सृकाविभ्यो जिधाऽसद्यो मुष्णातां पतये नमो नमोऽसिमद्यो नक्तं चरन्द्यः प्रकृन्तानां पतये नमो नमं उष्णीषिणं गिरिचराय कुलुश्वानां पतये नमो नमं इषुमद्यो धन्वाविभ्यश्च वो नमो नमं आतन्वानेभ्यः प्रतिदधानेभ्यश्च वो नमो नमं आयच्छद्यो विसृजद्यश्च वो नमो नमोऽस्यद्यो विद्यन्द्यश्च वो नमो नमं आसीनेभ्यः शयानेभ्यश्च वो नमो नमः स्वपद्यो जाग्रन्द्यश्च वो नमो नमस्तिष्ठद्यो धावन्द्यश्च वो नमो नमः सुभाभ्यः सुभापतिभ्यश्च वो नमो नमो अश्वेभ्योऽश्वपतिभ्यश्च वो नमः॥३॥

नमं आव्याधिनीभ्यो विविधन्तीभ्यश्च वो नमो नमं उगणाभ्यस्तुऽहतीभ्यश्च वो नमो नमो गृध्मेभ्यो गृध्मपतिभ्यश्च वो नमो नमो ब्रातेभ्यो ब्रातपतिभ्यश्च वो नमो नमो गुणेभ्यो गणपतिभ्यश्च वो नमो नमो विरूपेभ्यो विश्वरूपेभ्यश्च वो नमो नमो मुहूर्यः, क्षुलुकेभ्यश्च वो नमो नमो रथिभ्योऽरथेभ्यश्च वो नमो नमो रथेभ्यो रथपतिभ्यश्च वो नमो नमः सेनाभ्यः सेनानिभ्यश्च वो नमो नमः, क्षत्तुभ्यः सङ्ग्रहीतभ्यश्च वो नमो नमस्तक्षभ्यो रथकारेभ्यश्च वो नमो नमः कुलालेभ्यः कुमरिभ्यश्च वो नमो नमः पुञ्जिष्ठेभ्यो निषादेभ्यश्च वो नमो नमं इषुकृद्यो धन्वकृद्यश्च वो नमो नमो मृगयुभ्यः श्वनिभ्यश्च वो नमो नमः श्वभ्यः श्वपतिभ्यश्च वो नमः॥४॥

नमो भुवाय च रुद्राय च नमः शर्वाय च पशुपतये च नमो नीलंग्रीवाय च शितिकण्ठाय च नमः कपर्दिने च व्युसकेशाय च नमः सहस्राक्षाय च शतधन्वने च नमो गिरिशाय च शिपिविष्टाय च नमो मीदुष्टमाय चेषुमते च नमो हृस्वाय च वामनाय च नमो बृहते च वर्षीयसे च नमो वृद्धाय च सुवृद्धने च नमो अग्नियाय च प्रथमाय च नमं आशवै चाजिराय च नमः शीघ्रियाय च शीभ्याय च नमं ऊर्म्याय चावस्वन्याय च नमः स्रोतस्याय च द्वीप्याय च॥५॥

नमो ज्येष्ठाय च कनिष्ठाय च नमः पूर्वजाय चापरजाय च नमो मध्यमाय चापगल्भाय च नमो जघन्याय च बुधियाय च नमः सोभ्याय च प्रतिसुर्याय च नमो याम्याय च

क्षेम्यांय च नमं उर्वर्याय च खल्यांय च नमः क्षोक्यांय चावसान्यांय च नमो वन्यांय च कक्ष्यांय च नमः श्रवाय च प्रतिश्रवाय च नमं आशुषेणाय चाशुरथाय च नमः शूराय चावभिन्दते च नमो वर्मिणे च वरूथिने च नमो बिल्मिने च कवचिने च नमः श्रुताय च श्रुतसेनाय च॥६॥

नमो दुन्दुभ्यांय चाऽऽहनन्यांय च नमो धृष्णवे च प्रमुशाय च नमो दूताय च प्रहिताय च नमो निषङ्गिणे चेषुधिमते च नमस्तीक्षणेषवे चाऽऽयुधिने च नमः स्वायुधाय च सुधन्वने च नमः सुत्यांय च पथ्यांय च नमः काट्यांय च नीप्यांय च नमः सूद्यांय च सरस्यांय च नमो नाद्याय च वैशन्ताय च नमः कूप्यांय चावट्यांय च नमो वर्ष्याय चावर्ष्याय च नमो मेघ्याय च विद्युत्याय च नमं ईध्रियाय चाऽऽतप्याय च नमो वात्याय च रेष्मियाय च नमो वास्तव्याय च वास्तुपाय च॥७॥

नमः सोमाय च रुद्राय च नमस्ताम्राय चारुणाय च नमः शङ्काय च पशुपतये च नमं उग्राय च भीमाय च नमो अग्रेवधाय च दूरेवधाय च नमो हृत्रे च हनीयसे च नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यो नमस्ताराय नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च नमस्तीर्थ्याय च कूल्याय च नमः पार्याय चावार्याय च नमः प्रतरणाय चोत्तरणाय च नमं आतार्याय चाऽऽलाद्याय च नमः शप्याय च फेन्याय च नमः सिक्तयाय च प्रवाह्याय च॥८॥

नमं इरिण्याय च प्रपथ्याय च नमः किञ्चिलाय च क्षयेणाय च नमः कपर्दिने च पुलस्तये च नमो गोष्ठ्याय च गृह्णाय च नमस्तल्प्याय च गेह्याय च नमः काट्याय च गह्वरेष्टाय च नमो हृदय्याय च निवेष्याय च नमः पाञ्चस्व्याय च रजस्याय च नमः शुष्क्याय च हरित्याय च नमो लोप्याय चोलप्याय च नमं ऊर्व्याय च सूर्म्याय च नमः पर्ण्याय च पर्णशुद्याय च नमोऽपगुरमाणाय चाभिप्रते च नमं आख्खिदते च प्रखिदते च नमो वः किरिकेभ्यो देवानां हृदयेभ्यो नमो विक्षीणकेभ्यो नमो विचिन्वत्केभ्यो नम आनिरहतेभ्यो नमं आमीवत्केभ्यः॥९॥

द्रापे अन्यसस्पते दर्दिन्नीललोहित। एषां पुरुषाणामेषां पशूनां मा भेर्माऽरो मो एषां किं चनाऽऽमंमत्॥ या तै रुद्र शिवा तनुः शिवा विश्वाहभेषजी। शिवा रुद्रस्य भेषजी तयां नो मृड जीवसै॥ इमां रुद्राय तवसे कपर्दिने क्षयद्वीराय प्रभरामहे मृतिम्॥ यथा नः शमसद्विष्टदे चतुष्पदे विश्वं पुष्टं ग्रामे अस्मिन्नांतुरम्॥ मृडा नौ रुद्रोत नौ मयस्कृषि

क्षयद्वीराय नमंसा विधेम ते। यच्छं च योश्च मनुरायजे पिता तदेश्याम तवं रुद्र प्रणीतौ॥  
 मा नौ महान्तमृत मा नौ अर्भकं मा न उक्षेन्तमृत मा नै उक्षितम्। मा नौ वधीः पितरं  
 मोत मातरं प्रिया मा नस्तनुवौ रुद्र रीरिषः॥ मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नौ  
 गोषु मा नौ अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा नौ रुद्र भामितो वंधीरहृषिष्ठन्तो नमंसा विधेम  
 ते॥ आरात्ते गोप्र उत पूरुषघे क्षयद्वीराय सुम्रमस्मे तै अस्तु। रक्षा च नौ अधि च देव  
 ब्रूह्यधां च नः शर्म यच्छ द्विबरहः॥ स्तुहि श्रुतं गर्तुसदं युवानं मृगं न भीममुपहुतुमुग्रम्।  
 मृडा जरित्रे रुद्र स्तवानो अन्यं तै अस्मन्त्रि वंपन्तु सेनाः॥ परिणो रुद्रस्य हेतिर्वृणकु  
 परि त्वेषस्य दुर्मितिरंधायोः। अवं स्थिरा मधवन्द्यस्तनुष्टु मीढ़स्तोकाय तनयाय मृडय॥  
 मीढुष्टम् शिवंतम् शिवो नः सुमना भव। परमे वृक्ष आयुधं निधाय कृत्ति वसान् आ  
 चरं पिनाकं बिन्नदा गंहि॥ विकिरिद् विलोहितु नमंस्ते अस्तु भगवः। यास्ते सहस्रं  
 हेतयोऽन्यमस्मन्त्रि वंपन्तु ताः॥ सुहस्राणि सहस्रधा बाहुवोस्तवं हेतयः। तासामीशानो  
 भगवः पराचीना मुखां कृथि॥१०॥

सुहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि भूम्याम्। तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि॥  
 अस्मिन् महृत्यर्णवैऽन्तरिक्षे भवा अधि॥ नीलंग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा अधः, क्षमाचुराः॥  
 नीलंग्रीवाः शितिकण्ठा दिवं रुद्रा उपश्रिताः॥ ये वृक्षेषु सुस्पिञ्चरा नीलंग्रीवा विलोहिताः॥  
 ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपर्दिनः॥ ये अन्नेषु विविध्यन्ति पात्रेषु पिबतो जनान्॥  
 ये पथां पंथिरक्षय ऐलबृदा युव्युधः॥ ये तीर्थान्ति प्रचरन्ति सूकावन्तो निषङ्गिणः॥ य  
 एतावन्तश्च भूयां सश दिशौ रुद्रा वितस्थिरे॥ तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि॥  
 नमौ रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां यैऽन्तरिक्षे ये दिवि येषामन्त्रं वातो वरुषमिषवस्तेभ्यो दश  
 प्राचीर्दशां दक्षिणा दशां प्रतीचीर्दशोर्दीचीर्दशोर्धास्तेभ्यो नमस्ते नौ मृडयन्तु ते यं द्विष्ठो  
 यश्च नौ द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि॥११॥

[ऋग्म्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्। उर्वारुकमिव बन्धनामृत्योर्मुक्षीय  
 माऽमृतात्॥ यो रुद्रो अग्नौ यो अप्सु य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाऽविवेश तस्मै  
 रुद्राय नमौ अस्तु॥ तमुष्टहि यः स्विषुः सुधन्वा यो विश्वस्य क्षयति भेषजस्य।

(ऋक्) यक्षामहे सौमनसाय रुद्रं नमौभिर्देवमसुरं दुवस्य॥ अयं मे हस्तो भगवान्यं  
 मे भगवत्तरः। अयं मै विश्वभैषजोऽयं शिवाभिर्मर्शनः॥

ये तै सुहस्रमयुतं पाशा मृत्यो मर्त्याय हन्तवे। तान् युजस्य मायया सर्वानवं यजामहे।

मृत्युवे स्वाहा॑ मृत्युवे स्वाहा॑॥ ओं नमो भगवते रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे पाहि। प्राणानां  
ग्रन्थिरसि रुद्रो मां विशान्तकः। तेनान्नेनाप्यायस्व॥ नमो रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे पाहि॥]

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥



## ॥ चमकप्रश्नः ॥

अग्राविष्णू सुजोषसेमा वर्धन्तु वां गिरः। द्युम्नैर्वाजेभिरागतम्॥ वाजश्च मे प्रसवश्च मे  
प्रयतिश्च मे प्रसितिश्च मे धीतिश्च मे क्रतुश्च मे स्वरक्ष मे श्लोकश्च मे श्रावश्च मे श्रुतिश्च  
मे ज्योतिश्च मे सुवश्च मे प्राणश्च मे उपानश्च मे व्यानश्च मे उसुश्च मे वित्तं च म् आधीतं  
च मे वाक्तं मे मनश्च मे चक्षुश्च मे श्रोत्रं च मे दक्षश्च मे बलं च म् ओजश्च मे सहश्च म्  
आयुश्च मे जरा चं म आत्मा चं मे तनुश्च मे शर्मं च मे वर्मं च मे उड्ङानि च मे उस्थानि  
च मे परूप्षि च मे शरीराणि च मे॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— यो देवानां प्रथमं पुरस्ताद्विश्वाधियो रुद्रो महरूषिः।

हिरण्यगर्भं पश्यत जायमानः स नौ देवः शुभया स्मृत्याः संयुनकु॥

अनेन प्रथम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः महादेवः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥१॥

ज्येष्ठं च म आधिपत्यं च मे मन्युश्च मे भास्त्रं च मे उम्भं च मे जेमा चं मे  
महिमा चं मे वरिमा चं मे प्रथिमा चं मे वृष्ट्या चं मे द्राघुया चं मे वृद्धं चं मे वृद्धिश्च मे  
सत्यं चं मे श्रद्धा चं मे जगच्च मे धनं चं मे वशश्च मे त्विषिंश्च मे क्रीडा चं मे मोदश्च  
मे जातं चं मे जनिष्यमाणं च मे सूक्तं चं मे सुकृतं चं मे वित्तं चं मे वेद्यं चं मे भूतं  
चं मे भविष्यचं मे सुगं चं मे सुपर्थं च म ऋद्धं चं मे ऋद्धिश्च मे कूसं चं मे कूसिंश्च मे  
मृतिश्च मे सुमृतिश्च मे॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— यस्मात्परं नापरमस्ति किञ्चिद्यस्मान्नार्णयो न ज्यायोऽस्ति कश्चित्।

वृक्ष इव स्तब्दो दिवि तिष्ठत्येकस्तेनेदं पूर्णं पुरुषेण सर्वम्॥

अनेन द्वितीय-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः शिवः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥२॥

शं चं मे मयश्च मे प्रियं चं मे उनुकामश्च मे कामश्च मे सौमनसश्च मे भुद्रं चं मे

श्रेयंश्च मे वस्यंश्च मे यशोश्च मे भगंश्च मे द्रविणं च मे यन्ता च मे धूर्ता च मे क्षेमंश्च मे धृतिंश्च मे विश्वं च मे महंश्च मे सुविच्च मे ज्ञात्रं च मे सूक्ष्मं मे प्रसूक्ष्मं मे सीरं च मे लुयश्च म क्रृतं च मेऽमृतं च मेऽयुक्षमं च मेऽनामयच्च मे जीवातुश्च मे दीर्घायुतं च मेऽनमित्रं च मेऽभयं च मे सुगं च मे शयनं च मे सूषा च मे सुदिनं च मे॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— न कर्मणा न प्रजया धनेन त्यागेनैके अमृतत्वमानशुः।

परेण नाकं निहितं गुहायां विभ्राजदेतद्यतयो विशन्ति॥

अनेन तृतीय-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः श्री-रुद्रः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥३॥

ऊर्कं मे सूनृतां च मे पयंश्च मे रसंश्च मे घृतं च मे मधुं च मे सग्धिंश्च मे सर्पातिश्च मे कृषिश्च मे वृष्टिंश्च मे जैत्रं च मे औद्धिद्यं च मे रयिश्च मे रायंश्च मे पुष्टं च मे पुष्टिंश्च मे विभुं च मे प्रभुं च मे बृहुं च मे भूयंश्च मे पूर्णं च मे पूर्णतरं च मेऽक्षितिश्च मे कूयंवाश्च मेऽन्नं च मेऽक्षुच्च मे व्रीहयंश्च मे यवांश्च मे मापांश्च मे तिलांश्च मे मुद्राश्च मे खल्वांश्च मे गोधूमांश्च मे मुसुरांश्च मे प्रियङ्गवश्च मेऽर्णवश्च मे शयामकांश्च मे नैवारांश्च मे॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— वेदान्तविज्ञानसुनिश्चितार्थाः सन्न्यास योगाद्यतयः शुद्धसत्त्वाः।

ते ब्रह्मलोके तु परान्तकाले परामृतात्परिमुच्यन्ति सर्वे॥

अनेन चतुर्थ-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः शङ्करः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥४॥

अश्मां च मे मृतिंका च मे गिरयंश्च मे पर्वताश्च मे सिंकंताश्च मे वनस्पतयश्च मे हिरण्यं च मेऽयंश्च मे सीसं च मे त्रपुंश्च मे श्यामं च मे लोहं च मेऽग्निश्च मे आपंश्च मे वीरुद्धश्च मे ओषधयश्च मे कृष्टपुच्यं च मेऽकृष्टपुच्यं च मे ग्राम्याश्च मे पुशर्व आरण्याश्च यज्ञेनं कल्पन्तां वित्तं च मे वित्तिंश्च मे भूतं च मे भूतिंश्च मे वसुं च मे वसुतिश्च मे कर्म च मे शक्तिंश्च मेऽर्थश्च मे एमंश्च मे इतिंश्च मे गतिंश्च मे॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— दुहं विपापं परमेऽश्मभूतं यत्पुण्डरीकं पुरमध्यसङ्ख्यम्।

तत्रापि दुहं गुगनं विशोकस्तस्मिन् यदन्तस्तदुपासितव्यम्॥

अनेन पञ्चम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः नीललोहितः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो

भवतु ॥५॥

अग्निश्च म इन्द्रश्च मे सोमश्च म इन्द्रश्च मे सविता च म इन्द्रश्च मे सरस्वती च म इन्द्रश्च मे पूषा च म इन्द्रश्च मे बृहस्पतिश्च म इन्द्रश्च मे मित्रश्च म इन्द्रश्च मे वरुणश्च म इन्द्रश्च मे त्वष्टा च म इन्द्रश्च मे धाता च म इन्द्रश्च मे विष्णुश्च म इन्द्रश्च मेऽश्विनौ च म इन्द्रश्च मे मरुतश्च म इन्द्रश्च मे विश्वे च मे देवा इन्द्रश्च मे पृथिवी च म इन्द्रश्च मेऽन्तरिक्षं च म इन्द्रश्च मे द्यौश्च म इन्द्रश्च मे दिशश्च म इन्द्रश्च मे मूर्धा च म इन्द्रश्च मे प्रजापतिश्च म इन्द्रश्च मे॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— यो वेदादौ स्वरः प्रोक्तो वेदान्ते च प्रतिष्ठितः।

तस्य प्रकृतिलीनस्य युः परः स मुहेश्वरः॥

अनेन षष्ठम्-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः ईशानः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥६॥

अऽशुश्रूषे मे रश्मिश्च मेऽदाभ्यश्च मेऽधिपतिश्च म उपाऽशुश्रूषे मेऽन्तर्यामश्च म ऐन्द्रवायुवश्च मे मैत्रावरुणश्च म आश्विनश्च मे प्रतिप्रस्थानश्च मे शुक्रश्च मे मन्त्री च म आग्रयणश्च मे वैश्वदेवश्च मे ध्रुवश्च मे वैश्वानरश्च म ऋतुग्रहाश्च मेऽतिग्राहाश्च म ऐन्द्राग्रश्च मे वैश्वदेवश्च मे मरुत्वतीयाश्च मे माहेन्द्रश्च म आदित्यश्च मे सावित्रश्च मे सारस्वतश्च मे पौष्णश्च मे पात्रीवृतश्च मे हारियोजनश्च मे॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमो नमः।

भवे भवे नाति भवे भवस्व माम्। भवोद्भवाय नमः॥

अनेन सप्तम्-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः विजयः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥७॥

इधमश्च मे बृहिश्च मे वेदिश्च मे धिष्णियाश्च मे सुचश्च मे चमसाश्च मे ग्रावाणश्च मे स्वरंवश्च म उपरवाश्च मेऽधिष्वप्णे च मे द्रोणकलशश्च मे वायव्यानि च मे पूतभृत्यश्च म आधवनीयश्च म आग्नीधं च मे हविर्धानं च मे गृहाश्च मे सदंश्च मे पुरोडाशाश्च मे पचताश्च मेऽवमृथश्च मे स्वगाकारश्च मे॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय नमो रुद्राय नमः कालाय नमः कलविकरणाय नमो बलविकरणाय नमो बलाय नमो बलप्रमथनाय नमः सर्वभूतदमनाय नमो मुनोर्मनाय नमः॥

अनेन अष्टम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः भीमः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥८॥

अग्निश्च मे घर्मश्च मेऽर्कश्च मे सूर्यश्च मे प्राणश्च मेऽश्वमेधश्च मे पृथिवी च मेऽदितिश्च मे दितिश्च मे द्योश्च मे शक्तरीरङ्गुलयो दिशश्च मे यज्ञेन कल्पन्तामृक्ष मे सामं च मे स्तोमश्च मे यजुश्च मे दीक्षा च मे तपश्च म ऋतुश्च मे व्रतं च मेऽहोरात्रयोर्वृष्ट्या बृहद्रथन्तरे च मे यज्ञेन कल्पेताम्॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः।

सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥

अनेन नवम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः देवदेवः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥९॥

गर्भाश्च मे वथ्माश्च मे त्र्यविश्च मे त्र्यवी च मे दित्यौही च मे पश्चाविश्च मे पश्चावी च मे त्रिवृथश्च मे त्रिवृथ्मा च मे तुर्यवाच्च मे तुर्यौही च मे पष्ठवाच्च मे पष्ठौही च म उक्षा च मे वशा च म ऋषभश्च मे वेहच्च मेऽनङ्गां च मे धेनुश्च म आयुर्यज्ञेन कल्पतां प्राणो यज्ञेन कल्पतामपानो यज्ञेन कल्पतां व्यानो यज्ञेन कल्पतां चक्षुर्यज्ञेन कल्पतां श्रोत्रं यज्ञेन कल्पतां मनो यज्ञेन कल्पतां वाग्यज्ञेन कल्पतामात्मा यज्ञेन कल्पतां यज्ञो यज्ञेन कल्पताम्॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— तत्पुरुषाय विद्वहै महादेवाय धीमहि। तत्रौ रुद्रः प्रचोदयात्॥

अनेन दशम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः भवोद्भवः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥१०॥

एकां च मे तिस्रश्च मे पञ्चं च मे सप्तं च मे नवं च म एकांश च मे त्रयोदश च मे पञ्चांश च मे सप्तांश च मे नवांश च म एकविंशतिश्च मे त्रयोद्विंशतिश्च मे पञ्चविंशतिश्च मे सप्तविंशतिश्च मे नवविंशतिश्च म एकत्रिंशच्च मे त्रयस्त्रिंशच्च मे चतंसश्च मेऽष्टौ च मे द्वादश च मे षोडश च मे विंशतिश्च मे चतुर्विंशतिश्च मेऽष्टाविंशतिश्च मे द्वात्रिंशच्च मे पंद्रिंशच्च मे चत्वारिंशच्च मे चतुर्शत्वारिंशच्च मेऽष्टाचत्वारिंशच्च मे वाजश्च प्रसुवश्चापि जश्च क्रतुश्च सुवश्च मूर्धा च व्यश्चिन्यश्चाऽन्त्यायनश्चान्त्यश्च भौवनश्च भुवनश्च धिंपतिश्च॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिंपतिर्ब्रह्मणोऽधिंपतिर्ब्रह्मा शिवो मै अस्तु सदाशिवोम्॥

अनेन एकादश-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः आदित्यात्मकः श्री-रुद्रः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥११॥

[इडा देवहूर्मनुर्यज्ञनीबृहस्पतिरुक्थामदानि शःसिषुद्विश्वेदेवाः सूक्तवाचः पृथिवि मातुर्मा मा हि॒सी॒र्मधु॑ मनिष्ये मधु॑ जनिष्ये मधु॑ वक्ष्यामि॑ मधु॑ वदिष्यामि॑ मधु॑मर्ती॑ देवेभ्यो॑ वाचमुद्यासः॑ शुश्रूषेण्याँ॑ मनुष्येभ्युस्तं॑ मा॑ देवा अवन्तु शोभायै पितरोऽनुमदन्तु॥] ॥ॐ॑ शान्तिः॑ शान्तिः॑ शान्तिः॑॥



## ॥ रुद्रपदपाठः ॥

ॐ। गुणानाम्। त्वा। गुणपतिमिति गुण-पतिम्। हृवामहे। कृविम्। कृवीनाम्। उपमश्रवस्तमभित्युपमश्रवः-तमम्॥ ज्येष्ठराजमिति ज्येष्ठ-राजम्। ब्रह्मणाम्। ब्रह्मणः। पते। एति। नः। शृण्वन्। ऊतिभिरित्यूति-भिः। सीदा। सादनम्॥

नमः। ते। रुद्रा। मन्यवै। उतो इति। ते। इषवे। नमः॥ नमः। ते। अस्तु। धन्वने। बाहुभ्यामिति बाहु-भ्याम्। उता। ते। नमः॥ या। ते। इषुः। शिवतमेति शिव-तमा। शिवम्। बभूवै। ते। धनुः॥ शिवा। शरव्या। या। तवै। तया। नः। रुद्रा। मृडयु॥ या। ते। रुद्रा। शिवा। तनू। अघोरा। अपापकाशिनीत्यपाप-काशिनी॥ तया। नः। तनुवौ। शन्तमयेति शम-तमया। गिरिशन्तेति गिरि-शन्ता। अभीति। चाकशीहि॥ याम्। इषुम्॥ गिरिशन्तेति गिरि-शन्ता। हस्तौ। (१)

बिर्भूषि। अस्तवै॥ शिवाम्। गिरित्रेति गिरि-त्र। ताम्। कुरु। मा। हि॒ सी॑॥ पुरुषम्। जगंत्॥ शिवेन। वच्सा। त्वा। गिरिश। अच्छाँ। वदामसि॥ यथा। नः। सर्वम्। इत। जगंत्। अयुक्षमम्। सुमना इति सु-मनाः। असंत्॥ अर्धीति। अवोचत्। अधिवक्तेत्यधिवक्ता। प्रथमः। दैव्यः। भिषक्॥ अहीनं। च। सर्वान्। जुम्भयन्। सर्वाः। च। यातुधान्यं इति यातु-धान्यः॥ असौ। यः। ताप्रः। अरुणः। उता। ब्रशुः। सुमङ्गल् इति सु-मङ्गलः॥ ये। च। इमाम्। रुद्राः। अभितः। दिक्षा। (२)

श्रिताः। सहस्रश इति सहस्र-शः। अवेति। एषाम्। हेडः। ईमहे॥ असौ। यः। अवसर्पतीत्यव-सर्पति। नीलंग्रीव इति नीलं-ग्रीवः। विलौहित् इति वि-लौहितः॥ उता। एनम्। गोपा इति गो-पाः। अदृशन्। अदृशन्। उद्दहार्य इत्युद्दहार्यः॥ उता। एनम्। विश्वा। भूतानि। सः। दृष्टः। मृडयाति। नः॥ नमः। अस्तु। नीलंग्रीवायेति नीलं-ग्रीवाय। सहस्राक्षायेति सहस्र-अक्षाय। मीढुषै॥ अथो इति। ये। अस्य। सत्वानः। अहम्। तेभ्यः। अकरम्। नमः॥ प्रेतिं। मुञ्च। धन्वनः। त्वम्। उभयैः। आर्लियोः। ज्याम्॥ याः। च। ते। हस्तौ। इषवै॥ (३)

परेति। ताः। भगव इति भग-वः। वृप॥ अवतत्येत्यव-तत्यै। धनुः। त्वम्। सहस्राक्षेति सहस्र-अक्ष। शतेषुध इति शत-इषुधे॥ निशीर्येति नि-शीर्य। शत्यानाम्। मुखाँ। शिवः। नः। सुमना इति सु-मनाः। भव॥ विज्यमिति वि-ज्यम्। धनुः। कपर्दिनः। विशत्य इति वि-

शूल्यः। बाणंवानिति बाणं-वान्। उत॥ अनेशन्। अस्य। इष्वः। आभुः। अस्य। निषङ्गथिः॥  
या ते। हेतिः। मीढुष्टमेति मीढः-तुम्। हस्तौ। बूमूर्वा ते। धनुः॥ तया॥ अस्मान्। विश्वतः।  
त्वम्। अयक्षमया॥ परीतिः। भुज्॥ नमः। ते। अस्तु। आयुधाय। अनाततायेत्यन्-तताय।  
धृष्णवै॥ उभाभ्याम्। उता ते। नमः। बाहुभ्यामिति बाहु-भ्याम्। तव। धन्वने॥ परीतिः।  
ते। धन्वनः। हेतिः। अस्मान्। वृण्कु। विश्वतः॥ अथो इति। यः। इषुधिरितीषु-धिः। तव।  
आरे। अस्मत्। नीतिः। धेहि। तम्॥ (४)

नमः। हिरण्यबाहव् इति हिरण्य-बाहवे। सेनान्यै इति सेना-न्यै। दिशाम्। च। पतये।  
नमः। नमः। वृक्षेभ्यः। हरिकेशेभ्य् इति हरि-केशेभ्यः। पशुनाम्। पतये। नमः। नमः।  
सस्पिञ्जराय। त्विषीमत् इति त्विषी-मत्। पृथीनाम्। पतये। नमः। नमः। बभूशाय।  
विव्याधिन् इति वि-व्याधिनै॥ अन्नानाम्। पतये। नमः। नमः। हरिकेशायेति हरि-केशाय।  
उपवीतिन् इत्युप-वीतिनै॥ पृष्ठानाम्। पतये। नमः। नमः। भवस्य। हेत्यै। जगताम्। पतये।  
नमः। नमः। रुद्राय। आतताविन् इत्यां-तताविनै॥ क्षेत्राणाम्। पतये। नमः। नमः। सूताय।  
अहन्त्याय। वनानाम्। पतये। नमः। नमः। (५)

रोहिताय। स्थृपतये। वृक्षाणाम्। पतये। नमः। नमः। मन्त्रिणै॥ वाणिजाय। कक्षाणाम्।  
पतये। नमः। नमः। भुवन्तर्यै॥ वारिवस्कृतायेति वारिवः-कृताय। ओषधीनाम्। पतये। नमः।  
नमः। उच्चैर्घोषायेत्युच्चैः-घोषाय। आकृन्दयत् इत्यां-कृन्दयते। पृतीनाम्। पतये। नमः। नमः।  
कृथ्मवीतायेति कृथ्म-वीताय। धावते। सत्वनाम्। पतये। नमः॥ (६)

नमः। सहमानाय। निव्याधिन् इति नि-व्याधिनै॥ आव्याधिर्नामित्यां-व्याधिर्नाम्।  
पतये। नमः। नमः। कुकुभाय। निषङ्गिण् इति नि-सङ्गिनै॥ स्तेनानाम्। पतये। नमः। नमः।  
निषङ्गिण् इति नि-सङ्गिनै॥ इषुधिमत् इतीषुधि-मतै॥ तस्करणाम्। पतये। नमः। नमः।  
वश्वते। परिवश्वत् इति परि-वश्वते। स्तायूनाम्। पतये। नमः। नमः। निचेरव् इति नि-चेरवै॥  
परिचरायेति परि-चराय। अरण्यानाम्। पतये। नमः। नमः। सृकाविभ्य् इति सृकावि-भ्यः।  
जिघांसन्द्य् इति जिघांसत्-भ्यः। मुष्प्राताम्। पतये। नमः। नमः। असिमन्द्य् इत्यसिमत्-  
भ्यः। नक्तम्। चरन्द्य् इति चरत्-भ्यः। प्रकृत्यानामिति प्र-कृत्यानाम्। पतये। नमः। नमः।  
उर्णीषिणै॥ गिरिचरायेति गिरि-चराय। कुलुश्वानाम्। पतये। नमः। नमः। (७)

इषुमन्द्य् इतीषुमत्-भ्यः। धन्वाविभ्य् इति धन्वावि-भ्यः। च। वः। नमः। नमः।  
आतन्वानेभ्य् इत्यां-तन्वानेभ्यः। प्रतिदधानेभ्य् इति प्रति-दधानेभ्यः। च। वः। नमः। नमः।

रुद्रपदपाठः

आयच्छव्य इत्यायच्छत्-भ्यः। विसृजन्न इति विसृजत्-भ्यः। चा वः। नमः। नमः। अस्यच्छव्य  
इत्यस्यत्-भ्यः। विष्णव्य इति विष्णत्-भ्यः। चा वः। नमः। नमः। आर्सीनेभ्यः। शयोनेभ्यः।  
चा वः। नमः। नमः। स्वपन्न इति स्वपत्-भ्यः। जाग्रच्छव्य इति जाग्रत्-भ्यः। चा वः। नमः।  
नमः। तिष्ठच्छव्य इति तिष्ठत्-भ्यः। धावच्छव्य इति धावत्-भ्यः। चा वः। नमः। नमः।  
सभाभ्यः। सभापतिभ्य इति सभापति-भ्यः। चा वः। नमः। नमः। अश्वेभ्यः। अश्वपतिभ्य  
इत्यश्वपति-भ्यः। चा वः। नमः॥ (८)

नमः। आव्युधिर्नीभ्य इत्यां-व्युधिर्नीभ्यः। विविष्यन्तीभ्य इति वि-विष्यन्तीभ्यः। चा वः।  
नमः। नमः। उगणाभ्यः। तृःहृतीभ्यः। चा वः। नमः। नमः। गृथ्सपतिभ्य  
इति गृथ्सपति-भ्यः। चा वः। नमः। नमः। ब्रातैभ्यः। ब्रातपतिभ्य इति ब्रातपति-भ्यः। चा वः।  
नमः। नमः। गणेभ्यः। गणपतिभ्य इति गणपति-भ्यः। चा वः। नमः। नमः। विरूपेभ्य  
इति वि-रूपेभ्यः। विश्वरूपेभ्य इति विश्व-रूपेभ्यः। चा वः। नमः। नमः। महद्यु इति  
महत्-भ्यः। क्षुलुकेभ्यः। चा वः। नमः। नमः। रथिभ्य इति रथि-भ्यः। अरथेभ्यः। चा वः।  
नमः। नमः। रथैभ्यः। (९)

रथपतिभ्य इति रथपति-भ्यः। चा वः। नमः। नमः। सेनाभ्यः। सेनानिभ्य इति  
सेनानि-भ्यः। चा वः। नमः। नमः। क्षुत्तभ्य इति क्षुत्त-भ्यः। सङ्ख्रहीतभ्य इति सङ्ख्रहीत-  
भ्यः। चा वः। नमः। नमः। तक्षेभ्य इति तक्ष-भ्यः। रथकारेभ्य इति रथ-कारेभ्यः। चा वः।  
नमः। नमः। कुलालेभ्यः। कुर्मर्णिभ्यः। चा वः। नमः। नमः। पुञ्जिष्टेभ्यः। निषादेभ्यः।  
चा वः। नमः। नमः। इषुपुकृद्य इतीषुकृत-भ्यः। धन्वकृद्य इति धन्वकृत-भ्यः। चा वः।  
नमः। नमः। मृगयुभ्य इति मृगयु-भ्यः। श्वनिभ्य इति श्वनि-भ्यः। चा वः। नमः। नमः।  
श्वभ्य इति श्व-भ्यः। श्वपतिभ्य इति श्वपति-भ्यः। चा वः। नमः॥ (१०)

नमः। भुवाया। चा रुद्राया। चा नमः। शर्वाया। चा पशुपतये इति पशु-पतये। चा नमः।  
नीलंग्रीवायेति नीलं-ग्रीवाया। चा शितिकण्ठायेति शिति-कण्ठाया। चा नमः। कपर्दिनौ।  
चा व्युसकेशायेति व्युस-केशाया। चा नमः। सहस्राक्षायेति सहस्र-अक्षाया। चा शतधन्वन्  
इति शत-धन्वने। चा नमः। गिरिशाया। चा शिपिविष्टायेति शिपि-विष्टाया। चा नमः।  
मीढुष्टमायेति मीढुः-तमाया। चा इषुमत् इतीषु-मते। चा नमः। हस्ताया। चा वामनाया।  
चा नमः। बृहतो। चा वर्षीयसे। चा नमः। वृद्धाया। चा संवृद्धन् इति सम्-वृद्धने।  
चा (११)

नमः। अग्नियाया। चा प्रथमाया। चा नमः। आशवै। चा अजिराया। चा नमः।

शीघ्रिण्याया । च । शीभ्यांया । च । नमः । ऊर्म्याया । च । अवस्वन्यायेत्यंव-स्वन्याया । च । नमः । स्नोत्स्याया । च । द्वीप्याया । च ॥ (१२)

नमः । ज्येष्ठाया । च । कनिष्ठाया । च । नमः । पूर्वजायेति पूर्व-जाया । च । अपरजायेत्यंपर-जाया । च । नमः । मध्यमाया । च । अपगल्भायेत्यंप-गल्भाया । च । नमः । जघन्याया । च । बुधिण्याया । च । नमः । सोभ्याया । च । प्रतिसुर्यायेति प्रति-सुर्याया । च । नमः । याम्याया । च । क्षेम्याया । च । नमः । उर्वर्याया । च । खल्याया । च । नमः । श्लोक्याया । च । अवसान्यायेत्यंव-सान्याया । च । नमः । वन्याया । च । कक्ष्याया । च । नमः । श्रवाया । च । प्रतिश्रवायेति प्रति-श्रवाया । च ॥ (१३)

नमः । आशुषेणायेत्याशु-सेनाया । च । आशुरथायेत्याशु-रथाया । च । नमः । शूराया । च । अवभिन्दत इत्यंव-भिन्दते । च । नमः । वर्मिणै । च । वरूथिनै । च । नमः । बिल्मिनै । च । कवचिनै । च । नमः । श्रुताया । च । श्रुतसेनायेति श्रुत-सेनाया । च ॥ (१४)

नमः । दुन्दुभ्याया । च । आहनन्यायेत्या-हनन्याया । च । नमः । धृष्णवै । च । प्रमृशायेति प्र-मृशाया । च । नमः । दूताया । च । प्रहितायेति प्र-हिताया । च । नमः । निषङ्गिण इति नि-सङ्गिनै । च । इषुधिमत् इतीषुधि-मतै । च । नमः । तीक्ष्णेषव इति तीक्ष्ण-इषवे । च । आयुधिनै । च । नमः । स्वायुधायेति सु-आयुधाया । च । सुधन्वन् इति सु-धन्वनै । च । नमः । सुत्याया । च । पथ्याया । च । नमः । काट्याया । च । नीप्याया । च । नमः । सूद्याया । च । सरस्याया । च । नमः । नाद्याया । च । वैशुन्ताया । च ॥ (१५)

नमः । कूप्याया । च । अवर्ट्याया । च । नमः । वर्ष्याया । च । अवर्ष्याया । च । नमः । मेघ्याया । च । विद्युत्यायेति वि-द्युत्याया । च । नमः । ईधिण्याया । च । आतप्यायेत्या-तप्याया । च । नमः । वात्याया । च । रेष्मिण्याया । च । नमः । वास्तव्याया । च । वास्तुपायेति वास्तु-पाया । च ॥ (१६)

नमः । सोमाया । च । रुद्राया । च । नमः । ताम्राया । च । अरुणाया । च । नमः । शङ्काया । च । पशुपतय् इति पशु-पतये । च । नमः । उग्राया । च । भीमाया । च । नमः । अग्रेवधायेत्यंग्रे-वधाया । च । दूरेवधायेति दूरे-वधाया । च । नमः । हन्त्रा । च । हनीयसे । च । नमः । वृक्षेभ्यः । हरिकेशेभ्य इति हरि-केशेभ्यः । नमः । ताराया । नमः । शम्भव इति शम्-भवै । च । मयोभव इति मयः-भवै । च । नमः । शङ्करायेति शम्-कुराया । च । मयुस्कुरायेति मयः-कुराया । च । नमः । शिवाया । च । शिवतरायेति शिव-तराया । च ॥ (१७)

नमः । तीर्थ्याया । च । कूल्याया । च । नमः । पार्याया । च । अवार्याया । च । नमः ।

रुद्रपदपाठः प्रतरणायेति प्र-तरणाय। च। उत्तरणायेत्युत्-तरणाय। च। नमः। आतार्यायेत्यां-तार्याय। च। आलाद्यायेत्यां-लाद्याय। च। नमः। शप्त्याय। च। फैन्याय। च। नमः। सिक्त्याय। च। प्रवाह्यायेति प्र-वाह्याय। च॥ (१८)

नमः। इरिण्याय। च। प्रपथ्यायेति प्र-पथ्याय। च। नमः। किंशिलाय। च। क्षयंणाय। च। नमः। कपर्दिनैः। च। पुलस्तयैः। च। नमः। गोष्यायेति गो-स्थाय। च। गृह्याय। च। नमः। तल्प्याय। च। गेह्याय। च। नमः। काट्याय। च। गृह्वरेष्टायेति गृह्वरे-स्थाय। च। नमः। हृदय्याय। च। निवेष्यायेति नि-वेष्याय। च। नमः। पांसव्याय। च। रजस्याय। च। नमः। शुष्क्याय। च। हृरित्याय। च। नमः। लोप्याय। च। उल्प्याय। च॥ (१९)

नमः। ऊव्याय। च। सूम्याय। च। नमः। पृण्याय। च। पर्णशद्यायेति पर्ण-शद्याय। च। नमः। अपुगुरमाणायेत्यप-गुरमाणाय। च। अभिघ्रत इत्यभि-घ्रते। च। नमः। आख्खिदत इत्यां-खिदते। च। प्रख्खिदत इति प्र-खिदते। च। नमः। वः। किरिकेभ्यः। देवानांम्। हृदयेभ्यः। नमः। विक्षीणकेभ्य इति वि-क्षीणकेभ्यः। नमः। विचिन्वत्केभ्य इति वि-चिन्वत्केभ्यः। नमः। आनिरुहतेभ्य इत्यानि:-हुतेभ्यः। नमः। आमीवत्केभ्य इत्यां-मीवत्केभ्यः॥ (२०)

द्रापौ अन्धासः। पते। दरिंद्रत्। नीलंलोहितेति नीलं-लोहित्॥ एषाम्। पुरुषाणाम्। एषाम्। पशुनाम्। मा। भे:। मा। अः। मो इति। एषाम्। किम्। चुन। आममत्॥ या। ते। रुद्र। शिवा। तनूः। शिवा। विश्वाहंभेषजीति विश्वाहं-भेषजी॥ शिवा। रुद्रस्य। भेषजी। तयां। नः। मृड। जीवसैः॥ इमाम्। रुद्राय। तुवसैः। कपर्दिनैः। क्षयद्वौरायेति क्षयत्-वीराय। प्रेति। भरामहे। मतिम्॥ यथा। नः। शम्। असंत। द्विपद् इति द्वि-पदैः। चतुर्ष्पद् इति चतुः-पदैः। विश्वम्। पुष्टम्। ग्रामैः। अस्मिन्॥ (२१)

अनांतुरमित्यना-तुरम्॥ मृडा। नः। रुद्र। उता। नः। मयः। कृधि। क्षयद्वौरायेति क्षयत्-वीराय। नमसा। विधेम। ते॥ यत्। शम्। च। योः। च। मनुः। आयुज इत्यां-युजे। पिता। तत्। अश्याम। तवो। रुद्र। प्रणीताविति प्र-नीतौ॥ मा। नः। मुहान्तम्। उता। मा। नः। अर्भकम्। मा। नः। उक्षेन्तम्। उता। मा। नः। उक्षितम्॥ मा। नः। वृधीः। पितरम्। मा। उता। मातरम्। प्रिया:। मा। नः। तुनुवः। (२२)

रुद्र। रीरिषः॥ मा। नः। तोके। तनये। मा। नः। आयुषि। मा। नः। गोषु। मा। नः। अश्वेषु। रीरिषः॥ वीरान्। मा। नः। रुद्र। भामितः। वधीः। हविष्मन्तः। नमसा। विधेम। ते॥ अग्रात्। ते। गोग्न इति गो-ग्ने। उता। पूरुषग्न इति पूरुष-ग्ने। क्षयद्वौरायेति क्षयत्-वीराय।

सुम्रम्। अस्मे इति॑ं ते॒। अस्तु॥ रक्षा॑। च॒। नः। अधीति॑। च॒। देवा॑। बृहि॑। अधा॑। च॒। नः। शर्मा॑। यच्छु॑। द्विबर्हा॑ इति॑ द्वि॑-बर्हा॑॥ स्तुहि॑। (२३)

श्रुतम्। गर्तुसदमिति॑ गर्त-सदम॑। युवानम्। मृगम्। ना॒ भीमम्। उपहृतुम्। उग्रम्॥ मृडा॑। जरित्रे॑। रुद्रा॑। स्तवानः। अन्यम्। ते॒। अस्मत्। नीति॑। वृपन्तु॑। सेना॑॥ परीति॑। नः। रुद्रस्य॑। हृति॑। वृण्कु॑। परीति॑। त्वेषस्य॑। दुर्मतिरिति॑ दुः॑-मतिः। अधायोरित्यधा॑-योः॥ अवेति॑। स्थिरा॑। मधवेद्य॑ इति॑ मधवेत्य॑॥ तनुष्व॑। मीढ़॑। तोकाया॑। तनयाया॑। मृडय॑॥ मीढुष्टमेति॑ मीढुः॑-तम्। शिवतमेति॑ शिव-तम्। शिवः। नः। सुमना॑ इति॑ सु-मना॑॥ भुव॥ परमे॑। वृक्षे॑। आयुधम्। निधायेति॑ नि॑-धाया॑। कृत्तिम॑। वसानः। एति॑। चरा॑। पिनाकम्। (२४)

बिन्त्रत्। एति॑। गहि॑॥ विकिरिदेति॑ वि॑-किरिदा॑। विलोहितुति॑ वि॑-लोहिता॑। नमः। ते॒। अस्तु॑। भुगव॑ इति॑ भग-वः॥ या॑। ते॒। सुहस्रम॑। हेतय॑। अन्यम्। अस्मत्। नीति॑। वृपन्तु॑। ताः॥ सुहस्राणि॑। सुहस्रधेति॑ सहस्र-धा॑। बाहुवो॑। तवा॑। हेतय॑॥ तासाम्। ईशानः। भुगव॑ इति॑ भग-वः। पराचीना॑। मुखा॑। कृषि॑॥ (२५)

सुहस्राणि॑। सुहस्रश॑ इति॑ सहस्र-शः। ये॑। रुद्राः। अधीति॑। भूम्याम्॥ तेषाम्। सुहस्रयोजन॑ इति॑ सहस्र-योजने॑। अवेति॑। धन्वानि॑। तन्मसि॑॥ अस्मिन्। महति॑। अर्णवे॑। अन्तरिक्षे॑। भुवाः। अधिं॑। नीलंग्रीवा॑ इति॑ नीलं-ग्रीवाः। शितिकण्ठा॑ इति॑ शिति॑-कण्ठाः। शर्वाः। अधः। क्षमाचराः॥ नीलंग्रीवा॑ इति॑ नीलं-ग्रीवाः। शितिकण्ठा॑ इति॑ शिति॑-कण्ठाः। दिवम॑। रुद्राः। उपश्रिता॑ इत्युप-श्रिताः॥ ये॑। वृक्षेषु॑। सुस्पिञ्चाराः। नीलंग्रीवा॑ इति॑ नीलं-ग्रीवाः। विलोहिता॑ इति॑ वि॑-लोहिता॑॥ ये॑। भूतानाम्। अधिष्पतय॑ इत्यर्थिं-पतय॑। विशिखास॑ इति॑ वि॑-शिखासः। कृपर्दिनः॥ ये॑। अन्नेषु॑। विविध्यन्तीति॑ वि॑-विध्यन्ति॑। पात्रेषु॑। पिबतः। जनान्॥ ये॑। पथाम्। पथिरक्षय॑ इति॑ पथि॑-रक्षय॑। ऐलबृदाः। यव्युधः॥ ये॑। तीर्थान्ति॑। (२६)

प्रचरन्तीति॑ प्र-चरन्ति॑। सृकावन्त॑ इति॑ सृका-वन्तः। निषङ्गिण॑ इति॑ नि॑-सङ्गिनः॥ ये॑। एतावन्तः। चा॑। भूयांसः। चा॑। दिशः। रुद्राः। वित्स्थिर॑ इति॑ वि॑-तस्थिरे॑॥ तेषाम्। सुहस्रयोजन॑ इति॑ सहस्र-योजने॑। अवेति॑। धन्वानि॑। तन्मसि॑॥ नमः। रुद्रेभ्यः। ये॑। पृथिव्याम्। ये॑। अन्तरिक्षे॑। ये॑। दिवि॑। येषाम्। अन्नम॑। वातः। वरुषम्। इषवः। तेभ्यः। दशाः। प्राचीः। दशाः। दक्षिणा॑। दशाः। प्रतीचीः। दशाः। उदीचीः। दशाः। ऊर्ध्वाः। तेभ्यः। नमः। ते॒। नः। मृडयन्तु॑। ते॒। यम्। द्विष्मः। यः। च॒। नः। द्वेष्टि॑। तम्। वः। जम्भ॑। दध्यामि॑॥ (२७)

अ॒म्ब॒कु॒मिति॑ त्रि-अ॒म्ब॒कु॒म्। यु॒जा॒म् हे॒। सु॒गु॒न्धि॒मिति॑ सु-गु॒न्धि॒म्। पुष्टि॒वर्ध॒नु॒मिति॑ पुष्टि॒वर्ध॒नम्॥ उर्वा॒रु॒कम्। इ॒व। बन्ध॑नात्। मृत्योः। मुक्षीय। मा। अ॒मृता॒त्॥ यः। रु॒द्रः। अ॒ग्नौ। यः। अ॒फिस्वत्यं॒प्-सु। यः। ओषधीषु। यः। रु॒द्रः। विश्वा॑। भुवना। आ॒वि॒वेशोत्या॑-वि॒वेशा॑। तस्मै॑। रु॒द्राय। नमः। अ॒स्तु॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥



## ॥ मन्त्रपुष्पम् ॥

ॐ भुद्रं कर्णभिः शृणुयाम् देवाः। भुद्रं पंश्येमाक्षभिर्यजत्राः। स्थिरैरङ्गस्तुष्टुवा॒॑ संस्तूभिः॑।  
व्यशेम देवहितं यदायुः। स्वस्ति न् इन्द्रो वृद्धश्रवाः। स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः। स्वस्ति  
नस्ताक्ष्यो अरिष्टनेमिः। स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

योऽपां पुष्ट्यं वेदा। पुष्ट्यवान् प्रजावान् पशुमान् भवति। चन्द्रमा वा अपां पुष्ट्यम्।  
पुष्ट्यवान् प्रजावान् पशुमान् भवति। य एवं वेदा। योऽपामायतनं वेदा। आयतनवान् भवति।  
अग्निर्वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। योऽग्नेरायतनं वेदा॥

आयतनवान् भवति। आपो वा अग्नेरायतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेदा।  
योऽपामायतनं वेदा। आयतनवान् भवति। वायुर्वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति।  
यो वायोरायतनं वेदा। आयतनवान् भवति॥

आपो वै वायोरायतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेदा। योऽपामायतनं वेदा।  
आयतनवान् भवति। असौ वै तपन्नपामायतनम्। आयतनवान् भवति। योऽमुष्ट्य तपत  
आयतनं वेदा। आयतनवान् भवति। आपो वा अमुष्ट्य तपत आयतनम्॥

आयतनवान् भवति। य एवं वेदा। योऽपामायतनं वेदा। आयतनवान् भवति। चन्द्रमा  
वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यश्चन्द्रमस आयतनं वेदा। आयतनवान् भवति।  
आपो वै चन्द्रमस आयतनम्। आयतनवान् भवति॥

य एवं वेदा। योऽपामायतनं वेदा। आयतनवान् भवति। नक्षत्राणि वा अपामायतनम्।  
आयतनवान् भवति। यो नक्षत्राणामायतनं वेदा। आयतनवान् भवति। आपो वै  
नक्षत्राणामायतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेदा॥ ८२॥

योऽपामायतनं वेदा। आयतनवान् भवति। पर्जन्यो वा अपामायतनम्। आयतनवान्  
भवति। यः पर्जन्यस्याऽयतनं वेदा। आयतनवान् भवति। आपो वै पर्जन्यस्याऽयतनम्।  
आयतनवान् भवति। य एवं वेदा। योऽपामायतनं वेदा॥

आयतनवान् भवति। संवर्ध्मरो वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यः  
संवर्ध्मरस्याऽयतनं वेदा। आयतनवान् भवति। आपो वै संवर्ध्मरस्याऽयतनम्।  
आयतनवान् भवति। य एवं वेदा। योऽप्सु नावं प्रतिष्ठितं वेदा। प्रत्येव तिष्ठति॥

राजाधिराजाय प्रसह्यसाहिनैः। नमो वयं वैश्रवणाय कुर्महे। स मे कामान्कामुकामाय  
मह्यम्। कामेश्वरो वैश्रवणो ददातु। कुबेराय वैश्रवणाय। महाराजाय नमः॥

॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥



## ॥ दशशान्तयः ॥

ॐ भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम् देवाः। भद्रं पंश्येमाक्षभिर्यजत्राः। स्थिरेरङ्गस्तुष्टुवा॒॑ संस्तुनूर्भिः।  
व्यशेम देवहितं यदायुः। स्वस्ति न् इन्द्रो वृद्धश्रेवाः। स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः। स्वस्ति  
नस्ताक्ष्यो अरिष्टनेमिः। स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥ १॥

ॐ नमो ब्रह्मणे नमो अस्त्वग्नये नमः पृथिव्यै नम ओषधीभ्यः। नमो वाचे नमो  
वाचस्पतये नमो विष्णवे बृहते करोमि॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥ २॥

नमो वाचे या चौदिता या चानुदिता तस्यै वाचे नमो वाचे नमो वाचस्पतये नम  
ऋषिभ्यो मत्रकृद्यो मत्रपतिभ्यो मामामृषयो मत्रकृतो मत्रपतयः परादुर्माहमृषीन्मत्रकृतो  
मत्रपतीन्परादां वैश्वदेवीं वाचमुद्यास॒॑ शिवामदस्तां जुष्टा॑ देवेभ्यः शर्म मे द्यौः शर्म  
पृथिवी शर्म विश्वमिदं जगत्। शर्म चन्द्रश्च सूर्यश्च शर्म ब्रह्मप्रजापती। भूतं वंदिष्ये  
भुवनं वंदिष्ये तेजो वंदिष्ये यशो वंदिष्ये तपो वंदिष्ये ब्रह्म वंदिष्ये सत्यं वंदिष्ये तस्मा  
अहमिदमुपस्तरणमुपस्तृण उपस्तरणं मे प्रजायै पशूनां भूयादुपस्तरणमुहं प्रजायै पशूनां  
भूयासं प्राणापानौ मृत्योर्मा पातं प्राणापानौ मा मा हासिष्टं मधुं मनिष्ये मधुं जनिष्ये मधुं  
वक्ष्यामि मधुं वंदिष्यामि मधुमर्तो देवेभ्यो वाचमुद्यास॒॑ शुश्रूषेण्यां मनुष्यैभ्युस्तं मा देवा  
अंवन्तु शोभायै पितरोऽनुमदन्तु। ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥ ३॥

शं नो वातः पवतां मातरिश्वा॑ शं नस्तपतु सूर्यः। अहानिंशं भवन्तु नः श॒॑ रात्रिः  
प्रतिधीयताम्। शमुषा नो व्युच्छतु शमादित्य उदैतु नः। शिवा नः शन्तमा भव समृडीका  
सरस्वति। मा ते व्योम सन्दर्शि। इडायै वास्त्वसि वास्तुमद्वास्तुमन्तो भूयास्म मा  
वास्तोश्छिथ्स्मह्यवास्तुः स भूयाद्योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः। प्रतिष्ठासि प्रतिष्ठावन्तो  
भूयास्म मा प्रतिष्ठायाश्छिथ्स्मह्यप्रतिष्ठः स भूयाद्योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः। आ वातं  
वाहि भेषजं वि वातं वाहि यद्रपः। त्व॒॑ हि विश्वभेषजो देवाना॑ दृत ईयसे। द्वाविमौ  
वातौ वात आ सिन्धोरा परावतः॥

दक्षं मे अन्य आवातु परान्यो वातु यद्रपः। यद्दो वातते गृहैऽमृतस्य निधिरहितः।  
ततो नो देहि जीवसे ततो नो धेहि भेषजम्। ततो नो महु आवहु वातु आवातु भेषजम्।  
शम्भूमयोभूर्नो हृदे प्रण आयूषिता तारिषत्। इन्द्रस्य गृहैऽसि तं त्वा प्रपद्ये सुवः साश्वः।  
सुह यन्मे अस्ति तेन। भूः प्रपद्ये भुवः प्रपद्ये सुवः प्रपद्ये भूर्भुवः सुवः प्रपद्ये वायुः

प्रपद्येऽनार्ता देवतां प्रपद्येऽशमानमाखणं प्रपद्ये प्रजापतेर्ब्रह्मकोशं ब्रह्म प्रपद्ये ओं प्रपद्ये। अन्तरिक्षं म उर्वन्तरं बृहदग्रयः पर्वताश्च यया वातः स्वस्त्या स्वस्तिमान्तया॒ स्वस्त्या॒ स्वस्तिमानंसानि। प्राणापानौ मृत्योर्मा पातं प्राणापानौ मा मा॑ हासिष्टं मयि॑ मेधां मयि॑ प्रजां॑ मथुग्रिस्तेजो॑ दधातु॑ मयि॑ मेधां॑ मयि॑ प्रजां॑ मयीन्द्र॑ इन्द्रियं॑ दधातु॑ मयि॑ मेधां॑ मयि॑ प्रजां॑ मयि॑ सूर्यो॑ भ्राजो॑ दधातु॑॥

द्युभिरुक्तुभिः॑ परिपातमस्मानरिष्टेभिरश्विना॑ सौभगेभिः। तत्रो॑ मित्रो॑ वरुणो॑ मामहन्तामदितिः॑ सिन्धुः॑ पृथिवी॑ उत द्यौः। कया॑ नश्वित्र आ॑ भुवदृती॑ सदावृथः॑ सखा॑ कया॑ शचिष्ठया॑ वृता। कस्त्वा॑ सृत्यो॑ मदानां॑ मः॒हिष्ठो॑ मथ्मदन्ध्यसः।॑ दृढाचिदारुजे॑ वसु॑ अभी॑ पुणः॑ सखीनामविता॑ जरितृणाम्।॑ शुतं॑ भवास्यृतिभिः।॑ वयः॑ सुपुर्णा॑ उपसेदुरिन्द्र॑ प्रियमेधा॑ ऋषयो॑ नाधमानाः।॑ अप॑ ध्वान्तमूर्णुहि॑ पूर्धि॑ चक्षुर्मुग्ध्यस्मान्त्रिधयेव॑ बद्धान्॥

शं नो॑ देवीरभिष्ठय॑ आपो॑ भवन्तु॑ पीतयै॑। शं योरुभिस्त्रवन्तु॑ नः।॑ ईशाना॑ वार्याणां॑ क्षयन्तीश्वरपृष्णीनाम्।॑ अुपो॑ याचामि॑ भेषुजम्।॑ सुमित्रा॑ नु॑ आप॑ ओषधयः॑ सन्तु॑ दुर्मित्रास्तस्मै॑ भूयासु॒र्यो॑ऽस्मान्द्वेष्टि॑ यं चं वयं॑ द्विष्पः।॑ आपो॑ हि॑ षष्ठा॑ मंयोभुवस्ता॑ नं॑ ऊर्जे॑ दधातना।॑ महे॑ रणाय॑ चक्षसे।॑ यो॑ वः॑ शिवतंमो॑ रसस्तस्य॑ भाजयते॑ह नंः।॑ उशतीरिव॑ मातरः।॑ तस्मा॑ अरं॑ गमाम॑ वो॑ यस्य॑ क्षयाय॑ जिन्वथ॥

आपो॑ जनयथा॑ च नः।॑ पृथिवी॑ शान्ता॑ साग्निना॑ शान्ता॑ सा॑ मे॑ शान्ता॑ शुच॒॑ शमयतु।॑ अन्तरिक्ष॒॑ शान्तं॑ तद्वायुना॑ शान्तं॑ तन्मे॑ शान्त॒॑ शुच॒॑ शमयतु।॑ द्यौः॑ शान्ता॑ सादित्येन॑ शान्ता॑ सा॑ मे॑ शान्ता॑ शुच॒॑ शमयतु।॑ पृथिवी॑ शान्तिरन्तरिक्ष॒॑ शान्तिर्द्यौः॑ शान्तिर्दिशः॑ शान्तिरवान्तरदिशः॑ शान्तिरग्निः॑ शान्तिर्वायुः॑ शान्तिरादित्यः॑ शान्तिश्वन्द्रमाः॑ शान्तिर्नक्षत्राणिः॑ शान्तिरापः॑ शान्तिरोषधयः॑ शान्तिर्वनस्पतयः॑ शान्तिर्गोः॑ शान्तिरजा॑ शान्तिरश्वः॑ शान्तिः॑ पुरुषः॑ शान्तिर्ब्रह्म॑ शान्तिर्ब्रह्मणः॑ शान्तिः॑ शान्तिरेव॑ शान्तिः॑ शान्तिर्मे॑ अस्तु॑ शान्तिः।॑ तयाह॒॑ शान्त्या॑ सर्वशान्त्या॑ मह्यं॑ द्विपदे॑ चतुष्पदे॑ च॑ शान्ति॑ करोमि॑ शान्तिर्मे॑ अस्तु॑ शान्तिः।॑ एहु॑ श्रीश्च॑ ह्रीश्च॑ धृतिश्च॑ तपो॑ मेधा॑ प्रतिष्ठा॑ श्रद्धा॑ सृत्यं॑ धर्मश्वैतानि॑ मोत्तिष्ठन्तमनूत्तिष्ठन्तु॑ मा॑ माः॑ श्रीश्च॑ ह्रीश्च॑ धृतिश्च॑ तपो॑ मेधा॑ प्रतिष्ठा॑ श्रद्धा॑ सृत्यं॑ धर्मश्वैतानि॑ मा॑ मा॑ हासिषुः।॑ उदायुषा॑ स्वायुषोदोषधीना॒॑ रसेनोत्पर्जन्यस्य॑ शुष्मेणोदस्थामृता॒॑ अनु॑ तच्छुर्द्वहितं॑ पुरस्ताच्छुकमुच्चरत्।॑ पश्येम॑ शरदः॑ शुतं॑ जीवेम॑ शरदः॑ शुतं॑ नन्दाम॑ शरदः॑ शुतं॑ मोदाम॑

शरदः शूतं भवाम् शरदः शूतं शृणवाम् शरदः शूतं प्रब्रवाम् शरदः शूतमजीताः स्याम् शरदः शूतं ज्योक्तु सूर्यं दृशो। य उदगान्महुतोऽर्णवाद्विभ्राजेमानः सरिरस्य मध्याथ्स मा वृषभो लोहिताक्षः सूर्यो विपश्चिन्मनसा पुनातु। ब्रह्मणश्चोतन्यसि ब्रह्मण आर्णी स्थो ब्रह्मण आवपेनमसि धारितेयं पृथिवी ब्रह्मण मही धारितमेनेन महदन्तरिक्षं दिवं दाधार पृथिवी एवं सदैवां यदहं वेद तदहं धारयाणि मा मद्वेदोऽधिविस्त्रसत्। मेधामनीषे माविशतां समीची भूतस्य भव्यस्यावरुद्धये सर्वमायुरयाणि सर्वमायुरयाणि। अभिर्गम्भिर्यदतो न ऊनमाप्यायय हरिवो वर्धमानः। यदा स्तोतृभ्यो महिं गोत्रा रुजासि भूयिष्ठभाजो अधं ते स्याम। ब्रह्म प्रावादिष्ट तत्रो मा हासीत्। ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥४॥

ॐ सन्त्वा सिश्चामि यजुषां प्रजामायुर्धनं च॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥५॥

शं नौ मित्रः शं वरुणः। शं नौ भवत्वर्यमा। शं न इन्द्रो बृहस्पतिः। शं नौ विष्णुरुक्मः। नमो ब्रह्मणे। नमस्ते वायो। त्वमेव प्रत्यक्षं ब्रह्मासि। त्वमेव प्रत्यक्षं ब्रह्म वदिष्यामि। क्रतुं वंदिष्यामि। सुत्यं वंदिष्यामि। तन्मामंवतु। तद्वक्तारमवतु। अवंतु माम्। अवंतु वक्तारम्। ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥६॥

ॐ तच्छुं योरावृणीमहे। गातुं यज्ञाय। गातुं यज्ञपतये। दैर्वीं स्वस्तिरस्तु नः। स्वस्तिर्मानुषेभ्यः। ऊर्ध्वं जिंगातु भेषुजम्। शं नौ अस्तु द्विपदै। शं चतुष्पदै। ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥७॥

ॐ सुह नाववतु। सुह नौ भुनक्तु। सुह वीर्यं करवावहै। तेजस्वि नावर्धीतमस्तु मा विद्विषावहै। ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥८॥

ॐ सुह नाववतु। सुह नौ भुनक्तु। सुह वीर्यं करवावहै। तेजस्वि नावर्धीतमस्तु मा विद्विषावहै। ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥९॥

ॐ सुह नाववतु। सुह नौ भुनक्तु। सुह वीर्यं करवावहै। तेजस्वि नावर्धीतमस्तु मा विद्विषावहै। ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥१०॥

